

PREDLOG ZAKONA O PARNIČNOM POSTUPKU

Deo prvi OPŠTE ODREDBE

Glava I OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Ovim zakonom uređuju se pravila postupka za pružanje sudske pravne zaštite po kojima se postupa i odlučuje u parnicama za rešavanje sporova nastalih povodom povrede prava ličnosti i sporova iz porodičnih, radnih, privrednih, imovinskopravnih i drugih građanskopravnih odnosa, osim sporova za koje je posebnim zakonom propisana druga vrsta postupka.

Član 2.

Stranke imaju pravo na zakonitu, jednaku i pravičnu zaštitu svojih prava. Sud ne može da odbije odlučivanje o zahtevu za koji je nadležan.

Član 3.

U parničnom postupku sud odlučuje u granicama zahteva koji su postavljeni u postupku.

Stranke mogu slobodno da raspolazu zahtevima koje su postavile u toku postupka. Stranke mogu da se odreknu svog zahteva, priznaju zahtev protivne stranke i da se poravnaju.

Sud neće da dozvoli raspolaganja stranaka koja su u suprotnosti sa prinudnim propisima, javnim poretkom, pravilima morala i dobrim običajima.

Član 4.

Sud odlučuje o tužbenom zahtevu po pravilu na osnovu usmenog, neposrednog i javnog raspravljanja, ako ovim zakonom nije drugačije propisano.

Sud može da isključi javnost samo u slučajevima propisanim zakonom.

Član 5.

Sud će svakoj stranci da pruži mogućnost da se izjasni o zahtevima, predlozima i navodima protivne stranke.

Sud je ovlašćen da odluči o zahtevu o kome protivnoj stranci nije bila pružena mogućnost da se izjasni, samo ako je to zakonom propisano.

Sud ne može svoju odluku da zasnuje na činjenicama o kojima strankama nije pružena mogućnost da se izjasne osim ako zakonom nije drugačije propisano.

Član 6.

U parničnom postupku u službenoj upotrebi je srpski jezik i ćiriličko pismo. Drugi jezici i pisma službeno se upotrebljavaju u skladu sa zakonom.

U sudovima na čijim područjima žive pripadnici nacionalnih manjina, u službenoj upotrebi su i njihovi jezici i pisma, u skladu sa Ustavom i zakonom.

Stranke i drugi učesnici u postupku imaju pravo da se služe svojim jezikom i pismom, u skladu sa odredbama ovog zakona.

Član 7.

Stranke su dužne da iznesu sve činjenice na kojima zasnivaju svoje zahteve i da predlože dokaze kojima se utvrđuju te činjenice.

Sud će da razmotri i utvrdi samo činjenice koje su stranke iznele i da izvede samo dokaze koje su stranke predložile, ako zakonom nije drugačije propisano.

Sud je ovlašćen da utvrdi i činjenice koje stranke nisu iznele i izvede dokaze koje stranke nisu predložile, ako iz rezultata raspravljanja i dokazivanja proizlazi da stranke raspolažu zahtevima kojima ne mogu da raspolažu (član 3. stav 3.).

Član 8.

Sud odlučuje po svom uverenju, na osnovu savesne i brižljive ocene svakog dokaza zasebno, svih dokaza kao celine i na osnovu rezultata celokupnog postupka, koje će činjenice da uzme kao dokazane.

Član 9.

Stranke su dužne da savesno koriste prava koja su im priznata ovim zakonom.

Sud je dužan da spreči svaku zloupotrebu prava koje imaju stranke u postupku.

Član 10.

Stranka ima pravo da sud odluči o njenim zahtevima i predlozima u razumnom roku.

Sud je dužan da postupak sprovede bez odugovlačenja, u skladu sa prethodno određenim vremenskim okvirom za preduzimanje parničnih radnji (u daljem tekstu: vremenski okvir) i sa što manje troškova.

Član 11.

Sud će da uputi stranke na medijaciju ili na informativno ročište za medijaciju, u skladu sa zakonom, odnosno da ukaže strankama na mogućnost za vansudsko rešavanje spora medijacijom ili na drugi sporazuman način.

Član 12.

Ako odluka zavisi od prethodnog rešenja pitanja da li postoji neko pravo ili pravni odnos, a o tom pitanju još nije doneo odluku sud ili drugi nadležni organ (prethodno pitanje), sud može sam da reši to pitanje ako posebnim propisima nije drugačije predviđeno.

Odluka suda o prethodnom pitanju ima pravno dejstvo samo u parnici u kojoj je to pitanje rešeno.

Član 13.

U parničnom postupku protiv učinioca krivičnog dela, sud je u pogledu postojanja krivičnog dela i krivične odgovornosti učinioca vezan za pravnosnažnu presudu krivičnog suda kojom se optuženi oglašava krivim. Pravnosnažna

odluka krivičnog suda ne proizvodi pravno dejstvo u parničnom postupku prema licu koje nije imalo mogućnost ili pravo da učestvuje u krivičnom postupku u kome je ta odluka doneta.

Član 14.

Stranke preduzimaju parnične radnje u pisanom obliku izvan ročišta, a usmeno na ročištu, ako za pojedine radnje nije zakonom propisan oblik u kome moraju da se preduzmu.

Glava II NADLEŽNOST I SASTAV SUDA

1. Zajedničke odredbe

Član 15.

Sud ocenjuje po službenoj dužnosti, odmah po prijemu tužbe, da li je nadležan i u kojem je sastavu nadležan, na osnovu navoda u tužbi i na osnovu činjenica koje su sudu poznate.

Ako se u toku postupka promene okolnosti na kojima je zasnovana nadležnost suda ili ako tužilac smanji tužbeni zahtev, sud koji je bio nadležan u vreme podnošenja tužbe ostaje i dalje nadležan i ako bi usled ovih promena bio nadležan drugi sud iste vrste.

Član 16.

Sud u toku celog postupka po službenoj dužnosti pazi da li rešavanje spora spada u sudsku nadležnost.

Sud će da se oglasi nenadležnim, ukine sprovedene radnje u postupku i odbaci tužbu, ako u toku postupka utvrdi da za rešavanje spora nije nadležan sud nego neki drugi organ.

Sud će da se po službenoj dužnosti oglasi nenadleženim, ukine sprovedene radnje u postupku i odbaci tužbu ako u toku postupka utvrdi da za rešavanje spora nije nadležan sud Republike Srbije (u daljem tekstu: domaći sud), osim ako nadležnost domaćeg suda zavisi od pristanka tuženog, a tuženi je dao svoj pristanak.

Član 17.

Sud u toku celog postupka po službenoj dužnosti pazi na svoju stvarnu nadležnost.

Viši sud prvog stepena ne može da se oglasi stvarno nenadležnim ni po službenoj dužnosti ni po prigovoru tuženog posle upuštanja tuženog u raspravljanje u pravnim stvarima iz nadležnosti nižeg suda prvog stepena iste vrste.

Ako se tužba ne dostavlja tuženom na odgovor, tuženi može da istakne prigovor nenadležnosti najkasnije pre početka pripremnog ročišta, a ako se ono ne održava, pre otvaranja glavne rasprave.

Protiv rešenja višeg suda prvog stepena kojim se oglasio stvarno nadležnim, kao i protiv rešenja kojim se taj sud oglasio stvarno nenadležnim i predmet ustupio nižem sudu prvog stepena iste vrste, nije dozvoljena žalba.

Član 18.

Sud će rešenjem da obustavi parnični postupak, ako do donošenja odluke o glavnoj stvari utvrdi da postupak treba da se sprovede po pravilima vanparničnog postupka.

Postupak će da se nastavi, po pravnosnažnosti rešenja, pred nadležnim sudom po pravilima vanparničnog postupka.

Član 19.

Sud će po službenoj dužnosti da se oglasi mesno nenadležnim ako postoji isključiva mesna nadležnost nekog drugog suda, najkasnije posle prijema odgovora na tužbu.

Ako se tužba ne dostavlja tuženom na odgovor, sud će po službenoj dužnosti da se oglasi mesno nenadležnim najkasnije pre početka pripremnog ročišta, a ako se ono ne održava, pre otvaranja glavne rasprave.

Sud može da se po prigovoru mesne nenadležnosti tuženog oglasi mesno nenadležnim, ako je prigovor istaknut u odgovoru na tužbu.

Ako se tužba ne dostavlja na odgovor, tuženi može da istakne prigovor mesne nenadležnosti najkasnije na pripremnom ročištu, odnosno na prvom ročištu za glavnu raspravu, ako se pripremno ročište ne održava, a pre upuštanja u raspravljanje.

Član 20.

Po pravnosnažnosti rešenja kojim se oglosio nenadležnim (čl. 17. i 19.), sud će da ustupi predmet nadležnom sudu.

Sud će, u slučaju izborne nadležnosti, da zatraži od tužioca da se izjasni u roku od tri dana pre nego što ustupi predmet nadležnom sudu. U slučaju da se tužilac ne izjasni u određenom roku, sud će da ustupi predmet sudu opšte mesne nadležnosti.

Sud kome je predmet ustupljen kao nadležnom nastaviće postupak kao da je kod njega bio pokrenut.

Član 21.

Ako sud kome je predmet ustupljen kao nadležnom smatra da je nadležan sud koji mu je predmet ustupio ili neki drugi sud, dostaviće predmet sudu koji treba da reši ovaj sukob nadležnosti, osim ako nađe da mu je predmet ustupljen usled očigledne omaške, a trebalo je da bude ustupljen nekom drugom sudu, u kom slučaju će da ustupi predmet drugom sudu i o tome obavesti sud koji mu je predmet ustupio.

Ako je povodom žalbe protiv odluke prvostepenog suda kojom se on oglosio mesno nenadležnim odluku doneo drugostepeni sud, za tu odluku vezan je u pogledu nadležnosti i sud kome je predmet ustupljen, ako je drugostepeni sud koji je odluku doneo nadležan za rešavanje sukoba nadležnosti između tih sudova.

Odluka drugostepenog suda o stvarnoj nenadležnosti prvostepenog suda vezuje svaki sud kome isti predmet bude kasnije ustupljen, ako je drugostepeni sud nadležan za rešavanje sukoba nadležnosti između tih sudova.

Član 22.

Sukob nadležnosti između sudova iste vrste rešava zajednički neposredno viši sud.

Sukob nadležnosti između sudova razne vrste rešava Vrhovni kasacioni sud.

Član 23.

O sukobu nadležnosti može da se odluči i ako se stranke nisu prethodno izjasnile o nadležnosti.

Dok se ne reši sukob nadležnosti, sud kome je predmet ustupljen dužan je da preduzima one radnje u postupku za koje postoji opasnost od odlaganja.

Protiv rešenja kojim se rešava sukob nadležnosti nije dozvoljena žalba.

Član 24.

Sud preduzima radnje u postupku na svom području.

Ako postoji opasnost zbog odlaganja, sud će da preduzima pojedine radnje i na području susednog suda i o tome će da obavesti sud na čijem području je preduzeta radnja.

Član 25.

U pogledu nadležnosti domaćih sudova za suđenje strancima koji uživaju imunitet u Republici Srbiji i za suđenje stranim državama i međunarodnim organizacijama javnopravnog karaktera važe pravila međunarodnog prava.

Sud u slučaju sumnje o postojanju i obimu imuniteta, može da zatraži obaveštenje od ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa.

2. Nadležnost sudova za sporove sa međunarodnim elementom

Član 26.

Domaći sud je nadležan za suđenje, ako je njegova nadležnost za spor sa međunarodnim elementom izričito predviđena zakonom ili međunarodnim ugovorom.

Ako u zakonu ili međunarodnom ugovoru nema izričite odredbe o nadležnosti domaćeg suda za određenu vrstu sporova, domaći sud je nadležan za suđenje u toj vrsti sporova i ako njegova nadležnost proizlazi iz odredaba zakona o mesnoj nadležnosti domaćeg suda.

3. Stvarna nadležnost

Član 27.

Sudovi u parničnom postupku sude u granicama svoje stvarne nadležnosti propisane zakonom.

Član 28.

Ako je za utvrđivanje stvarne nadležnosti, prava na izjavljivanje revizije i u drugim slučajevima propisanim u ovom zakonu merodavna vrednost predmeta spora, kao vrednost predmeta spora uzima se samo vrednost glavnog zahteva.

Kamate, ugovorna kazna i ostala sporedna traženja, kao i troškovi postupka ne uzimaju se u obzir ako ne čine glavni zahtev.

Član 29.

Ako se zahtev odnosi na buduća davanja koja se ponavljaju, vrednost predmeta spora računa se po njihovom zbiru, ali najviše do iznosa koji odgovara zbiru davanja za vreme od pet godina.

Član 30.

Ako jedna tužba protiv istog tuženog obuhvata više zahteva koji se zasnivaju na istom činjeničnom i pravnom osnovu, nadležnost se određuje prema zbiru vrednosti svih zahteva.

Ako zahtevi u tužbi proizlaze iz raznih osnova ili su istaknuti protiv više tuženih, nadležnost se određuje prema vrednosti svakog pojedinog zahteva.

Član 31.

Ako se tužbenim zahtevom traži utvrđenje prava svojine ili drugih stvarnih prava na nepokretnostima, utvrđenje ništavosti, poništaj ili raskid ugovora, koji ima za

predmet nepokretnost, vrednost predmeta spora se određuje prema tržišnoj vrednosti nepokretnosti ili njenog dela.

Ako se spor vodi o postojanju zakupnog odnosa, vrednost se računa prema jednogodišnjoj zakupnini, osim ako se radi o zakupnom odnosu zaključenom na kraće vreme.

Član 32.

Ako se tužbom zahteva samo davanje obezbeđenja za izvesno potraživanje ili ustanovljenje založnog prava, vrednost predmeta spora određuje se prema iznosu potraživanja koje treba da se obezbedi.

Izuzetno od stava 1. ovog člana, ako predmet zaloge ima manju vrednost od potraživanja koje treba da se obezbedi, kao vrednost predmeta spora uzeće se vrednost predmeta zaloge.

Član 33.

Ako se tužbeni zahtev ne odnosi na novčani iznos, a tužilac u tužbi navede da pristaje da umesto ispunjenja tog zahteva primi određeni novčani iznos, kao vrednost predmeta spora uzeće se taj iznos.

U drugim slučajevima, ako se tužbeni zahtev ne odnosi na novčani iznos, merodavna je vrednost predmeta spora koju je tužilac označio u tužbi.

Ako je u slučaju iz stava 2. ovog člana tužilac očigledno suviše visoko ili suviše nisko označio vrednost predmeta spora, sud će, najkasnije na pripremnom ročištu, a ako pripremno ročište nije održano onda na glavnoj raspravi, pre početka raspravljanja o glavnoj stvari, brzo i na pogodan način da proveri tačnost označene vrednosti i utvrdi vrednost predmeta spora.

4. Sastav suda

Član 34.

U parničnom postupku sudi veće ili sudija pojedinac.

Predsednik veća preduzima radnje u postupku i donosi odluke za čije je preduzimanje, odnosno donošenje ovlašćen ovim zakonom.

Sudija pojedinac ima ovlašćenja predsednika veća, odnosno veća, propisanih ovim zakonom, u parnicama u kojima sudi.

Član 35.

U prvom stepenu sporove sudi sudija pojedinac, osim ako zakonom nije propisano da sudi veće.

Ako veće sudi u prvom stepenu, sastavljeno je od jednog sudije predsednika veća i dvoje sudija porotnika.

U parničnom postupku u vezi sa porodičnim odnosima u prvom stepenu uvek sudi sudija pojedinac, a u drugom stepenu u veću sastavljenom od troje sudija.

Sudije iz stava 3. ovog člana moraju biti lica koja su stekla posebna znanja iz oblasti prava deteta.

Program i način sticanja posebnih znanja iz stava 4. ovog člana sporazumno propisuju ministar nadležan za poslove pravosuđa i ministar nadležan za poslove porodične zaštite.

Član 36.

U prvom stepenu veće sudi ako se stranke o tome saglase najkasnije pre upuštanja u raspravljanje o glavnoj stvari, a u slučaju suparničarstva potrebna je saglasnost svih suparničara.

U parnicama zbog smetanja državine uvek sudi sudija pojedinac.

Sudija pojedinac sprovodi postupak i donosi odluku u predmetima pravne pomoći.

Član 37.

Ako sudi u drugom stepenu u sednici veća ili na raspravi sud odlučuje u veću sastavljenom od troje sudija, osim kad je ovim zakonom drugačije propisano.

Vrhovni kasacioni sud odlučuje u veću sastavljenom od troje sudija.

Sud rešava sukob nadležnosti (član 22.) i odlučuje u svim ostalim slučajevima u veću stavljenom od troje sudija.

5. Mesna nadležnost

a) Opšta mesna nadležnost

Član 38.

Tužba se podnosi sudu koji je opšte mesno nadležan, ako zakonom nije drugačije propisano.

Član 39.

Za suđenje je opšte mesno nadležan sud na čijem području tuženi ima prebivalište.

Ako tuženi nema prebivalište u Republici Srbiji niti u nekoj drugoj državi, opšte mesno nadležan je sud na čijem području tuženi ima boravište.

Ako tuženi pored prebivališta ima i boravište u nekom drugom mestu, a prema okolnostima može da se pretpostavi da će tu duže vreme da boravi, opšte mesno nadležan je i sud boravišta tuženog.

Član 40.

Za suđenje u sporovima protiv Republike Srbije, autonomne pokrajine, jedinice lokalne samouprave i njihovih organa, opšte mesno nadležan je sud na čijem se području nalazi sedište njene skupštine.

Za suđenje u sporovima protiv pravnih lica, opšte mesno nadležan je sud na čijem se području nalazi njihovo sedište. U slučaju sumnje, kao sedište smatraće se mesto u kome se nalaze njihovi organi upravljanja.

Član 41.

Za suđenje u sporovima protiv državljanina Republike Srbije koji stalno živi u inostranstvu, gde je upućen na službu ili na rad od strane državnog organa ili pravnog lica, opšte mesno nadležan je sud njegovog poslednjeg prebivališta.

b) Posebna mesna nadležnost

Član 42.

Ako je jednom tužbom tuženo više lica (član 205. stav 1. tačka 1), a za njih ne postoji mesna nadležnost istog suda, nadležan je sud koji je mesno nadležan za jednog od tuženih.

Član 43.

Za suđenje u sporovima o zakonskom izdržavanju, ako je tužilac lice koje traži izdržavanje, pored suda opšte mesne nadležnosti, nadležan je i sud na čijem području tužilac ima prebivalište, odnosno boravište.

Ako je za sporove o zakonskom izdržavanju sa međunarodnim elementom domaći sud nadležan zato što tužilac ima prebivalište u Republici Srbiji, mesno nadležan je sud na čijem području tužilac ima prebivalište.

Ako nadležnost domaćeg suda u sporovima o zakonskom izdržavanju postoji zato što tuženi ima imovinu u Republici Srbiji iz koje može da se naplati izdržavanje, mesno nadležan je sud na čijem se području nalazi ta imovina.

Član 44.

Za suđenje u sporovima zbog vanugovorne odgovornosti za štetu, pored suda opšte mesne nadležnosti, nadležan je i sud na čijem je području štetna radnja izvršena ili sud na čijem je području štetna posledica nastupila.

Ako je šteta nastala usled smrti ili teške telesne povrede, pored suda iz stava 1. ovog člana, nadležan je i sud na čijem području tužilac ima prebivalište, odnosno boravište.

Odredbe st. 1. i 2. ovog člana primenjivaće se i u postupku protiv organizacije za osiguranje radi naknade štete trećim licima na osnovu propisa o neposrednoj odgovornosti organizacije za osiguranje, a odredba stava 1. ovog člana i u postupku o regresnim zahtevima po osnovu naknade štete protiv regresnih dužnika.

Član 45.

Za suđenje u sporovima za zaštitu prava potrošača, pored suda opšte mesne nadležnosti, nadležan je i sud na čijem području potrošač ima prebivalište, odnosno boravište.

Član 46.

Za suđenje u sporovima zbog povrede prava ličnosti, pored suda opšte mesne nadležnosti, nadležan je i sud na čijem području je štetna radnja izvršena ili sud na čijem području tužilac ima prebivalište, odnosno boravište.

Član 47.

Za suđenje u sporovima za zaštitu prava na osnovu pismene garancije protiv proizvođača koji je dao garanciju, pored suda opšte mesne nadležnosti za proizvođača, nadležan je i sud opšte mesne nadležnosti za prodavca koji je prilikom prodaje stvari uručio kupcu pismenu garanciju proizvođača.

Član 48.

Za suđenje u sporovima radi utvrđivanja postojanja ili nepostojanja braka, poništenja braka ili razvoda braka (bračni sporovi), pored suda opšte mesne nadležnosti, nadležan je i sud na čijem području su supružnici imali poslednje zajedničko prebivalište.

Ako je za bračne sporove domaći sud nadležan zato što su supružnici imali poslednje zajedničko prebivalište u Republici Srbiji, odnosno zato što tužilac ima prebivalište u Republici Srbiji, mesno nadležan je sud na čijem su području supružnici imali poslednje zajedničko prebivalište, odnosno sud na čijem području tužilac ima prebivalište.

Član 49.

Ako je u sporovima o imovinskim odnosima supružnika domaći sud nadležan zato što se imovina supružnika nalazi u Republici Srbiji ili zato što tužilac u vreme podnošenja tužbe ima prebivalište ili boravište u Republici Srbiji, mesno nadležan je sud na čijem području tužilac ima prebivalište ili boravište u vreme podnošenja tužbe.

Član 50.

U postupku radi utvrđivanja ili osporavanja očinstva ili materinstva dete može da podnese tužbu pred sudom opšte mesne nadležnosti ili pred sudom na čijem području ima prebivalište, odnosno boravište.

Ako je u postupku radi utvrđivanja ili osporavanja očinstva ili materinstva domaći sud nadležan zato što tužilac ima prebivalište u Republici Srbiji, mesno nadležan je sud na čijem području tužilac ima prebivalište.

Član 51.

Za suđenje u sporovima o pravu svojine i drugim stvarnim pravima na nepokretnosti, sporovima zbog smetanja državine na nepokretnosti, kao i u sporovima iz zakupnih odnosa na nepokretnosti, isključivo je mesno nadležan sud na čijem području se nalazi nepokretnost.

Ako se nepokretnost nalazi na području više sudova, nadležan je svaki od tih sudova.

U sporovima zbog smetanja državine na pokretnim stvarima, pored suda opšte mesne nadležnosti, nadležan je i sud na čijem području je nastalo smetanje.

Član 52.

Ako je za suđenje u sporovima o pravu svojine i drugim stvarnim pravima na vazduhoplovu i brodu, kao i u sporovima iz zakupnih odnosa na vazduhoplovu i brodu, nadležan domaći sud, isključivo je mesno nadležan sud na čijem se području vodi upisnik u koji je vazduhoplov, odnosno brod upisan.

Ako je za suđenje u sporovima zbog smetanja državine na vazduhoplovu, odnosno brodu iz stava 1. ovog člana nadležan domaći sud, pored suda na čijem se području vodi upisnik u koji je vazduhoplov, odnosno brod upisan, mesno je nadležan i sud na čijem se području dogodilo smetanje.

Član 53.

Tužba o imovinskoopravnim zahtevima protiv lica za koja ne postoji opšta mesna nadležnost u Republici Srbiji može da se podnese svakom domaćem sudu na čijem se području nalazi imovina tog lica ili predmet koji se tužbom traži.

Ako nadležnost domaćeg suda postoji zato što je obaveza nastala za vreme boravka tuženog u Republici Srbiji, mesno nadležan je sud na čijem je području obaveza nastala.

Za sporove protiv lica za koja ne postoji opšta mesna nadležnost u Republici Srbiji, za obaveze koje treba da se ispune u Republici Srbiji, tužba može da se podnese sudu na čijem području ta obaveza treba da se ispuni.

Član 54.

Za suđenje u sporovima protiv pravnog lica koje ima ogranak izvan svog sedišta, ako spor proizlazi iz pravnog odnosa tog ogranka, pored suda opšte mesne nadležnosti, nadležan je i sud na čijem se području nalazi taj ogranak.

Član 55.

Za sporove protiv pravnog lica koje ima sedište u inostranstvu u pogledu obaveza koje su zasnovane u Republici Srbiji ili u Republici Srbiji moraju da se ispune, tužba može da se podnese sudu na čijem se području nalazi njegovo stalno zastupništvo ili sedište organa kome je povereno da vrši njegove poslove.

Član 56.

U sporovima protiv Republike Srbije iz odnosa sa vojnim jedinicama, odnosno vojnim ustanovama, isključivo je nadležan sud na čijem se području nalazi sedište komande vojne jedinice, odnosno vojne ustanove.

Član 57.

Dok ostavinski postupak nije pravnosnažno okončan, za suđenje u sporovima iz naslednopravnih odnosa, kao i u sporovima za potraživanja poverioca prema naslednicima ostavioca za dugove ostavioca, isključivo je mesno nadležan sud pred kojim se vodi ostavinski postupak, odnosno sud na čijem području se nalazi sud pred kojim se vodi ostavinski postupak.

Član 58.

Za suđenje u sporovima koji nastaju u toku i povodom sudskog ili administrativnog izvršnog postupka, odnosno u toku i povodom stečajnog postupka, isključivo je mesno nadležan sud koji sprovodi izvršni, odnosno stečajni postupak, odnosno sud na čijem području se nalazi sud koji sprovodi izvršni postupak, odnosno sud na čijem se području sprovodi administrativno izvršenje.

Član 59.

Za suđenje u sporovima imaoca menice ili čeka protiv potpisnika, pored suda opšte mesne nadležnosti, nadležan je i sud mesta plaćanja.

Član 60.

Ako je u sporu iz radnog odnosa tužilac zaposleni, za suđenje je, pored suda koji je opšte mesno nadležan za tuženog, nadležan i sud na čijem se području rad obavlja ili se obavlja.

Član 61.

Ako u stranoj državi državljanin Republike Srbije može da bude tužen pred sudom koji po odredbama ovog zakona ne bi bio mesno nadležan za suđenje u tog građanskopravnoj stvari, ista nadležnost će da važi i za suđenje državljaninu te strane države pred domaćim sudom.

v) Određivanje mesne nadležnosti od strane najvišeg suda određene vrste**Član 62.**

Nadležni sud prvog stepena može sam ili na predlog stranke da podnese zahtev najvišem sudu određene vrste da odredi da u pojedinom predmetu postupka drugi stvarno nadležni sud, ako je očigledno da će tako lakše da se sprovede postupak ili ako za to postoje drugi opravdani razlozi.

Zahtev nadležnog suda prvog stepena iz stava 1. ovog člana ne dostavlja se strankama na izjašnjavanje.

Predlog za delegaciju nadležnosti iz stava 1. ovog člana posle pripremnog, odnosno prvog ročišta za glavnu raspravu stranka može da podnese samo ako je razlog nastao ili stranka je za njega kasnije saznala.

Predlog stranke za delegaciju nadležnosti, nadležni sud prvog stepena će da dostavi na izjašnjavanje protivnoj stranci sa nalogom da se izjasni o predlogu u roku od tri dana od dana dostavljanja.

Nadležni sud prvog stepena može da zastane sa postupkom ukoliko je podneo zahtev za delegaciju nadležnosti.

O predlogu stranke za delegaciju nadležnosti iz stava 1. ovog člana odlučuje nadležni sud prvog stepena rešenjem protiv koga žalba nije dopuštena.

O zahtevu nadležnog suda prvog stepena iz stava 1. ovoga člana odlučuje veće najvišeg suda određene vrste.

Zahtev, odnosno predlog za delegaciju nadležnosti može da se podnese i u drugostepenom postupku pod uslovima iz stava 1. ovog člana.

Član 63.

Prvostepeni ili drugostepeni sud će da odbaci predlog za određivanje drugog stvarno nadležnog suda ako stranka ponovo podnese istovetan predlog, ako je predlog neobrazložen, ne sadrži razloge iz člana 62. stav 1. ovog zakona ili ako stranka predlaže određivanje drugo stvarno nadležnog suda iz razloga koji se odnose na isključenje, odnosno izuzeće.

Odluku iz stava 1. ovog člana donosi predsednik veća prvostepenog suda ili veće drugostepenog suda i protiv ove odluke nije dozvoljena žalba.

Član 64.

Ako je za suđenje nadležan domaći sud, a po odredbama ovog zakona ne može da se utvrdi koji je sud mesno nadležan, Vrhovni kasacioni sud će, na predlog stranke, da odredi koji će stvarno nadležan sud da bude mesno nadležan.

g) Sporazum o mesnoj nadležnosti

Član 65.

Ako zakonom nije propisana isključiva mesna nadležnost nekog suda, stranke mogu da se sporazumeju da im u prvom stepenu sudi sud koji nije mesno nadležan, pod uslovom da je taj sud stvarno nadležan.

Ako je zakonom propisano da su za suđenje mesno nadležna dva ili više domaćih sudova, stranke mogu da se sporazumeju da im u prvom stepenu sudi jedan od tih sudova ili neki drugi stvarno nadležan sud.

Sporazum iz st. 1. i 2. ovog člana proizvodi pravno dejstvo samo ako je sastavljen u pisanom obliku i ako se odnosi na određeni spor ili više sporova koji svi proističu iz određenog pravnog odnosa.

Ispravu o sporazumu tužilac mora da priloži uz tužbu, a tuženi uz prigovor nenadležnosti.

Glava III ISKLUČENJE I IZUZEĆE

Član 66.

Sudija je dužan da se uzdrži od suđenja ako postoje razlozi koji dovode u sumnju njegovu nepristrasnost.

Član 67.

Sudija ne može da vrši sudijsku dužnost (isključenje) ako:

1) je sam stranka, zakonski zastupnik ili punomoćnik stranke, ako je sa strankom u odnosu saovlašćenika, saobveznika ili regresnog obveznika ili ako je u istom predmetu saslušan kao svedok ili veštak;

2) je kao akcionar vlasnik više od 3% akcija u ukupnom kapitalu pravnog lica, član privrednog društva ili član zadruge ako je jedna od stranaka njegov poverilac ili dužnik;

3) mu je stranka ili zakonski zastupnik ili punomoćnik stranke srodnik po krvi u pravoj liniji, a u pobočnoj liniji do četvrtog stepena ili mu je supružnik, odnosno vanbračni partner, srodnik po tazbini do drugog stepena, bez obzira da li je brak prestao ili nije;

4) je staratelj, usvojitelj ili usvojenik stranke, njenog zakonskog zastupnika ili punomoćnika ili ako između njega i stranke, njenog zakonskog zastupnika ili punomoćnika stranke postoji zajedničko domaćinstvo;

5) između sudije i stranke teče neka druga parnica;

6) je u istom predmetu učestvovao u postupku medijacije ili u zaključenju sudskog poravnanja koje se pobija u parnici ili je doneo odluku koja se pobija ili je zastupao stranku kao advokat;

7) je u stečajnom postupku kao stečajni sudija ili član stečajnog veća doneo odluku povodom koje je došlo do spora.

Sudija može da bude izuzet ako postoje okolnosti koje dovode u sumnju njegovu nepristrasnost (izuzeće).

Član 68.

Kad sazna da postoji neki od razloga za isključenje iz člana 67. stav 1. ovog zakona, sudija je dužan da prekine svaki rad na tom predmetu i da o razlozima za isključenje odmah obavesti stranke i predsednika suda, koji će da odluči o isključenju.

Ako sudija smatra da postoje razlozi za njegovo izuzeće, zastaće sa postupkom i odmah će o tome da obavesti stranke i predsednika suda koji će da odluči o izuzeću. Do donošenja rešenja predsednika suda, sudija može da preduzima samo one radnje za koje postoji opasnost od odlaganja.

Član 69.

Isključenje i izuzeće mogu da traže i stranke.

Stranka je dužna da podnese zahtev čim sazna da postoji razlog za isključenje odnosno izuzeće, a najkasnije do zaključenja rasprave pred prvostepenim sudom, a ako nije bilo raspravljanja, do donošenja odluke.

U zahtevu mora da se navede zakonski razlog zbog koga se traži isključenje ili izuzeće, okolnosti iz kojih proizlazi da je predlog blagovremeno podnet i činjenice na kojima se zasniva postojanje razloga za isključenje ili izuzeće.

Zahtev za isključenje sudije koji odlučuje po pravnom leku, stranka može da podnese do donošenja odluke o pravnom leku, a zahtev za izuzeće u roku od 15 dana od dana prijema spisa u sud višeg stepena. Ako veće bude promenjeno, rok za podnošenje zahteva za izuzeće počinje iznova da teče od dana dostavljanja stranci te odluke suda.

Član 70.

Neblagovremen (član 69. st. 2. i 4.), nepotpun (član 69. stav 3.) i nedopušten zahtev za isključenje ili izuzeće predsednik veća pred kojim se vodi postupak će da odbaci bez odlaganja i kad je stranka podnela predlog za njegovo isključenje, odnosno izuzeće.

Nije dopušten zahtev za isključenje ili izuzeće:

1) kojim se uopšteno traži izuzeće svih sudija nekog suda ili svih sudija koji bi mogli da učestvuju u nekom postupku;

2) o kome je već odlučeno;

3) u kome nije obrazložen zakonski razlog zbog koga se izuzeće traži;

4) ako stranka zahteva isključenje, odnosno izuzeće sudije koji ne postupa u tom predmetu;

5) ako stranka zahteva isključenje, odnosno izuzeće predsednika suda, izuzev kada postupa u tom predmetu.

Protiv rešenja iz stava 1. ovoga člana nije dozvoljena posebna žalba.

Član 71.

O zahtevu za isključenje i izuzeće sudije odlučuje predsednik suda, najkasnije u roku od tri dana od dana podnošenja zahteva.

O zahtevu za isključenje i izuzeće predsednika suda odlučuje predsednik neposredno višeg suda.

O zahtevu za isključenje i izuzeće predsednika Vrhovnog kasacionog suda odlučuje Opšta sednica.

Pre donošenja rešenja o izuzeću uzeće se izjava od sudije čije se izuzeće traži, a po potrebi izvršiće se i druge provere.

Protiv rešenja o isključenju ili usvajanju zahteva za izuzeće nije dozvoljena žalba, a protiv rešenja kojim se zahtev za izuzeće odbija nije dozvoljena posebna žalba.

Član 72.

Kad je podnet zahtev za njegovo isključenje ili izuzeće na ročištu, sudija će da dovrši započeto ročište. Do donošenja rešenja o zahtevu za isključenje ili izuzeće sudija će da preduzima samo one radnje za koje postoji opasnost od odlaganja.

Ako zahtev za isključenje bude usvojen, sud će da ukine sve radnje koje je preduzeo isključeni sudija.

Ako zahtev za izuzeće bude usvojen, sud će da ukine radnje koje su bile preduzete posle podnošenja zahteva, osim ako se stranke ne saglase da se preduzete radnje ne ukidaju.

U slučaju podnošenja zahteva za isključenje ili izuzeće u toku rasprave pred drugostepenim sudom, primenjuju se odredbe st. 1. do 3. ovog člana.

Član 73.

Odredbe o isključenju i izuzeću sudija shodno se primenjuju i na predsednika suda i sudiju porotnika.

Sudija porotnik ne može da vrši sudijsku dužnost (isključenje) i ako stalno ili privremeno radi kod preduzetnika ili u pravnom licu koje je stranka u postupku.

Glava IV**STRANKE I NJIHOVI ZASTUPNICI**

Član 74.

Stranka u postupku može da bude svako fizičko i pravno lice.

Posebnim propisima određuje se ko osim fizičkih i pravnih lica može da bude stranka u postupku.

Javni tužilac ima pravo da učestvuje u parničnom postupku kao stranka samo u slučajevima propisanim zakonom.

Izuzetno, parnični sud može rešenjem, koje ima pravno dejstvo u određenoj parnici, da prizna svojstvo stranke i onim oblicima udruživanja i organizovanja koji nemaju stranačku sposobnost u smislu st. 1. i 2. ovog člana, ako utvrdi da, s obzirom na predmet spora, ispunjavaju bitne uslove za sticanje stranačke sposobnosti, a naročito ako raspolazu imovinom na kojoj se može sprovesti izvršenje.

Protiv rešenja iz stava 4. ovog člana kojim se priznaje svojstvo stranke u parnici nije dozvoljena posebna žalba.

Član 75.

Stranka koja je potpuno poslovno sposobna može sama da preduzima radnje u postupku (parnična sposobnost).

Punoletno lice kome je ograničena poslovna sposobnost parnično je sposobno u granicama svoje poslovne sposobnosti.

Maloletnik je parnično sposoban u granicama priznate poslovne sposobnosti.

Član 76.

Stranku koja nema parničnu sposobnost zastupa njen zakonski zastupnik.

Član 77.

Zastupnik pravnog lica u postupku je lice koje je upisano u odgovarajući registar, a određeno je posebnim propisom, opštim aktom pravnog lica ili odlukom suda.

Član 78.

Zakonski zastupnik može u ime stranke da preduzima sve radnje u postupku. Ako je za podnošenje ili povlačenje tužbe, priznanje, odnosno za odricanje od tužbenog zahteva, zaključenje poravnania, izjavljivanje, povlačenje ili odricanje od pravnog leka, posebnim propisima predviđeno da zastupnik mora da ima posebno ovlašćenje, on može te radnje da preduzima samo ako ima ovlašćenje.

Odredbe stava 1. ovog člana odnose se i na zastupnika pravnog lica.

Član 79.

Sud će po službenoj dužnosti da pazi da li lice koje se pojavljuje kao stranka može da bude stranka u postupku i da li je parnično sposobna, da li parnično nesposobnu stranku zastupa njen zakonski zastupnik i da li zakonski zastupnik ima posebno ovlašćenje ako je ono potrebno.

Lice koje se pojavljuje kao zakonski zastupnik dužno je da prilikom preduzimanja prve radnje u postupku dokaže da je zakonski zastupnik.

Zakonski zastupnik je dužan da podnese posebno ovlašćenje ako je za preduzimanje određenih radnji u postupku to potrebno.

Kad sud ustanovi da zakonski zastupnik lica pod starateljstvom ne pokazuje potrebnu pažnju u zastupanju, obavestiće o tome organ starateljstva. Ako bi usled propuštanja zastupnika mogla da nastane šteta za lice pod starateljstvom, sud će da zastane s postupkom i predloži da se odredi drugi zakonski zastupnik.

Član 80.

Kad sud utvrdi da lice koje se pojavljuje kao stranka ne može da bude stranka u postupku, a taj nedostatak može da se otkloni, pozvaće tužioca da otkloni nedostatak.

Kad sud utvrdi da stranka nema zakonskog zastupnika ili da zakonski zastupnik nema posebno ovlašćenje kad je ono potrebno, zatražiće da nadležni organ starateljstva postavi staratelja parnično nesposobnom licu ili će da preduzme druge mere koje su potrebne da bi parnično nesposobna stranka bila pravilno zastupana.

Sud će da odredi rok za otklanjanje nedostataka iz st. 1. i 2. ovog člana, pod uslovima propisanim odredbama člana 101. ovog zakona.

Dok se ne otklone ovi nedostaci, u postupku mogu da se preduzimaju samo one radnje zbog čijeg odlaganja bi mogle da nastanu štetne posledice.

Ako navedeni nedostaci ne mogu da se otklone ili ako određeni rok bezuspešno protekne, sud će rešenjem da ukine radnje sprovedene u postupku ukoliko su zahvaćene ovim nedostacima i odbaci tužbu ako su nedostaci takve prirode da sprečavaju dalje vođenje postupka.

Protiv rešenja kojim se naređuju mere za otklanjanje nedostataka nije dozvoljena žalba.

Član 81.

Ako se u toku postupka pred prvostepenim sudom pokaže da bi redovan postupak oko postavljanja zakonskog zastupnika tuženom trajao dugo, pa bi zbog toga mogle da nastanu štetne posledice za jednu ili obe stranke, sud će tuženom da postavi privremenog zastupnika po redosledu sa spiska advokata koji sudu dostavlja nadležna advokatska komora. Spisak se objavljuje na internet stranici i oglasnoj tabli nadležne advokatske komore i suda. Prilikom postavljanja privremenog zastupnika, sud je dužan da poštuje redosled sa spiska.

Pod uslovom iz stava 1. ovog člana sud će da postavi tuženom privremenog zastupnika naročito ako:

- 1) tuženi nije parnično sposoban, a nema zakonskog zastupnika;
- 2) postoje suprotni interesi tuženog i njegovog zakonskog zastupnika;
- 3) obe stranke imaju istog zakonskog zastupnika;
- 4) je prebivalište ili boravište, odnosno sedište tuženog nepoznato, a tuženi nema punomoćnika;
- 5) se tuženi ili njegov zakonski zastupnik, koji nemaju punomoćnika, nalaze u inostranstvu, a dostavljanje nije moglo da se izvrši.

Sud može da postavi privremenog zastupnika i pravnom licu, odnosno preduzetniku pod uslovima i na način propisanim u st. 1. i 2. ovog člana.

Sud odlučuje rešenjem o postavljanju privremenog zastupnika, koje bez odlaganja dostavlja organu starateljstva poslednjeg prebivališta ili boravišta tuženog, a strankama čim je to moguće.

Protiv rešenja iz stava 4. ovoga člana nije dozvoljena žalba.

Član 82.

Privremeni zastupnik ima u postupku za koji je postavljen sva prava i dužnosti zakonskog zastupnika.

Privremeni zastupnik preduzima parnične radnje u postupku sve dok se stranka, njen zakonski zastupnik ili punomoćnik ne pojavi pred sudom ili dok organ starateljstva ne obavesti sud da je postavio staratelja.

Član 83.

Ako je privremeni zastupnik postavljen tuženom iz razloga navedenih u članu 81. stav 2. tač. 4) i 5) ovog zakona, sud će oglas o postavljanju privremenog zastupnika da objavi u „Službenom glasniku Republike Srbije” i preko oglasne table suda, a po potrebi i na drugi način.

Oglas iz stava 1. ovog člana sadrži: označenje suda koji je postavio privremenog zastupnika, zakonski osnov, ime tuženog kome se postavlja zastupnik, predmet spora, ime zastupnika i njegovo zanimanje i boravište, kao i upozorenje da će zastupnik da zastupa tuženog u postupku sve dok se tuženi ili njegov punomoćnik ne pojavi pred sudom, odnosno dok organ starateljstva ne obavesti sud da je postavio staratelja.

Član 84.

Strani državljanin koji nije parnično sposoban po zakonu države čiji je državljanin, a parnično je sposoban po domaćem zakonu, može sam da preduzima radnje u postupku. Zakonski zastupnik može da preduzima radnje u postupku samo dok strani državljanin ne izjavi da sam preuzima vođenje parnice.

Glava V

PUNOMOĆNICI

Član 85.

Stranke mogu da preduzimaju radnje u postupku lično ili preko punomoćnika, koji mora da bude advokat.

Stranku mora da zastupa advokat u postupku po pravnim lekovima, izuzev ako je sama advokat.

Sud može da pozove stranku koja ima punomoćnika da se pred sudom lično izjasni o činjenicama koje treba da se utvrde u parnici.

Stranka koju zastupa punomoćnik može uvek da pristupi sudu i daje izjave pored svog punomoćnika i sama preduzima radnje, ako ovim zakonom nije drugačije propisano.

Član 86.

Radnje u postupku koje punomoćnik preduzima u granicama punomoćja imaju isto pravno dejstvo kao da ih je preduzela sama stranka.

Član 87.

Stranka može da izmeni ili opozove radnju svog punomoćnika.

Ako je punomoćnik priznao neku činjenicu na ročištu na kome stranka nije prisustvovala ili je neku činjenicu priznao u podnesku, a stranka to priznanje kasnije izmeni ili opozove, sud će da ceni obe izjave u smislu člana 230. stav 3. ovog zakona.

Član 88.

Obim punomoćja određuje stranka.

Stranka može da ovlasti punomoćnika da preduzima pojedine određene radnje ili da preduzima sve radnje u postupku.

Punomoćnika može da zamenjuje advokatski pripravnik koji je kod njega zaposlen ako je stranka tako odredila u punomoćju, osim u postupku po pravnim lekovima.

Član 89.

Ako je stranka izdala punomoćje za vođenje parnice, a nije bliže odredila ovlašćenja u punomoćju, punomoćnik je na osnovu ovakvog punomoćja ovlašćen da:

1) vrši sve radnje u postupku, a naročito podnese tužbu, da je povuče, prizna tužbeni zahtev ili se odrekne tužbenog zahteva, zaključi poravnanje, izjavi pravni lek i da se odrekne ili odustane od njega, kao i da predlaže izdavanje privremenih mera obezbeđenja;

2) podnosi predlog za izvršenje ili za obezbeđenje i preduzima potrebne radnje u postupku povodom takvog zahteva;

3) prenese punomoćje na drugog punomoćnika ili ovlasti drugog punomoćnika na preduzimanje samo pojedinih radnji u postupku.

Član 90.

Stranka izdaje punomoćje u pisanom obliku.

Član 91.

Punomoćnik je dužan da prilikom preduzimanja prve radnje u postupku podnese punomoćje.

Sud je dužan da u toku celog postupka pazi da li je lice koje se pojavljuje kao punomoćnik ovlašćeno za zastupanje. Ako utvrdi da lice koje se pojavljuje kao punomoćnik nije ovlašćeno za preduzimanje određenje radnje, sud će da ukine parnične radnje koje je to lice preduzelo ako te radnje stranka nije naknadno odobrila.

Član 92.

Stranka može u svako vreme da opozove punomoćje, a punomoćnik može da ga u svako vreme otkáže.

Opozivanje, odnosno otkaz punomoćja mora da se saopšti sudu pred kojim se vodi postupak, u pisanom obliku ili usmeno na zapisnik.

Punomoćnik je dužan da o otkazu punomoćja obavesti stranku i sud.

Opozivanje, odnosno otkaz punomoćja proizvodi dejstvo za protivnu stranku od časa kada joj je saopšteno.

Posle otkaza punomoćja punomoćnik je dužan da još 30 dana preduzima parnične radnje za lice koje mu je izdalo punomoćje, ako je potrebno da se otkloni šteta za davaoca punomoćja koja bi u to vreme mogla da nastane.

Član 93.

Punomoćje prestaje smrću fizičkog lica, proglašenjem za umrlo i gubitkom poslovne sposobnosti.

Ako je punomoćniku fizičkog lica dato ovlašćenje da može da preduzima sve radnje u postupku, a stranka, odnosno njen zakonski zastupnik umre ili postane poslovno nesposoban ili ako zakonski zastupnik bude razrešen dužnosti, punomoćnik je ovlašćen da preduzima radnje u postupku koje ne trpe odlaganje.

Član 94.

Punomoćje koje je izdalo pravno lice prestaje prestankom pravnog lica, otvaranjem stečajnog postupka i postupka likvidacije.

Po otvaranju postupka stečaja ili likvidacije u postupcima koji nastaju povodom stečajnog postupka, kao i u postupcima koji su tekli pre otvaranja stečajnog postupka, a nastavljeni nakon otvaranja navedenih postupaka, punomoćnici moraju da imaju punomoćje koje je izdao stečajni, odnosno likvidacioni upravnik.

Glava VI JEZIK U POSTUPKU

Član 95.

Stranke i drugi učesnici u postupku imaju pravo da na ročištima i prilikom usmenog preduzimanja procesnih radnji pred sudom upotrebljavaju svoj jezik.

Ako se postupak vodi na jeziku koji stranke, odnosno drugi učesnici u postupku ne razumeju, obezbediće im se ako to zahtevaju, usmeno prevođenje na jezik koji razumeju onoga što se iznosi na ročištu, kao i usmeno prevođenje isprava koje se na ročištu koriste radi dokazivanja.

Stranke i drugi učesnici u postupku koji su slepi, gluvi ili nemi imaju pravo na besplatnog tumača u postupku pred sudom.

Član 96.

Pozivi, odluke i druga sudska pismena upućuju se strankama i drugim učesnicima u postupku na srpskom jeziku.

Ako je u sudu u službenoj upotrebi i jezik nacionalne manjine, sud i na tom jeziku dostavlja sudska pismena onim strankama i učesnicima u postupku koji su pripadnici te nacionalne manjine i koji se u postupku se služe tim jezikom.

Član 97.

Stranke i drugi učesnici u postupku podnose sudu svoje tužbe, žalbe i druge podneske na jeziku koji je u službenoj upotrebi u sudu.

Stranke i drugi učesnici u postupku mogu upućivati sudu svoje podneske i na jeziku nacionalnih manjina koji nije u službenoj upotrebi u sudu ako je to u skladu sa zakonom.

Glava VII PODNESCI

Član 98.

Tužba, protivtužba, odgovor na tužbu i pravni lekovi podnose se u pisanom obliku (podnesci).

Pisanu formu ispunjavaju i podnesci upućeni sudu telegramom i elektronskom poštom, u skladu sa posebnim zakonom.

Podnesci moraju da budu razumljivi, da sadrže sve ono što je potrebno da bi po njima moglo da se postupi, a naročito: označenje suda, ime i prezime, poslovno ime privrednog društva ili drugog subjekta, prebivalište ili boravište, odnosno sedište stranaka, njihovih zakonskih zastupnika i punomoćnika ako ih imaju, predmet spora, sadržinu izjave i potpis podnosioca.

Ako izjava sadrži zahtev, stranka je dužna da u podnesku navede činjenice na kojima zahtev zasniva, kao i dokaze ako je to potrebno.

Pisani podnesci se podnose isključivo izvan ročišta i to najkasnije 15 dana pre dana održavanja ročišta.

Član 99.

Podnesci i prilozi koje treba da se dostave protivnoj stranci podnose se sudu u potrebnom broju primeraka za sud i protivnu stranku.

Ako je na protivnoj strani više lica koja imaju zajedničkog zakonskog zastupnika ili punomoćnika, za sva ta lica podnesci i prilozi mogu da se podnesu u jednom primerku.

Član 100.

Isprave koje se prilažu podnesku podnose se u izvorniku ili prepisu.

Ispravu priloženu u izvorniku sud će da zadrži, a protivnoj stranci da dozvoli da se upozna sa njenom sadržinom. Kad prestane potreba da se izvornik isprave nalazi u sudu, vratiće se podnosiocu na njegov zahtev. Sud može rešenjem da naloži podnosiocu da spisima priloži prepis isprave.

Ako je isprava priložena u prepisu, sud će na zahtev protivne stranke rešenjem da naloži podnosiocu da podnese sudu ispravu u izvorniku, a protivnoj stranci dozvoliće da se upozna sa njegovom sadržinom. Kad je to potrebno, sud će rešenjem da odredi rok u kome isprava mora da se podnese u izvorniku ili u overenom prepisu, odnosno pregleda.

Protiv rešenja iz st. 2. i 3. ovog člana nije dozvoljena žalba.

Član 101.

Ako je podnesak nerazumljiv ili nepotpun (član 98. stav 3.), sud će stranci koja nema punomoćnika da vrati podnesak radi ispravke, osim ako zakonom nije drugačije propisano.

Ako sud vrati podnesak stranci radi ispravke ili dopune, odrediće rok od osam dana za ponovno podnošenje podneska.

Ako podnesak bude ispravljen, odnosno dopunjen i podnet sudu u roku određenom za dopunu ili ispravku, smatraće se da je podnet sudu onog dana kad je prvi put bio podnet.

Smatraće se da je podnesak povučen ako ne bude vraćen sudu u određenom roku, a ako bude vraćen bez ispravke, odnosno dopune, odbaciće se.

Ako je podnesak, koji je u ime stranke podneo punomoćnik, odnosno javni pravobranilac ili javni tužilac nerazumljiv ili nepotpun, sud će da ga odbaci.

Ako podnesci ili prilozi nisu podneti u dovoljnom broju primeraka, sud će da ih umnoži o trošku stranke koja je propustila obavezu.

Izuzetno od stava 6. ovog člana, ako stranku zastupa punomoćnik, sud će podnesak da odbaci.

Glava VIII ROKOVI I ROČIŠTA

1. Rokovi**Član 102.**

Ako rokovi nisu određeni zakonom, određuje ih sud s obzirom na okolnosti slučaja.

Rokove iz stava 1. ovog člana određuje sud u skladu sa vremenskim okvirom.

Član 103.

Rokovi se računaju na dane, mesece i godine.

Kao prvi dan roka određenog na dane uzima se dan posle dana dostavljanja ili saopštenja odluke ili posle dana u koji pada događaj od koga se po zakonu računa početak roka.

Rok određen na mesece ili godine završava se onog dana u poslednjem mesecu ili godini koji po svom broju odgovara danu u koji ga je sud odredio ili danu u koji pada događaj od koga se po zakonu računa početak roka.

Ako poslednji dan roka pada na državni praznik ili u nedelju ili u neki drugi dan kad sud ne radi, rok ističe protekom prvog narednog radnog dana.

Odredbe stava 4. ovog člana primenjuju se i na rok u kome po posebnim propisima mora da se podnese tužba, kao i na rok zastarelosti potraživanja ili nekog drugog prava.

Član 104.

Podnesak koji je vezan za rok je blagovremen ako je podnet sudu pre isteka roka.

Dan podnošenja podneska upućenog sudu preko pošte preporučenom pošiljkom ili upućenog telegrafskim putem smatra se kao dan podnošenja sudu.

Ako je podnesak upućen telegrafskim putem, smatraće se da je podnet u roku samo ako uredan podnesak naknadno bude podnet sudu ili bude upućen sudu preporučenom pošiljkom u roku od tri dana od dana predaje telegrama pošti.

Ako je podnesak upućen elektronskom poštom, kao vreme podnošenja sudu smatra se vreme koje je naznačeno u potvrdi o prijemu elektronske pošte.

Za lica koja se nalaze u Vojsci Srbije na vojnoj službi i ostala lica koja se nalaze u službi u vojnim jedinicama, odnosno vojnim ustanovama, dan predaje podneska vojnoj jedinici, odnosno vojnoj ustanovi smatra se kao dan podnošenja sudu.

Za lica lišena slobode dan predaje podneska zavodu za izvršenje krivičnih sankcija smatra se kao dan podnošenja sudu.

Ako je podnesak koji je vezan za rok predat ili upućen nenadležnom sudu pre isteka roka, a stigne nadležnom sudu posle isteka roka, smatraće se da je podnet na vreme, ako se njegovo podnošenje nenadležnom sudu može pripisati neznanju ili očiglednoj omašci podnosioca.

Odredbe st. 1. do 7. ovog člana primenjuju se i na rok u kome po posebnim propisima tužba mora da se podnese, kao i na rok zastarelosti potraživanja ili nekog drugog prava.

2. Ročišta

Član 105.

Ročište određuje sud kad je to zakonom propisano ili kad zahtevaju potrebe postupka, u skladu sa vremenskim okvirom. Protiv rešenja o određivanju ročišta nije dozvoljena žalba.

Sud će na ročište blagovremeno da pozove stranke i ostala lica čije prisustvo smatra potrebnim. Uz poziv će stranci da dostavi podnesak koji je dao povod za određivanje ročišta, a u pozivu će da se naznači mesto, prostorija i vreme održavanja

ročišta. Ako se uz poziv ne dostavlja podnesak, u pozivu će da se navedu stranke, predmet spora, kao i radnja koja će da se na ročištu preduzme.

Sud će u pozivu za pripremno ročište ili prvo ročište za glavnu raspravu da upozori stranke na zakonske posledice izostanka sa ročišta, kao i na dužnost da obaveste sud o promeni adrese (član 144.).

Sadržina poziva je ista za sve učesnike u postupku, bez obzira na njihovo svojstvo u postupku, ako ovim zakonom nije drugačije propisano.

Član 106.

Sud može da uputi strankama i drugim učesnicima u postupku poziv za ročište ili obaveštenje o otkazivanju ročišta putem elektronske pošte, telegramom ili drugim elektronskim prenosiocem poruka, pod uslovom da je takvim načinom pozivanja moguće da sud primi povratni podatak da je lice poziv, odnosno obaveštenje primilo.

Član 107.

Ročište se, po pravilu, održava u sudskoj zgradi.

Sud može da odluči da se ročište održi izvan sudske zgrade ako nađe da je to opravdano. Protiv ovog rešenja nije dozvoljena žalba.

Član 108.

Sud može izuzetno da odloži ročište ako je to potrebno radi izvođenja dokaza ili zbog sprečenosti sudije.

Prilikom odlaganja ročišta, sud će uvek da odredi nov vremenski okvir.

Kad se ročište odloži, sud će odmah da odredi mesto i vreme održavanja odloženog ročišta u okviru vremenskog okvira iz stava 2. ovog člana.

Protiv rešenja o odlaganju ročišta nije dozvoljena žalba.

3. Vraćanje u predašnje stanje

Član 109.

Ako stranka propusti ročište ili rok za preduzimanje neke radnje u postupku i usled toga izgubi pravo na preduzimanje te radnje, sud će toj stranci na njen predlog da dozvoli da naknadno izvrši tu radnju (vraćanje u predašnje stanje) kad postoje opravdani razlozi za propuštanje.

Ako se dozvoli vraćanje u predašnje stanje postupak se vraća u ono stanje u kome se nalazio pre propuštanja i ukidaju se sve odluke koje je sud zbog propuštanja doneo.

Član 110.

Predlog za vraćanje u predašnje stanje podnosi se sudu kod koga je trebalo da se izvrši propuštena radnja.

Predlog mora da se podnese u roku od osam dana, računajući od dana kad je prestao razlog koji je prouzrokovao propuštanje, a ako je stranka tek kasnije saznala za propuštanje, od dana kad je za to saznala.

Posle proteka 60 dana od dana propuštanja ne može da se traži vraćanje u predašnje stanje.

Ako se vraćanje u predašnje stanje predlaže zbog propuštanja roka, predlagač je dužan da istovremeno sa podnošenjem predloga preduzme i propuštenu radnju.

Član 111.

Vraćanje u pređašnje stanje nije dozvoljeno ako je propušten rok iz člana 110. st. 2. i 3. ovog zakona ili ako je propušteno ročište određeno povodom predloga za vraćanje u pređašnje stanje.

Član 112.

Predlog za vraćanje u pređašnje stanje ne utiče na tok parnice, ali sud može da odluči da zastane sa postupkom do pravnosnažnosti rešenja o predlogu.

Član 113.

Neblagovremene i nedozvoljene predloge za vraćanje u pređašnje stanje sud odbacuje rešenjem.

Predlog za vraćanje u pređašnje stanje koji nije zasnovan na opštepoznatim činjenicama, a stranka uz predlog nije podnela niti predložila odgovarajuće dokaze ili uz predlog nije preduzela propuštenu radnju, odbaciće sud kao neuredan.

O predlogu za vraćanje u pređašnje stanje odlučuje se, po pravilu, bez rasprave.

Ako sud nađe da je radi pravilnog utvrđivanja činjenica potrebno da se izvedu dokazi zakazaće ročište.

Član 114.

Protiv rešenja kojim se usvaja predlog za vraćanje u pređašnje stanje nije dozvoljena žalba, osim ako je usvojen neblagovremen, nedozvoljen ili neuredan predlog.

Glava IX ZAPISNICI

Član 115.

Zapisnik se sastavlja o radnjama preduzetim na ročištu.

Zapisnik se sastavlja i o važnijim izjavama ili saopštenjima koje stranke ili drugi učesnici daju izvan ročišta. O manje važnijim izjavama ili saopštenjima neće da se sastavlja zapisnik nego će da se samo stavi službena beleška na spisu.

Zapisnik piše zapisničar.

Sudija može da poveri vođenje zapisnika sudijskom pomoćniku ili sudijskom pripravniku.

Član 116.

U zapisnik se unosi: naziv i sastav suda, mesto gde se vrši radnja, dan i čas kad se vrši radnja, naznačenje predmeta spora i imena prisutnih stranaka ili trećih lica, odnosno njihovih zakonskih zastupnika ili punomoćnika.

Zapisnik sadrži bitne podatke o sadržini preduzete radnje. U zapisnik o glavnoj raspravi naročito će da se unese: da li je rasprava bila javna ili je javnost bila isključena, sadržina izjava stranaka, njihovi predlozi, dokazi koje su ponudile, dokazi koji su izvedeni, uz navođenje sadržine iskaza svedoka i veštaka, kao i odluke suda donete na ročištu.

Član 117.

Zapisnik mora da se vodi uredno, u njemu ne sme ništa da se briše, dodaje ili menja.

Član 118.

Zapisnik se sastavlja izradom pisanog teksta na osnovu glasnog diktata sudije, a može i na osnovu stenografskih beležaka ili zapisa načinjenog pomoću uređaja za tonsko ili optičko snimanje.

Stranke imaju pravo uvida u zapisnik i materijal iz stava 1. ovog člana, pravo da pročitaju zapisnik ili da zahtevaju da im se pročita, kao i da podnesu prigovor na sadržinu zapisnika.

Pravo iz stava 2. ovog člana imaju i druga lica čija je izjava uneta u zapisnik, ali samo u pogledu onog dela zapisnika koji sadrži njihovu izjavu.

Ispravke ili dodaci u pogledu sadržine zapisnika koje treba da se izvrše povodom prigovora stranaka ili drugih lica ili po službenoj dužnosti uneće se na kraju zapisnika. Na zahtev ovih lica uneće se i prigovori koji nisu usvojeni.

Član 119.

Sud može da odluči rešenjem, po službenoj dužnosti ili na predlog stranaka, da se ročište snima tonski ili optički.

Protiv rešenja iz stava 1. ovog člana nije dozvoljena posebna žalba.

Snimak mora da sadrži sledeće podatke: naziv i sastav suda, mesto, datum i vreme održavanja ročišta, predmet spora i imena stranaka ili drugih lica, njihovih zakonskih zastupnika ili punomoćnika, kao i podatke o identitetu lica čija se izjava snima i u kom svojstvu se izjava daje. Ukoliko se izjave više lica snimaju, iz snimka jasno mora da se raspozna koje lice je dalo izjavu.

Stranke imaju pravo na kopiju snimka iz stava 3. ovog člana, a druga lica ako za to imaju opravdani interes.

Član 120.

Tonski, odnosno optički snimak ročišta je deo sudskog spisa.

Način snimanja ročišta, prenošenja snimka u zapisnik i način čuvanja snimka ročišta uređuje se Sudskim poslovníkom.

Član 121.

Tonski zapis se, u skladu s odredbama ovog zakona, u roku od osam dana od dana obavljenog snimanja, prenosi u pisani oblik koji mora da sadrži sve što se nalazi u tonskom zapisu. Pisani oblik tonskog zapisa predstavlja zapisnik.

Stranke mogu da traže zapisnik iz stava 1. ovog člana.

Ako se zapisnik iz stava 1. ovog člana i tonski zapis bitno razlikuju po sadržini, stranka ima pravo da podnese prigovor sudiji u roku od osam dana od dana dostavljanja zapisnika.

Sud će po prigovoru stranke iz stava 3. ovog člana, u roku od tri dana rešenjem da izmeni zapisnik iz stava 1. ovog člana ili da odbije prigovor. Protiv tog rešenja nije dozvoljena posebna žalba.

Član 122.

Zapisnik potpisuju predsednik veća, zapisničar, stranke, odnosno njihovi zastupnici ili punomoćnici, tumač i prevodilac.

Svedok i veštak potpisuju svoj iskaz na zapisniku, ako se njihovo saslušanje vrši pred zamoljenim sudom.

Nepismeno lice ili lice koje ne može da se potpiše staviće na zapisnik otisak prsta, a zapisničar će ispod otiska da upiše njegovo ime i prezime i da navede sa kog prsta je stavljen otisak.

Ako se stranka, zastupnik ili punomoćnik, svedok ili veštak udalji pre potpisivanja zapisnika ili neće da potpiše zapisnik, to će da se zabeleži u zapisniku i da se navede razlog koji je iznet.

Član 123.

O većanju i glasanju sastavlja se poseban zapisnik. Ako je kod suda u postupku po pravnom leku odluka doneta jednoglasno, umesto zapisnika sastavlja se beleška o većanju i glasanju.

Zapisnik o većanju i glasanju sadrži tok glasanja i izreku odluke.

Izdvojena mišljenja priključuju se zapisniku o većanju i glasanju, ako nisu uneta u sam zapisnik.

Zapisnik, odnosno belešku o glasanju potpisuju svi članovi veća i zapisničar.

Zapisnik o većanju i glasanju zatvoriće se u poseban omot. Ovaj zapisnik može da razgleda samo sud koji rešava o pravnom leku u postupku po pravnom leku i u tom slučaju zapisnik će ponovo da se zatvori u poseban omot i na omotu da se naznači da je zapisnik razgledan.

Glava X DONOŠENJE ODLUKA

Član 124.

Sud donosi odluke u obliku presude ili rešenja.

O tužbenom zahtevu sud odlučuje presudom, a u postupku zbog smetanja državine rešenjem.

Kad ne odlučuje presudom, sud odlučuje rešenjem.

U postupku izdavanja platnog naloga rešenje kojim se usvaja tužbeni zahtev donosi se u obliku platnog naloga.

Odluka o troškovima u presudi smatra se rešenjem.

Član 125.

Odluke veća donose se posle većanja glasanjem.

U prostoriji u kojoj se veća i glasa mogu da budu prisutni samo članovi veća i zapisničar.

Odluku o jednostavnijim pitanjima, veće može da donese i u samom zasedanju.

Član 126.

Predsednik veća rukovodi većanjem i glasanjem i glasa poslednji.

Za svaku odluku veća potrebna je većina glasova.

Ako se u pogledu pojedinih pitanja o kojima se odlučuje glasovi raspodele na više različitih mišljenja, tako da nijedno od njih nema većinu, pitanja će da se razdvoje i glasanje će da se ponavlja sve dok se ne postigne većina.

Član 127.

Pre odlučivanja o glavnoj stvari sud odlučuje da li je potrebno da se dopuni postupak, kao i o drugim prethodnim pitanjima.

Ako pri rešavanju o glavnoj stvari treba da se odluči o više zahteva, o svakom zahtevu glasaće se posebno.

Glava XI

DOSTAVLJANJE PISMENA I RAZMATRANJE SPISA

1. Način dostavljanja

Član 128.

Pismena se dostavljaju neposredno u sudu, preko pošte, lica registrovanih za obavljanje poslova dostavljanja, lica zaposlenog u sudu, drugih državnih organa, lica sa javnim ovlašćenjima ili drugih lica određenih posebnim propisima, na način propisan ovim zakonom.

Lice koje vrši dostavljanje dužno je da na zahtev lica kome se dostavljanje vrši dokaže svojstvo lica ovlašćenog za dostavljanje.

Lica koja dostavljač zatekne na mestu na kome treba da se izvrši dostavljanje dužna su da na njegov zahtev pruže podatke o svom identitetu.

Nadležni organ policije je dužan da na zahtev suda pomogne prilikom obavljanja poslova dostavljanja.

Član 129.

Dostavljanje može da se vrši i elektronskom putem, u skladu sa posebnim propisima.

Dostavljanje elektronskim putem se smatra izvršenim pod uslovom da je takvim načinom dostavljanja moguće da se obezbedi povratni podatak da je lice primilo pismo.

Potvrda o prijemu pismena dostavljenog elektronskim putem predstavlja odštampani elektronski zapis o danu i času kada je uređaj za elektronski prenos podataka zabeležio da je pismo poslato primaocu, naziv pošiljaoca i primaoca i naziv pismena.

Član 130.

Stranke mogu da neposredno i blagovremeno upućuju podneske i druga pismena jedna drugoj i da podnesak i druga pismena, zajedno sa dokazom o dostavljanju, podnesu sudu.

Odredba stava 1. ovog člana ne primenjuje se na pismena za koje je propisano lično dostavljanje.

Član 131.

Dostavljanje fizičkim licima vrši se na adresu koja je označena u tužbi, odnosno na adresu prebivališta ili boravišta upisanu kod organa nadležnog za vođenje evidencije o ličnim kartama.

Dostavljanje državnim organima, organima autonomne pokrajine i jedinica lokalne samouprave vrši se predajom pismena u prostoriji za prijem pismena ili pisarnici. Kao dan dostavljanja smatra se dan predaje pismena.

Dostavljanje pravnim licima vrši se predajom pismena u prostorijama pravnog lica zaposlenom licu u pravnom licu, odnosno zastupniku pravnog lica na adresu iz javnog registra, odnosno na adresu njegovog prebivališta.

Član 132.

Vojnim licima, pripadnicima policije i zaposlenima u suvozemnom, rečnom, pomorskom i vazdušnom saobraćaju dostavljanje poziva može da se vrši i preko njihove komande, odnosno neposrednog starešine ili rukovodioca, a po potrebi može da im se na taj način vrši i dostavljanje ostalih pismena.

Član 133.

Ako dostavljanje treba da se izvrši fizičkim ili pravnim licima u inostranstvu ili stranim državljanima koji uživaju imunitet, dostavljanje će da se izvrši diplomatskim putem, ako u međunarodnom ugovoru ili u zakonu (član 146.) nije drugačije predviđeno.

Ako dostavljanje pismena treba da se izvrši državljanima Republike Srbije u inostranstvu, dostavljanje može da se izvrši preko nadležnog konzularnog predstavnika ili diplomatskog predstavnika Republike Srbije koji vrši konzularne poslove u stranoj državi ili preko pravnog lica međunarodno registrovanog za obavljanje poslova dostavljanja.

Dostavljanje pravnim licima koja imaju sedište u inostranstvu a predstavništvo u Republici Srbiji može da se izvrši njihovom predstavništvu.

Član 134.

Licima lišenim slobode dostavljanje se vrši preko zavoda za izvršenje krivičnih sankcija.

Član 135.

Ako stranka ima zakonskog zastupnika dostavljanje se vrši zakonskom zastupniku, ako u zakonu nije drugačije propisano.

Ako stranka ima više zakonskih zastupnika odnosno punomoćnika, dovoljno je da se dostavljanje izvrši jednom od njih.

Član 136.

Dostavljanje punomoćniku može da se izvrši i predajom pismena licu koje radi u njegovoj advokatskoj kancelariji.

Dostavljanje punomoćniku može da se izvrši i predajom pismena odraslom članu porodičnog domaćinstva, ako punomoćnik delatnost obavlja u stanu.

Dostavljanje javnom beležniku i izvršitelju može da se izvrši na način propisan stavom 1. ovog člana.

Član 137.

Pravnim licima i advokatima dostavljanje pismena može da se vrši u sudu polaganjem u poseban pregradak na njihov zahtev i po odluci predsednika suda.

Dostavljanje iz stava 1. ovog člana vrši ovlašćeno lice suda.

Član 138.

Advokat, odnosno ovlašćeni predstavnik pravnog lica koji preuzima sudska pismena iz sudskog pregradka dužan je da preuzme sva pismena koja su položena u pregradak.

Advokat, odnosno ovlašćeni predstavnik pravnog lica je dužan da pismeno preuzme iz sudskog pregradka u roku od osam dana od dana polaganja u sudski pregradak. Ako pismeno ne bude podignuto u tom roku, dostavljanje se vrši isticanjem pismena na oglasnu tablu suda i dostavljanje se smatra izvršenim po isteku roka od osam dana od dana isticanja pismena na oglasnu tablu suda.

Advokat može da ovlasti lice koje je zaposleno u njegovoj advokatskoj kancelariji da pismena preuzme iz sudskog pregradka.

Član 139.

Dostavljanje se vrši licu kome dostavljanje treba da se izvrši svakog dana na radnom mestu u radno vreme, ili u stanu samo od 7 do 22 sata ili u sudu kad se to lice tamo zatekne ili kada ga sud zbog dostavljanja pozove.

Dostavljanje može da se izvrši i u drugo vreme i na drugom mestu, na osnovu posebne odluke suda koju je dostavljač, na zahtev, dužan da pokaže.

Član 140.

Ako se lice kome se pismeno dostavlja ne zatekne u svom stanu, dostavljanje se vrši predajom pismena nekom od njegovih odraslih članova domaćinstva koji je dužan da primi pismeno.

Ako se dostavljanje vrši na radnom mestu lica kome se pismeno dostavlja, a to lice se tu ne zatekne, dostavljanje će da se izvrši licu koje na istom mestu radi, ako ono pristane da primi pismeno.

Ako dostavljanje nije moglo da se izvrši po odredbama st. 1. i 2. ovog člana, dostavljanje će da se izvrši pribijanjem pismena na vrata stana ili prostorija pravnog lica i time se smatra da je dostavljanje izvršeno.

Predaja pismena drugom licu nije dozvoljena ako ono učestvuje u parnici kao protivnik lica kome se dostavljanje izvršava.

Član 141.

Tužba, rešenje o platnom nalogu, presuda, rešenje protiv kog je dozvoljena posebna žalba i pravni lek dostaviće se lično stranci, odnosno zakonskom zastupniku ili punomoćniku.

Ako se lice kome pismeno mora lično da se dostavi ne zatekne tamo gde dostavljanje treba da se izvrši, pod uslovom da je adresa tačna, dostavljač će da ostavi obaveštenje da pismeno može da se preuzme u sudu u roku od 30 dana od dana pokušnog dostavljanja. U tom slučaju kopija pismena se ističe i na oglasnoj tabli suda.

Po proteku roka iz stava 2. ovog člana, smatra se da je dostavljanje izvršeno.

Obaveštenje iz stava 2. ovog člana sadrži: ime i prezime lica kome je pokušano dostavljanje, svojstvo u postupku, datum i čas kada je pokušano dostavljanje, adresu na kojoj je pokušano dostavljanje, naznaku da pismeno može da preuzme u sudu u roku od 30 dana, da će kopija pismena biti istaknuta na oglasnoj tabli suda, kao i da će po proteku ovog roka da se smatra da je dostavljanje izvršeno.

Ako pismeno iz stava 1. ovog člana treba da se dostavi državnim organima i pravnim licima, dostavljanje se vrši po odredbama člana 131. ovog zakona.

2. Odbijanje prijema

Član 142.

Ako lice kome je pismeno upućeno, odnosno odrasli član njegovog domaćinstva, odnosno ovlašćeno lice ili zaposleni u državnom organu ili pravnom licu, bez opravdanog razloga odbije da primi pismeno, dostavljač će da ga ostavi u stanu ili u prostorijama gde lice kome je pismeno upućeno radi ili će pismeno da pribije na vrata stana ili prostorije. Na dostavnici će da se zabeleži dan, čas i razlog odbijanja prijema, kao i mesto gde je pismeno ostavljeno, i time se smatra da je dostavljanje izvršeno.

3. Utvrđivanje i promena adrese

Član 143.

Stranka je dužna da saopšti sudu adresu protivne stranke kojoj pismeno treba lično da se dostavi.

Ako stranka kojoj je sud naložio da dopuni podnesak navođenjem tačne adrese protivne stranke kojoj pismeno treba da se dostavi nije u mogućnosti da sama sazna adresu i o tome podnese sudu dokaze, sud će od nadležnog organa da pribavi potrebne podatke.

Član 144.

Kad stranka ili njen zastupnik do dostavljanja odluke kojom se postupak pravnosnažno okončava promene adresu, dužni su da o tome odmah obaveste sud.

Ako oni to ne učine, sud će da odredi da se sva dalja dostavljanja u parnici za tu stranku vrše isticanjem pismena na oglasnu tablu suda.

Dostavljanje se smatra izvršenim po proteku roka od osam dana od dana isticanja pismena na oglasnu tablu suda.

Ako punomoćnik, odnosno punomoćnik za primanje pismena do dostavljanja odluke kojom se postupak pravnosnažno okončava promeni svoju adresu, a ne obavesti o tome sud, dostavljanje će da se izvrši kao da punomoćnik nije ni postavljen.

Odredbe iz st. 1. do 4. ovog člana primenjuju se i u postupku po vanrednom pravnom leku.

Član 145.

Stranka ili njen zakonski zastupnik koja odsustvuje duže od 30 dana sa adrese na koju je dostavljanje već izvršeno, dužna je da o tome obavesti sud i odredi punomoćnika za primanje pismena.

4. Punomoćnik i zastupnik za primanje pismena**Član 146.**

Stranku ili njenog zakonskog zastupnika koji se nalaze u inostranstvu, a nemaju punomoćnika u Republici Srbiji, sud će da pozove da u roku od 30 dana od dana dostavljanja poziva odrede novog punomoćnika za primanje pismena u Republici Srbiji. Ako stranka ili njen zakonski zastupnik ne odrede takvog punomoćnika, sud će stranci na njen trošak da postavi privremenog zastupnika ovlašćenog za primanje pismena i o tome će da obavesti stranku, odnosno njenog zakonskog zastupnika.

Ako punomoćnik za primanje pismena otkaže punomoćje, a stranka ne odredi drugog punomoćnika u roku od 30 dana od prijema obaveštenja o otkazu punomoćja, sud će stranci na njen trošak da postavi zastupnika za primanje pismena i da vrši dostavljanje preko njega, dok ne primi obaveštenje stranke o određivanju novog punomoćnika.

Stranci koja opozove punomoćnika za primanje pismena i istovremeno ne odredi drugog punomoćnika, sud će dostavljanje da vrši isticanjem pismena na oglasnu tablu suda, sve dok ta stranka ne odredi drugog punomoćnika za primanje pismena.

Član 147.

Ako suparničari nemaju zajedničkog zakonskog zastupnika, odnosno punomoćnika, sud može da ih pozove da u određenom roku odrede zajedničkog punomoćnika za primanje pismena. Istovremeno, sud će da obavesti suparničare da će jednog od njih da postavi za punomoćnika za primanje pismena ako oni sami ne odrede takvog punomoćnika.

5. Dostavnica

Član 148.

Potvrdu o izvršenom dostavljanju (dostavnicu) potpisuju primalac i dostavljač. Primalac će na dostavnici slovima sam da napiše dan prijema.

Ako je primalac nepismen ili nije u stanju da se potpiše, dostavljač će da napiše njegovo ime i prezime i slovima dan prijema i zabeleži na dostavnici razlog zbog koga primalac nije stavio svoj potpis.

Ako primalac odbije da potpiše dostavnicu, dostavljač će to da zabeleži na dostavnici i napiše slovima dan predaje čime se smatra da je dostavljanje izvršeno.

Ako je dostavljanje izvršeno po odredbi člana 141. stav 2. ovog zakona, na dostavnici će da se zabeleži dan i čas pokušaja dostavljanja, kao i naznaka da je ostavljeno obaveštenje iz člana 141. stav 2. ovog zakona.

Ako je po odredbama ovog zakona pismeno predato drugom licu, a ne onome kome je pismeno trebalo da se dostavi, dostavljač će na dostavnici da naznači odnos ta dva lica.

Ako je na dostavnici netačno naznačen datum dostavljanja, smatraće se da je dostavljanje izvršeno onog dana kad je pismeno predato.

6. Pregledanje i prepisivanje spisa

Član 149.

Stranke, njihovi zastupnici i punomoćnici imaju pravo da pregledaju, fotokopiraju, fotografišu i prepisuju spis parnice u kojoj učestvuju.

Drugim licima koja imaju opravdan interes dozvoliće se radnje iz stava 1. ovog člana u pogledu pojedinih spisa.

Kad je postupak u toku, dozvolu za radnje iz st. 1. i 2. ovog člana daje sudija, a kad je postupak okončan, predsednik suda, odnosno zaposleni u sudu koga on odredi.

Glava XII TROŠKOVI POSTUPKA

1. Parnični troškovi i troškovi u postupku za obezbeđenje dokaza

Član 150.

Parnični troškovi su izdaci učinjeni u toku ili povodom postupka.

Parnični troškovi obuhvataju i nagradu za rad advokata i drugih lica kojima zakon priznaje pravo na nagradu.

Član 151.

Svaka stranka prethodno sama snosi troškove koje je prouzrokovala svojim radnjama.

Član 152.

Ako stranka predloži izvođenje dokaza, dužna je da po nalogu suda unapred položi iznos potreban za podmirenje troškova koji će da nastanu povodom izvođenja dokaza.

Ako izvođenje dokaza predlažu obe stranke, sud će da odredi da iznos potreban za podmirenje troškova polože obe stranke na jednake delove. Ako je sud odredio izvođenje dokaza po službenoj dužnosti, odrediće da iznos položi stranka na koju pada teret dokazivanja činjenice o kojoj se izvodi dokaz.

Ako se u toku postupka stranke sporazumeju da se pokuša medijacija ili sud uputi stranke na postupak medijacije sud će da odredi da iznos potreban za podmirenje troškova ovog postupka polože obe stranke na jednake delove.

Sud će da odustane od izvođenja dokaza ako iznos potreban za podmirenje troškova ne bude položen u roku koji sud odredi. U tom slučaju sud će, s obzirom na sve okolnosti, po svom uverenju da ceni od kakvog je značaja to što stranka nije u roku položila iznos potreban za podmirenje troškova.

Izuzetno od odredbe stava 4. ovog člana, ako sud po službenoj dužnosti odredi izvođenje dokaza radi utvrđivanja činjenica u vezi sa primenom člana 3. stav 3. ovog zakona, a stranke ne polože određeni iznos, troškovi za izvođenje dokaza isplatiće se iz sredstava suda.

Član 153.

Stranka koja u celini izgubi parnicu dužna je da protivnoj stranci naknadi troškove.

Ako stranka delimično uspe u parnici, sud može s obzirom na postignuti uspeh da odredi da svaka stranka snosi svoje troškove ili da jedna stranka naknadi drugoj srazmeran deo troškova.

Sud može da odluči da jedna stranka naknadi sve troškove koje je protivna stranka imala ako protivna stranka nije uspela samo u srazmerno neznatnom delu svog zahteva, a zbog tog dela nisu nastali posebni troškovi.

Sud će, prema rezultatu dokazivanja, da odluči da li će troškove iz člana 152. stav 5. ovog zakona da snosi jedna ili obe stranke ili će ti troškovi da padnu na teret sredstava suda.

Umešač ima pravo na naknadu troškova od protivne stranke samo za parnične radnje preduzete umesto stranke kojoj se pridružio.

Član 154.

Sud će prilikom odlučivanja koji će troškovi da se naknade stranci da uzme u obzir samo one troškove koji su bili potrebni radi vođenja parnice. O tome koji su troškovi bili potrebni, kao i o iznosu troškova, odlučuje sud ceneći sve okolnosti.

Ako je propisana tarifa za nagrade advokata ili za druge troškove, ovi troškovi odmeriće se po toj tarifi.

Član 155.

Stranka je dužna da nezavisno od ishoda parnice naknadi protivnoj stranci troškove koje je prouzrokovala svojom krivicom ili slučajem koji se njoj dogodio.

Sud može da odluči da zakonski zastupnik ili punomoćnik stranke naknadi protivnoj stranci troškove koje je prouzrokovao svojom krivicom.

Član 156.

Tužilac će da naknadi tuženom parnične troškove ako tuženi nije dao povod za tužbu i ako je priznao tužbeni zahtev u odgovoru na tužbu, odnosno na pripremnom ročištu, a ako se ne održava pripremno ročište onda na glavnoj raspravi pre nego što se upustio u raspravljavanje o glavnoj stvari.

Član 157.

Tužilac koji povuče tužbu dužan je da protivnoj stranci naknadi parnične troškove, osim ako je povlačenje tužbe usledilo odmah posle ispunjenja zahteva od strane tuženog.

Stranka koja povuče pravni lek dužna je da protivnoj stranci naknadi troškove nastale povodom pravnog leka.

Član 158.

Svaka stranka snosi svoje troškove ako je parnica okončana sudskim poravnanjem ili poravnanjem posle uspele medijacije, osim ako se stranke drugačije ne sporazumeju ili ako je to posebnim zakonom drugačije propisano.

U parnične troškove ulaze troškovi poravnanja koje je pokušano, a nije uspelo i troškovi medijacije koja je pokušana (član 152. stav 3.), a nije uspela.

Član 159.

Ako u izlučnoj parnici bude usvojen tužbeni zahtev za izlučenje stvari, a sud utvrdi da je tuženi kao poverilac u izvršnom postupku imao opravdanih razloga da smatra da ne postoje prava trećih lica na ovim stvarima, sud će da odredi da svaka stranka snosi svoje troškove.

Član 160.

Suparničari snose troškove na jednake delove. Ako postoji znatna razlika u pogledu njihovog udela u predmetu spora, sud će prema srazmeri tog udela odrediti koliki će deo troškova naknaditi svaki od suparničara.

Suparničari koji su solidarno odgovorni u glavnoj stvari, odgovaraju solidarno i za troškove dosuđene protivnoj stranci.

Za troškove prouzrokovane posebnim parničnim radnjama pojedinih suparničara ostali suparničari ne odgovaraju.

Član 161.

Ako javni tužilac učestvuje u postupku kao stranka, on ima pravo na naknadu troškova, ali ne i pravo na nagradu.

Troškovi u postupku iz stava 1. ovog člana koje bi po odredbama ovog zakona trebalo da snosi javni tužilac isplatiće se iz sredstava javnog tužilaštva.

Svaka stranka snosi svoje troškove koji su nastali učestvovanjem javnog tužioca u postupku (član 214.).

Troškovi koje je javni tužilac imao povodom svog učestvovanja u postupku (član 214.) padaju na teret sredstava javnog tužilaštva.

Član 162.

Odredbe o troškovima primenjuju se i na stranke koje zastupa javno pravobranilaštvo. U tom slučaju troškovi postupka obuhvataju i iznos koji bi se stranci priznao na ime nagrade advokatu.

Član 163.

O naknadi troškova odlučuje sud na određeni zahtev stranke, bez raspravljanja.

Stranka je dužna da u zahtevu opredeli vrstu i iznos troškova za koje traži naknadu.

Zahtev za naknadu troškova stranka je dužna da podnese najkasnije do završetka raspravljanja koje prethodi odlučivanju o troškovima, a ako se radi o donošenju odluke bez prethodnog raspravljanja stranka je dužna da zahtev za naknadu troškova podnese u predlogu o kome sud treba da odluči.

O zahtevu za naknadu troškova sud će da odluči u presudi ili rešenju kojim se okončava postupak pred tim sudom.

U slučaju usmenog objavljivanja presude ili rešenja kojim se nalaže naknada troškova, sud može da odluči da će iznos troškova da odmeri u pismeno izrađenoj presudi, odnosno rešenju, ako rešenje treba da se dostavi strankama.

U toku postupka sud će posebnim rešenjem da odluči o naknadi troškova samo ako pravo na naknadu troškova ne zavisi od odluke o glavnoj stvari.

U slučaju iz člana 157. ovog zakona, ako povlačenje tužbe ili pravnog leka nije izvršeno na ročištu, kao i u drugim slučajevima kada je odluka doneta izvan ročišta, zahtev za naknadu troškova može da se podnese u roku od osam dana od dana dostavljanja obaveštenja o povlačenju tužbe, odnosno dostavljanja odluke.

Član 164.

Sud u delimičnoj presudi ili međupresudi može da odluči da se odluka o troškovima donese uz konačnu odluku.

Član 165.

Ako sud odbaci ili odbije pravni lek, odlučiće i o troškovima nastalim u postupku povodom tog pravnog leka.

Ako sud preinači odluku protiv koje je izjavljen pravni lek ili ukine tu odluku i odbaci tužbu, odlučiće o troškovima celog postupka.

Ako se ukine odluka protiv koje je izjavljen pravni lek i predmet vrati na ponovno suđenje, ostaviće se da se o troškovima postupka povodom pravnog leka odluči u konačnoj odluci.

Sud može da postupi po odredbi stava 3. ovog člana i ako odluku protiv koje je izjavljen pravni lek samo delimično ukine.

Član 166.

Odluka o troškovima sadržana u presudi može da se pobija samo žalbom na rešenje ako se istovremeno ne pobija i odluka o glavnoj stvari.

Ako jedna stranka pobija presudu samo u pogledu troškova, a druga u pogledu glavne stvari, drugostepeni sud će jednom odlukom da odluči o oba pravna leka.

Član 167.

Troškove postupka za obezbeđenje dokaza snosi stranka koja je podnela predlog za obezbeđenje dokaza. Ona je dužna da naknadi i troškove protivnoj stranci, odnosno postavljenom privremenom zastupniku.

Ove troškove stranka može naknadno da ostvaruje kao deo parničnih troškova, prema uspehu u parnici.

2. Oslobođanje od plaćanja troškova postupka

Član 168.

Sud će da oslobodi od plaćanja troškova postupka stranku koja prema svom opštem imovnom stanju nije u mogućnosti da snosi ove troškove.

Oslobođenje od plaćanja troškova postupka obuhvata oslobođenje od plaćanja takse i oslobođenje od polaganja predujma za troškove svedoka, veštaka, uviđaja i sudskih oglasa.

Sud može da oslobodi stranku i samo od plaćanja takse, u skladu sa posebnim zakonom.

Prilikom donošenja odluke o oslobođenju od plaćanja troškova postupka sud ceni sve okolnosti, a naročito uzima u obzir vrednost predmeta spora, broj lica koje stranka izdržava i prihode i imovinu koje imaju stranka i članovi njene porodice.

Član 169.

Odluku o oslobađanju od plaćanja troškova postupka donosi prvostepeni sud na predlog stranke.

Stranka koja zahteva oslobađanje od troškova dužna je da uz predlog navede činjenice i podnese dokaze kojima se činjenice potvrđuju.

Ako je to potrebno i sam sud može po službenoj dužnosti da pribavi potrebne podatke i obaveštenja o imovnom stanju stranke koja traži oslobađanje, a može o tome da sasluša i stranku.

Protiv rešenja suda kojim se usvaja predlog stranke nije dozvoljena posebna žalba.

Član 170.

Sud će u toku čitavog postupka da prizna stranci pravo na besplatnu pravnu pomoć kad je stranka potpuno oslobođena od plaćanja troškova postupka (član 168. stav 2.), ako je to nužno radi zaštite prava stranke, odnosno ako je to propisano posebnim zakonom.

Sud je dužan da odluči o pravu na besplatnog punomoćnika u roku od osam dana od dana podnošenja predloga, odnosno u roku od osam dana od dostavljanja žalbe drugostepenom sudu.

U slučaju iz stava 2. ovog člana, rok za preduzimanje radnje od koje zavisi zaštita prava stranke teče od dana dostavljanja rešenja kojim je odlučeno o zahtevu stranke za besplatnu pravnu pomoć.

Besplatnog punomoćnika postavlja i razrešava predsednik suda po redosledu sa spiska advokata iz člana 81. stav 1. ovog zakona.

Odredbe ovog zakona o punomoćnicima shodno se primenjuju i na besplatnog punomoćnika, ako u odredbama ove glave zakona nije drugačije propisano.

Postavljeni punomoćnik ima pravo da zahteva da bude razrešen iz opravdanih razloga.

Predlog za razrešenje besplatnog punomoćnika može da podnese i stranka.

Protiv rešenja suda kojim se odlučuje o postavljanju i razrešenju punomoćnika nije dozvoljena žalba.

Član 171.

Ako je stranka potpuno oslobođena od plaćanja troškova postupka (član 168. stav 2.), iz sredstava suda isplatiće se predujam za troškove svedoka, veštaka, uviđaja i izdavanja sudskog oglasa, kao i nagrada i stvarni izdaci besplatnog punomoćnika.

Član 172.

Rešenje o oslobađanju od plaćanja troškova i o postavljanju besplatnog punomoćnika prvostepeni sud može u toku postupka da ukine ako utvrdi da je stranka u stanju da snosi troškove postupka. Sud će istovremeno da reši da li će stranka potpuno ili delimično da naknadi i one troškove i takse od kojih je ranije bila oslobođena kao i stvarne izdatke i nagradu besplatnog punomoćnika.

U slučaju iz stava 1. ovog člana, prvenstveno se naknađuju troškovi isplaćeni iz sredstava suda.

Član 173.

Troškovi isplaćeni iz sredstava suda, kao i stvarni izdaci i nagrada besplatnog punomoćnika, čine deo parničnih troškova.

O naknadi troškova iz stava 1. ovog člana od strane protivnika stranke koja je oslobođena od plaćanja troškova postupka, sud će da odluči po odredbama ovog zakona o naknadi troškova.

Troškove isplaćene iz sredstava suda naplaćuje po službenoj dužnosti sud pred kojim su troškovi nastali od stranke koja je dužna da ih naknadi.

Ako je protivniku stranke koja je oslobođena od plaćanja troškova postupka naloženo da naknadi parnične troškove, a utvrdi se da on nije u stanju da te troškove plati, sud može naknadno da odredi da troškove iz stava 1. ovog člana plati u celini ili delimično stranka koja je oslobođena od plaćanja troškova postupka iz onoga što joj je dosuđeno. Time se ne dira u pravo ove stranke da za ono što je platila traži naknadu od protivnika, s tim što ova stranka ima pravo da traži od protivnika naknadu troškova koje je platila.

Glava XIII PRAVNA POMOĆ

Član 174.

Sudovi su dužni da jedan drugome ukazuju pravnu pomoć u parničnom postupku.

Ako zamoljeni sud nije nadležan da preduzme radnju za koju je zamoljen, ustupiće zamolnicu nadležnom sudu, odnosno drugom državnom organu, i o tome će da obavesti sud od koga je primio zamolnicu, a ako mu nadležni sud, odnosno državni organ nije poznat, vratiće zamolnicu.

Ako u jednom mestu postoji više sudova stvarno nadležnih za pružanje pravne pomoći, zamolnica za pružanje pravne pomoći može da se podnese bilo kome od tih sudova, ako posebnim zakonom nije drugačije propisano.

Član 175.

Sudovi međusobno opšte na jeziku koji je u službenoj upotrebi u sudu.

Ako je pismeno sastavljeno na jeziku nacionalne manjine, a upućuje se sudu u kome jezik te nacionalne manjine nije u službenoj upotrebi, uz sudsko pismeno na jeziku nacionalne manjine priložiće se prevod tog pisma na srpski jezik.

Član 176.

Sudovi će da ukazuju pravnu pomoć stranim sudovima u slučajevima predviđenim zakonom, međunarodnim ugovorom, opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava, kao i ako postoji uzajamnost u ukazivanju pravne pomoći. U slučaju sumnje o postojanju uzajamnosti, obaveštenje daje ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa.

Odredbe člana 174. st. 2. i 3. ovog zakona važe i za postupanje sa zamolnicom stranog suda za pružanje međunarodne pravne pomoći.

Član 177.

Sudovi pružaju pravnu pomoć stranim sudovima na način propisan u domaćem zakonu. Radnja koja je predmet zamolnice stranog suda može da se preduzme i na način koji zahteva strani sud, ako takav postupak nije protivan javnom poretku Republike Srbije.

Član 178.

Ako zakonom, međunarodnim ugovorom i opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava nije drugačije predviđeno, sudovi će da uzimaju u postupak zamolnice stranih sudova za pružanje pravne pomoći, samo ako su dostavljene diplomatskim putem i ako su zamolnica i prilozi sastavljeni na srpskom jeziku ili ako je priložen overeni prevod.

Član 179.

Ako međunarodnim ugovorom nije drugačije predviđeno, zamolnice domaćih sudova za pravnu pomoć dostavljaju se stranim sudovima diplomatskim putem. Zamolnice i prilozi moraju da budu sastavljeni na jeziku zamoljene države ili uz njih mora da bude priložen njihov overeni prevod.

Glava XIV

POSTUPAK ZA REŠAVANJE SPORNOG PRAVNOG PITANJA

Član 180.

Ako u postupku pred prvostepenim sudom u većem broju predmeta postoji potreba da se zauzme stav o spornom pravnom pitanju koje je od značaja za odlučivanje o predmetu postupka pred prvostepenim sudovima, prvostepeni sud će po službenoj dužnosti ili na predlog stranke, zahtevom da pokrene postupak pred Vrhovnim kasacionim sudom radi rešavanja spornog pravnog pitanja.

Sud koji je pokrenuo postupak za rešavanje spornog pravnog pitanja dužan je da zastane sa postupkom dok se ne okonča postupak pred Vrhovnim kasacionim sudom.

Član 181.

Zahtev iz člana 180. stav 1. ovog zakona treba da sadrži kratak prikaz utvrđenog stanja stvari u konkretnoj pravnoj stvari, navode stranaka o spornom pravnom pitanju i razloge zbog kojih se sud obraća sa zahtevom za rešenje spornog

pravnog pitanja. Sud će uz zahtev da priloži i sopstveno tumačenje spornog pravnog pitanja. Zahtev se ne dostavlja strankama na izjašnjavanje.

Ako stranka predloži pokretanje postupka za rešavanje spornog pravnog pitanja, sud može da dostavi predlog drugoj stranci radi izjašnjavanja u roku od 15 dana od dana dostavljanja predloga.

Prvostepeni sud je dužan da uz zahtev za rešavanje spornog pravnog pitanja dostavi i predmet Vrhovnom kasacionom sudu.

Član 182.

Vrhovni kasacioni sud će da odbaci nepotpun (član 181. stav 1.) i nedozvoljen zahtev za rešavanje spornog pravnog pitanja.

Zahtev iz stava 1. ovog člana je nedozvoljen, ako je o takvom zahtevu Vrhovni kasacioni sud već doneo odluku.

Član 183.

Vrhovni kasacioni sud rešava sporno pravno pitanje po pravilima postupka za usvajanje pravnih stavova.

Vrhovni kasacioni sud će da odbije da reši sporno pravno pitanje, ako ono nije od značaja za odlučivanje u većem broju predmeta u postupku pred prvostepenim sudom.

Vrhovni kasacioni sud je dužan da reši sporno pravno pitanje u roku do 60 dana od dana prijema zahteva.

Član 184.

U odluci povodom zahteva za rešavanje spornog pravnog pitanja, Vrhovni kasacioni sud iznosi razloge kojima obrazlaže zauzeto pravno shvatanje.

Odluka iz stava 1. ovog člana dostavlja se sudu koji je pokrenuo postupak i objavljuje na internet stranici Vrhovnog kasacionog suda ili na drugi pogodan način.

Član 185.

Ako je Vrhovni kasacioni sud rešio sporno pravno pitanje, stranke u postupku u kome se postavlja isto sporno pravno pitanje nemaju pravo da traže njegovo rešavanje u parnici koja je u toku.

Glava XV NEPOŠTOVANJE PROCESNE DISCIPLINE

Član 186.

Sud će u toku postupka da kazni novčanom kaznom od 10.000 do 150.000 dinara fizičko odnosno od 30.000 do 1.000.000 dinara pravno lice, koje u podnesku vređa sud, stranku ili drugog učesnika u postupku.

Novčanom kaznom iz stava 1. ovog člana kazniće se i stranka i drugi učesnici u postupku koji svoja procesna ovlašćenja koriste protivno cilju zbog kojih su propisana.

Član 187.

Ako je zbog zloupotrebe procesnih ovlašćenja nekoj od stranaka naneta šteta, sud će oštećenoj stranci, na njen zahtev da dosudi naknadu štete.

Ako stranka istakne zahtev za naknadu štete zbog zloupotrebe procesnih ovlašćenja, sud će iz razloga celishodnosti da odvoji postupak.

Član 188.

Sud će da kazni novčanom kaznom od 10.000 do 150.000 dinara punomoćnika za primanje pismena koji protivno odredbama zakona ne obavesti sud o promeni adrese.

Sud će, na zahtev stranke, da odluči da punomoćnik za primanje pismena naknadi stranci troškove koje je prouzrokovao neopravdanim nedostavljanjem obaveštenja o promeni adrese.

Član 189.

Sud će da kazni novčanom kaznom od 10.000 do 150.000 dinara lica koja ometaju preduzimanje parničnih radnji i dostavljanje pismena ili spisa.

Sud će, na zahtev stranke, da odluči da joj lice iz stava 1. ovog člana naknadi troškove koje joj je prouzrokovalo svojim ponašanjem iz stava 1. ovoga člana.

Sud može da odredi i druge mere prema licu koje ometa preduzimanje parničnih radnji.

Izrečena kazna iz člana stava 1. ovog člana ne utiče na izricanje kazne za krivično delo.

Član 190.

U rešenju o kažnjavanju iz čl. 186, 188. i 189. ovog zakona određuje se rok za uplatu novčane kazne.

Na izvršenje novčane kazne iz stava 1. ovog člana shodno se primenjuju odredbe zakona koji uređuje izvršenje krivičnih sankcija.

Ako kažnjeno fizičko lice ne plati novčanu kaznu u roku određenom u rešenju o kažnjavanju, sud će novčanu kaznu da zameni kaznom zatvora, u skladu sa zakonom kojim se uređuje izvršenje krivičnih sankcija.

Ako kažnjeno pravno lice ne plati novčanu kaznu u roku određenom u rešenju o kažnjavanju, primeniće se odredbe zakona kojim se uređuje odgovornost pravnih lica za krivična dela kojima se uređuje izvršenje novčane kazne.

Žalba protiv rešenja o kažnjavanju iz čl. 186, 188. i 189. ovog zakona ne odlaže izvršenje rešenja.

Deo drugi
TOK POSTUPKA

Glava XVI
TUŽBA

1. Sadržina tužbe

Član 191.

Parnični postupak pokreće se tužbom.

Član 192.

Tužba mora da sadrži određeni zahtev u pogledu glavne stvari i sporednih traženja, činjenice na kojima tužilac zasniva zahtev, dokaze kojima se utvrđuju ove činjenice, vrednost predmeta spora, kao i druge podatke koje mora imati svaki podnesak (član 98.).

Tužilac koji ima boravište ili prebivalište, odnosno sedište u inostranstvu dužan je da u tužbi imenuje punomoćnika za primanje pismena. Ukoliko ne označi punomoćnika za primanje pismena sud će tužbu da odbaci.

Ako nadležnost ili pravo na izjavljivanje revizije zavisi od vrednosti predmeta spora, a predmet tužbenog zahteva nije novčani iznos, tužilac je dužan da u tužbi naznači vrednost predmeta spora.

Sud će da postupi po tužbi i ako tužilac nije naveo pravni osnov tužbenog zahteva, a ako je tužilac naveo pravni osnov, sud nije vezan za njega.

Član 193.

Lice koja namerava da podnese tužbu protiv Republike Srbije, zbog novčanog potraživanja čija visina prelazi iznos od 100.000 evra u dinarskoj protivvrednosti po srednjem kursu Narodne banke Srbije na dan podnošenja predloga, dužno je da pre podnošenja tužbe Republičkom javnom pravobranilaštvu dostavi predlog za mirno rešavanje spora, osim ako je posebnim propisom predviđen rok za podnošenje tužbe. Predlog za mirno rešavanje spora mora da sadrži sve podatke iz člana 192. ovog zakona.

Podnošenjem predloga iz stava 1. ovog člana nastaje zastoj roka zastarelosti u trajanju od 60 dana.

Ako u roku iz stava 2. ovog člana Republički javni pravobranilac ne odgovori na predlog, smatra se da predlog nije prihvaćen i u tom slučaju lice iz stava 1. ovog člana može da podnese tužbu nadležnom sudu.

Sud će da odbaci tužbu kao nedozvoljenu, ako nije podnet predlog iz stava 1. ovog člana, odnosno ako nije protekao rok iz stava 2. ovog člana.

Sporazum postignut između Republičkog javnog pravobranioca i lica iz stava 1. ovog člana ima snagu izvršne isprave.

Odredbe st. 1. do 5. ovog člana ne primenjuju se ako je posebnim zakonom propisan postupak za mirno rešavanje spora ili medijacije, koji se odnosi na sporove sa Republikom Srbijom.

Član 194.

Tužilac može u tužbi da traži da sud samo utvrdi postojanje, odnosno nepostojanje nekog prava ili pravnog odnosa, povredu prava ličnosti ili istinitost, odnosno neistinitost neke isprave.

Tužba za utvrđenje može da se podnese ako tužilac ima pravni interes da sud utvrdi postojanje, odnosno nepostojanje nekog spornog prava ili pravnog odnosa, pre dospelosti zahteva za činidbu iz istog odnosa ili istinitost odnosno neistinitost neke isprave, ili ako tužilac ima neki drugi pravni interes.

Tužba za utvrđenje može da se podnese radi utvrđivanja postojanja, odnosno nepostojanja činjenice, ako je to predviđeno zakonom ili drugim propisom.

Tužba za utvrđenje povrede prava ličnosti može da se podnese bez obzira da li je postavljen zahtev za naknadu štete ili drugi zahtev, u skladu sa posebnim zakonom.

Član 195.

Ako odluka o sporu zavisi od toga da li postoji ili ne postoji neki pravni odnos koji je u toku parnice postao sporan, tužilac može, pored postojećeg zahteva, da istakne zahtev da sud utvrdi da takav odnos postoji, odnosno da ne postoji, ako je sud pred kojim parnica teče nadležan za takav zahtev.

Isticanje zahteva u smislu stava 1. ovog člana ne smatra se preinačenjem tužbe.

Član 196.

Tužilac koji u tužbi traži da mu se dosudi ispunjenje dugovane činidbe može da predloži da tuženi umesto dugovane činidbe plati određeni novčani iznos ili da ispuní neku drugu činidbu.

Sud nije dužan da ispituje da li novčani iznos koji je tužilac prihvata da primi umesto dugovane nenovčane činidbe odgovara vrednosti nenovčane činidbe.

Član 197.

U jednoj tužbi tužilac može da istakne više zahteva protiv istog tuženog, ako su svi zahtevi povezani istim činjeničnim i pravnim osnovom. Ako zahtevi nisu povezani istim činjeničnim i pravnim osnovom, oni mogu da se istaknu u jednoj tužbi protiv istog tuženog samo kad je isti sud stvarno nadležan za svaki od ovih zahteva i kad je za sve zahteve određena ista vrsta postupka.

Tužilac može dva ili više tužbenih zahteva u međusobnoj vezi da istakne u jednoj tužbi, na način da sud usvoji sledeći od tih zahteva, ako nađe da prethodni zahtev nije osnovan.

Zahtevi, u skladu sa stavom 2. ovog člana, mogu da se istaknu u jednoj tužbi samo ako je sud stvarno nadležan za svaki od tih zahteva i ako je za sve zahteve određena ista vrsta postupka.

Član 198.

Tuženi može do zaključenja glavne rasprave da podnese kod istog suda protivtužbu, ako je zahtev protivtužbe u vezi s tužbenim zahtevom ili ako ti zahtevi mogu da se prebiju ili ako se protivtužbom traži utvrđenje nekog prava ili pravnog odnosa od čijeg postojanja ili nepostojanja zavisi u celini ili delimično odluka o tužbenom zahtevu.

Protivtužba ne može da se podnese ako je za zahtev iz protivtužbe stvarno nadležan viši sud ili sud druge vrste.

2. Preinačenje tužbe**Član 199.**

Tužilac može do zaključenja glavne rasprave da preinači tužbu.

Posle dostavljanja tužbe tuženom, za preinačenje tužbe potreban je pristanak tuženog. Sud će da dozvoli preinačenje i kad se tuženi tome protivi, ako smatra da bi to bilo celishodno za konačno rešenje odnosa među strankama i ako oceni da postupak po preinačenoj tužbi neće znatno da produži trajanje parnice. Smatraće se da postoji pristanak tuženog na preinačenje tužbe ako se on upusti u raspravljanje o glavnoj stvari po preinačenoj tužbi, a nije se pre toga protivio preinačenju.

Ako je parnični sud za preinačenu tužbu stvarno nenadležan, ustupiće predmet nadležnom sudu, osim u slučaju iz člana 15. stav 2. ovog zakona.

Kad sud dozvoli preinačenje tužbe, dužan je da ostavi tuženom vreme potrebno da može da se pripremi za raspravljanje po preinačenoj tužbi, ako za to nije imao dovoljno vremena.

Ako je tužba preinačena na ročištu na kome tuženi nije prisutan, sud će da dostavi tuženom prepis zapisnika sa tog ročišta.

Protiv rešenja kojim se dopušta ili odbija preinačenje tužbe nije dozvoljena posebna žalba.

Kad dozvoli preinačenje tužbe, sud će rešenjem da odredi nov vremenski okvir za sprovođenje postupka.

Član 200.

Preinačenje tužbe je promena istovetnosti zahteva, povećanje postojećeg ili isticanje drugog zahteva uz postojeći.

Ako tužilac preinačuje tužbu tako što usled okolnosti koje su nastale posle podnošenja tužbe, zahteva iz istog činjeničnog osnova drugi predmet ili novčani iznos, tuženi takvom preinačenju ne može da se protivi.

Tužba nije preinačena ako je tužilac promenio pravni osnov tužbenog zahteva, ako je smanjio tužbeni zahtev ili ako je promenio, dopunio ili ispravio pojedine navode, tako da usled toga tužbeni zahtev nije promenjen.

Smanjivanje visine tužbenog zahteva predstavlja delimično povlačenje tužbe za koje nije potreban pristanak tuženog.

O povlačenju tužbe iz stava 4. ovog člana ne donosi se posebno rešenje.

Član 201.

Tužilac može sve do zaključenja glavne rasprave da svoju tužbu preinači i tako što će umesto prvobitno tuženog da tuži drugo lice.

Za preinačenje tužbe u smislu stava 1. ovog člana potreban je pristanak lica koje treba da stupi u parnicu namesto tuženog, a ako se tuženi već upustio u raspravljanje o glavnoj stvari, potreban je i pristanak tuženog.

Ako se tuženi upustio u raspravljanje o glavnoj stvari umesto tužioca može da stupi u parnicu novi tužilac samo ako na to pristane tuženi.

Lice koje stupa u parnicu namesto stranke mora da primi parnicu u onom stanju u kakvom se ona nalazi u trenutku kad u nju stupa.

3. Povlačenje tužbe

Član 202.

Tužilac može da povuče tužbu bez pristanka tuženog pre nego što se tuženi upusti u raspravljanje o glavnoj stvari.

Tužba može da se povuče i kasnije, sve do pravosnažnog okončanja postupka, ako tuženi na to pristane. Ako se tuženi u roku od osam dana od dana obaveštenja o povlačenju tužbe ne izjasni o tome, smatraće se da je pristao na povlačenje.

Povučena tužba smatra se kao da nije ni bila podneta i može se ponovo podneti.

U slučaju da tužba bude povučena posle donošenja prvostepene presude, sud će da donese rešenje kojim će da utvrdi da je tužba povučena i da je presuda bez dejstva, a ako je pre povlačenja tužbe izjavljena žalba, sud će da donese rešenje kojim će da utvrdi da je tužba povučena, da je presuda bez dejstva i da odbaci žalbu.

4. Postojanje parnice

Član 203.

Parnica počinje da teče dostavljanjem tužbe tuženom.

U pogledu zahteva koji je stranka postavila u toku postupka, parnica počinje da teče od časa kad je o tom zahtevu obaveštena protivna stranka.

Dok parnica teče, ne može se u pogledu istog zahteva pokrenuti nova parnica među istim strankama, a ako takva parnica bude pokrenuta, sud će tužbu da odbaci.

Ako je u parnici koja je kasnije počela da teče presuda postala pravnosnažna, sud će da odbaci tužbu u parnici koja je ranije počela da teče.

Sud će u toku celog postupka da pazi da li je u toku druga parnica o istom zahtevu među istim strankama.

Član 204.

Ako stranaka otuđi stvar ili pravo o kome teče parnica, to ne sprečava da se parnica među istim strankama dovrši.

Lice koje je pribavilo stvar ili pravo o kome teče parnica može da stupi u parnicu umesto tužioca, odnosno tuženog samo ako na to pristanu obe stranke.

U slučaju iz stava 1. ovog člana presuda ima dejstvo i u odnosu na sticaoca.

Glava XVII SUPARNIČARI

Član 205.

Više lica mogu jednom tužbom da tuže, odnosno da budu tuženi (suparničari), ako:

1) su u pogledu predmeta spora u pravnoj zajednici ili ako njihova prava, odnosno obaveze proističu iz istog činjeničnog i pravnog osnova;

2) su predmet spora zahtevi, odnosno obaveze iste vrste koji se zasnivaju na bitno istovrsnom činjeničnom i pravnom osnovu i ako postoji stvarna i mesna nadležnost istog suda za svaki zahtev i za svakog tuženog;

3) je to zakonom propisano.

Do zaključenja glavne rasprave može, pod uslovima iz stava 1. ovog člana, uz tužioca da pristupi novi tužilac ili tužba može da bude proširena na novog tuženog sa njegovim pristankom.

Lice koje pristupa tužbi, odnosno na koje se tužba proširuje mora da primi parnicu u onom stanju u kome se ona nalazi u trenutku stupanja u parnicu.

Član 206.

Tužilac može tužbom da obuhvati dva ili više tuženih i na način što će da traži da tužbeni zahtev bude usvojen prema sledećem tuženom za slučaj da bude pravnosnažno odbijen prema tuženom koji je u tužbi prethodno naveden.

Na način propisan u stavu 1. ovog člana tužilac može tužbom da obuhvati dva ili više tuženih samo ako prema svakom od njih ističe isti zahtev ili ako prema nekima od njih ističe različite zahteve koji su u međusobnoj vezi i ako je isti sud stvarno i mesno nadležan za svaki od zahteva.

Član 207.

Lice koje za sebe u celini ili delimično traži stvar ili pravo o kome između drugih lica već teče parnica, može pred sudom pred kojim ta parnica teče da tuži obe stranke jednom tužbom, do zaključenja glavne rasprave pred prvostepenim sudom.

Član 208.

Glavni dužnik i jamac mogu da budu zajednički tuženi ako to nije u protivnosti sa sadržinom ugovora o jemstvu.

Član 209.

Svaki suparničar je u parnici samostalna stranka i njegove radnje ili propuštanja ne koriste niti štete drugim suparničarima.

Član 210.

Ako po zakonu ili zbog prirode pravnog odnosa spor može da se reši samo na jednak način prema svim suparničarima (jedinствени suparničari), oni se smatraju kao jedna parnična stranka, tako da kad pojedini suparničari propuste neku parničnu radnju, dejstvo parničnih radnji koje su izvršili drugi suparničari odnose se i na one koji te radnje nisu preduzeli.

Član 211.

Nužno suparničarstvo postoji ako po zakonu ili zbog prirode pravnog odnosa tužbom moraju da se obuhvate sva lica koja su učesnici materijalnopravnog odnosa.

Ako sva lica iz stava 1. ovog člana nisu obuhvaćena tužbom kao stranke, sud će da odbije tužbeni zahtev kao neosnovan.

O nužnom suparničarstvu sud vodi računa po službenoj dužnosti.

Član 212.

Ako rokovi za izvršenje određene parnične radnje za pojedine jedinstvene suparničare ističu u razno vreme, tu parničnu radnju može svaki suparničar da preduzme sve dok i za jednog od njih još teče rok za preduzimanje te radnje.

Član 213.

Svaki suparničar ima pravo da podnosi predloge koji se tiču toka parnice.

Glava XVIII

UČEŠĆE TREĆIH LICA U PARNICI

1. Učešće javnog tužioca**Član 214.**

Javni tužilac može da učestvuje u parnici u skladu sa posebnim zakonom.

Ako javni tužilac na osnovu zakonskog ovlašćenja, učestvuje u parnici koja teče među drugim licima, ovlašćen je da u granicama tužbenog zahteva predlaže da se utvrde i činjenice koje stranke nisu navele i izvedu dokazi koje stranke nisu predložile, kao i da izjavljuje pravne lekove.

Svoje učestvovanje u postupku javni tužilac prijavljuje podneskom sudu pred kojim teče parnica među drugim licima.

Ako smatra da postoje zakonski uslovi za učestvovanje javnog tužioca u parnici i da je njegovo učestvovanje potrebno, sud će o tome da obavesti nadležnog javnog tužioca i odredi mu rok u kome može da prijavi svoje učestvovanje. Dok taj rok ne protekne, sud će da zastane sa postupkom, ali javni tužilac može i po proteku tog roka da se koristi svojim pravom iz stava 2. ovog člana.

2. Učešće umešača**Član 215.**

Lice koje ima pravni interes da u parnici koja teče među drugim licima jedna od stranaka uspe, može da se pridruži ovoj stranci.

Umešač može da stupi u parnicu u toku celog postupka sve do pravnosnažnosti odluke o tužbenom zahtevu, kao i u toku postupka nastavljenog izjavljivanjem vanrednog pravnog leka.

Izjavu o stupanju u parnicu umešač daje na ročištu ili podneskom.

Podnesak umešača iz stava 3. ovog člana dostavlja se strankama, a ako je izjava umešača o stupanju u parnicu data na ročištu, prepis odnosnog dela zapisnika dostaviće se samo onoj stranci koja je sa ročišta izostala.

Član 216.

Stranka može da ospori umešaču pravo da učestvuje u postupku i predloži da se umešač odbije, a sud može i bez izjašnjavanja stranaka da odbije učešće umešača ako utvrdi da ne postoji pravni interes umešača.

Do pravnosnažnosti rešenja kojim se odbija učešće umešača, umešač može da učestvuje u postupku i njegove parnične radnje ne mogu da se isključe.

Protiv odluke suda kojom dozvoljava učešće umešača nije dozvoljena posebna žalba.

Član 217.

Umešač mora da prihvati parnicu u onom stanju u kakvom se nalazi u trenutku kad se umeša u parnicu. U daljem toku parnice on je ovlašćen da podnosi predloge i da preduzima ostale parnične radnje u rokovima u kojima bi te radnje mogla da preduzima stranka kojoj se pridružio.

Ako je umešač stupio u parnicu do pravnosnažnosti odluke o tužbenom zahtevu, ovlašćen je da izjavi i vanredni pravni lek.

Ako umešač izjavi pravni lek, primerak njegovog podneska dostaviće se i stranci kojoj se pridružio.

Parnične radnje umešača imaju za stranku kojoj se pridružio pravno dejstvo ako nisu u suprotnosti sa njenim radnjama.

Po pristanku stranaka umešač može da stupi u parnicu kao stranka umesto stranke kojoj se pridružio.

Član 218.

U parnici između stranke i umešača koji joj se pridružio, umešač ne može da osporava utvrđeno činjenično stanje, kao i pravne kvalifikacije sadržane u obrazloženju pravnosnažne presude (intervencijsko dejstvo presude).

Izuzetno od stava 1. ovog člana, stranka koja je bila umešač ima pravo da istakne prigovor da je stranka iz ranije parnice kojoj se pridružio kao umešač pogrešno vodila prethodnu parnicu ili da je sud propustio da joj dostavlja pozive, podneske ili odluke.

Sud može da usvoji prigovor iz stava 2. ovog člana samo ako stranka iz stava 1. ovog člana koja je bila umešač dokaže da:

1) u vreme stupanja u prethodnu parnicu nije blagovremeno bila obaveštena o parnici koja je prethodno vođena i time sprečena da preduzima radnje koje bi dovele do povoljnijeg ishoda te parnice;

2) je stranka iz parnice kojoj se pridružila kao umešač, namerno ili iz grube nepažnje, propustila da preduzima parnične radnje koje bi dovele do povoljnijeg ishoda prethodne parnice, a za mogućnost njihovog preduzimanja raniji umešač nije znao ili nije mogao da zna;

3) je stranka iz prethodne parnice svojim parničnim radnjama sprečavala da nastupi dejstvo radnji njenog umešača.

Ako stranka iz stava 1. ovog člana koja je bila umešač uspe sa prigovorom iz stava 2. ovog člana, sud će da dozvoli da stranke ponovo raspravljaju o činjeničnim i pravnim pitanjima o kojima je raspravljeno u prethodnoj parnici.

Član 219.

Ako pravno dejstvo presude treba da se odnosi i na umešača, on ima položaj jedinstvenog suparničara (član 210.).

Umešač s položajem jedinstvenog suparničara ima pravo da izjavi pravne lekove i u parnici u kojoj nije učestvovao bez svoje krivice.

3. Imenovanje prethodnika i obaveštenje trećeg lica o parnici

Član 220.

Lice koje je tuženo kao držalac neke stvari ili korisnik nekog prava, a tvrdi da stvar drži ili pravo vrši u ime trećeg lica dužno je da u odgovoru na tužbu pozove preko suda to treće lice (prethodnika) da umesto njega stupi kao stranka u parnicu. Ako se tužba ne dostavlja na odgovor, tuženi može najkasnije na pripremnom ročištu, a ako ono nije održano, na glavnoj raspravi pre nego što se upusti u raspravljanje o glavnoj stvari, da pozove preko suda prethodnika da umesto njega stupi u parnicu kao stranka.

Pristanak tužioca da na mesto tuženog u parnicu stupi prethodnik potreban je samo ako tužilac protiv tuženog ističe i takve zahteve koji ne zavise od toga da li tuženi u ime prethodnika drži stvar ili vrši pravo.

Ako prethodnik koji je uredno pozvan ne dođe na ročište ili odbije da stupi u parnicu, tuženi ne može da se protivi upućanju parnicu.

Ako je imenovani prethodnik odbio da stupi u parnicu, shodno se primenjuje odredba člana 218. ovog zakona.

Član 221.

Ako stranka treba da obavesti treće lice o otpočetoj parnici da bi se time zasnovalo izvesno građanskopravno dejstvo, stranka može, sve dok se parnica pravnosnažno ne dovrši, to da učini preko suda podneskom, u kome će da navede razlog obaveštenja i stanje u kome se nalazi parnica.

Stranka koja je treće lice obavestila o parnici ne može zbog toga da traži prekid postupka i produženje rokova.

Sud će, u smislu stava 1. ovog člana, da obavesti Republičkog javnog pravobranioca, odnosno ovlašćenog zastupnika autonomne pokrajne i jedinice lokalne samouprave, o parnici u kojoj raspolaganje stranaka ili odluka suda može da utiče na imovinska prava i obaveze Republike Srbije, odnosno autonomne pokrajne i jedinice lokalne samouprave.

Stranka koja je posredstvom suda obavestila treće lice o parnici, ima pravo da se u naknadnoj parnici u kojoj je obavešteno lice stranka, poziva na intervencijsko dejstvo presude.

Glava XIX PREKID I ZASTOJ U POSTUPKU

Član 222.

Sud utvrđuje prekid postupka kad:

- 1) stranka umre;
- 2) stranka izgubi parničnu sposobnost;
- 3) zakonski zastupnik stranke umre ili prestane njegovo ovlašćenje za zastupanje;
- 4) stranka koja je pravno lice prestane da postoji, odnosno kad nadležni organ pravnosnažno odluči o zabrani rada;
- 5) nastupe pravne posledice otvaranja postupka stečaja ili likvidacije;
- 6) usled ratnog stanja ili vanrednih događaja prestane rad u sudu;
- 7) je to drugim zakonom propisano.

Član 223.

Ako zakonom drugačije nije propisano, prekid postupka sud može da odredi ako:

- 1) je odlučio da sam ne rešava o prethodnom pitanju (član 12.);
- 2) se stranka nalazi na području koje je zbog vanrednih događaja odsečeno od suda.

Član 224.

Prekidom postupka prestaju da teku svi rokovi određeni za vršenje parničnih radnji.

Za vreme trajanja prekida postupka sud ne može da preduzima nikakve radnje u postupku. Ako je prekid nastupio posle zaključenja glavne rasprave, sud može na osnovu te rasprave da donese odluku.

Parnične radnje koje je jedna stranka preduzela dok traje prekid postupka nemaju nikakvo pravno dejstvo prema drugoj stranci, a dejstvo počinje tek kada postupak bude nastavljen.

Član 225.

Postupak koji je prekinut iz razloga navedenih u članu 222. tač. 1) do 5) ovog zakona nastaviće se kad naslednik ili staralac zaostavštine, novi zakonski zastupnik, stečajni upravnik ili pravni sledbenici pravnog lica preuzmu postupak ili kad ih sud na predlog protivne strane pozove da to učine.

Ako je sud prekinuo postupak iz razloga navedenih u članu 223. tačka 1) ovog zakona, postupak će da se nastavi kad se pravnosnažno okonča postupak pred sudom ili drugim nadležnim organom ili ako sud nađe da više ne postoje razlozi da se čeka na njegovo okončanje.

U slučajevima iz člana 222. tač. 6) i 7) i člana 223. tačka 2) ovog zakona prekinuti postupak nastaviće se kad prestanu razlozi za prekid, na predlog stranke.

Rokovi koji su usled prekida postupka prestali da teku, počinju da teku za stranku ispočetka od dana kad joj sud dostavi rešenje o nastavljanju postupka.

Član 226.

Protiv rešenja kojim se utvrđuje (član 222.) ili određuje (član 223.) prekid postupka dozvoljena je posebna žalba.

Ako je sud na ročištu odbio predlog za prekid postupka i odlučio da se postupak odmah nastavi protiv tog rešenja nije dozvoljena posebna žalba.

Član 227.

Sud će da zastane sa postupkom kad je to propisano zakonom.

Rešenjem o zastoju postupka sud određuje vreme trajanja zastoja.

Protiv rešenja o zastoju postupka nije dozvoljena posebna žalba.

Sud nastavlja postupak po službenoj dužnosti čim prestanu razlozi koji su izazvali zastoj postupka.

Kad sud zastane sa postupkom može da preduzima samo one radnje za koje postoji opasnost od odlaganja.

Zastoj postupka ne utiče na rokove za preduzimanje parničnih radnji.

Glava XX DOKAZIVANJE

1. Opšte odredbe

Član 228.

Stranka je dužna da iznese činjenice i predloži dokaze na kojima zasniva svoj zahtev ili kojim osporava navode i dokaze protivnika, u skladu sa ovim zakonom.

Član 229.

Dokazivanje obuhvata sve činjenice koje su važne za donošenje odluke.

Sud odlučuje koji će se dokazi izvesti radi utvrđivanja bitnih činjenica.

Član 230.

Ne dokazuju se činjenice koje je stranka priznala pred sudom u toku parnice, odnosno činjenice koje nije osporila.

Sud može da odluči da se dokazuju i priznate činjenice ako smatra da stranka njihovim priznanjem u cilju da raspoláže zahtevom kojim ne može raspolagati (član 3. stav 3.).

Sud će, uzimajući u obzir sve okolnosti, da oceni da li će da uzme za priznatu ili osporenu činjenicu koju je stranka prvo priznala, a posle potpuno ili delimično osporila ili ograničila priznanje dodavanjem drugih činjenica.

Ne dokazuju se činjenice koje su opštepoznate.

Član 231.

Ako sud na osnovu izvedenih dokaza (član 8.) ne može sa sigurnošću da utvrdi neku činjenicu, o postojanju činjenice primeniće pravila o teretu dokazivanja.

Stranka koja tvrdi da ima neko pravo, snosi teret dokazivanja činjenice koja je bitna za nastanak ili ostvarivanje prava, ako zakonom nije drugačije propisano.

Stranka koja osporava postojanje nekog prava, snosi teret dokazivanja činjenice koja je sprečila nastanak ili ostvarivanje prava ili usled koje je pravo prestalo da postoji, ako zakonom nije drugačije propisano.

Član 232.

Ako se utvrdi da stranci pripada pravo na naknadu štete, na novčani iznos ili na zamenljivu stvar, a visina iznosa, odnosno količina stvari ne može da se utvrdi ili bi mogla da se utvrdi samo sa nesrazmernim teškoćama, sud će visinu novčanog iznosa, odnosno količinu zamenljivih stvari da odredi po slobodnoj oceni.

Član 233.

Dokazi se izvode na glavnoj raspravi, u skladu sa vremenskim okvirom.

Sud može da odluči da se određeni dokazi izvedu pred zamoljenim sudom. Zapisnik o izvedenim dokazima pred zamoljenim sudom pročitaje se na glavnoj raspravi.

Zamolnica za izvođenje dokaza sadrži podatke iz predmeta. Sud će posebno da naznači o kojim okolnostima treba da se vodi računa prilikom izvođenja dokaza.

O ročištu za izvođenje dokaza pred zamoljenim sudom obavestiće se stranke.

Zamoljeni sud prilikom izvođenja dokaza ima sva ovlašćenja koja ima sud kada se dokazi izvedu na glavnoj raspravi.

Protiv rešenja suda kojim se izvođenje dokaza poverava zamoljenom sudu nije dozvoljena posebna žalba.

2. Uviđaj

Član 234.

Uviđaj se vrši ako je za utvrđivanje neke činjenice ili za razjašnjenje neke okolnosti potrebno neposredno opažanje suda.

Uviđaj može da se vrši i uz učestvovanje veštaka.

Član 235.

Sud može da odredi da se uviđaj snima, u celosti ili delimično, tonskim ili optičkim uređajima, shodnom primenom čl. 119. do 121. ovog zakona.

Član 236.

Sud će da izvrši uviđaj izvan zgrade suda, ako stvar koja treba da se razgleda ne može da se donese u sud, ili bi njeno donošenje prouzrokovalo znatne troškove.

Član 237.

Ako treba razgledati stvar koja se nalazi kod jedne od stranaka ili kod trećeg lica shodno se primenjuju odredbe ovog zakona o pribavljanju isprava (čl. 240. do 243.).

3. Isprave

Član 238.

Isprava koju je u propisanom obliku izdao nadležni državni i drugi organ u granicama svojih ovlašćenja, kao i isprava koju je u takvom obliku izdala, u vršenju javnih ovlašćenja, druga organizacija ili lice (javna isprava), dokazuje istinitost onoga što se u njoj potvrđuje ili određuje.

Dokaznu snagu iz stava 1. ovog člana ima i druga isprava koje je posebnim propisima u pogledu dokazne snage izjednačena sa javnim ispravama.

Dozvoljeno je da se dokazuje da su u javnoj ispravi neistinito utvrđene činjenice ili da je isprava nepravilno sastavljena.

Ako sud posumnja u autentičnost isprave, može da zatraži da se o tome izjasni organ koji takvu ispravu izdaje.

Član 239.

Ako međunarodnim ugovorom nije drugačije predviđeno, strana javna isprava koja je propisno overena ima, pod uslovom uzajamnosti, istu dokaznu snagu kao i domaća javna isprava.

Član 240.

Stranka je dužna da sama podnese ispravu na koju se poziva za dokaz svojih navoda.

Uz ispravu sastavljenu na stranom jeziku podnosi se i prevod isprave, overen u skladu sa zakonom.

Ako se isprava nalazi kod državnog i drugog organa, druge organizacije ili lica, koja su izdala ispravu u vršenju javnih ovlašćenja, a sama stranka ne može da pribavi ispravu, sud će na predlog stranke ili po službenoj dužnosti da je pribavi.

Član 241.

Ako se jedna stranka poziva na ispravu i tvrdi da se ona nalazi kod druge stranke, sud će da pozove ovu stranku da podnese ispravu i da joj za to odredi rok.

Stranka ne može da uskrati podnošenje isprave ako se ona sama pozvala na tu ispravu za dokaz svojih navoda ili ako je reč o ispravi koju je po zakonu dužna da preda ili pokaže ili ako se isprava s obzirom na sadržinu smatra zajedničkom za obe stranke.

U pogledu prava stranke da uskrati podnošenje drugih isprava shodno će se primenjivati odredbe čl. 248. i 249. ovog zakona.

Ako stranka koja je pozvana da podnese ispravu poriče da se isprava kod nje nalazi, sud može radi utvrđivanja ove činjenice da izvodi dokaze.

Sud će, s obzirom na sve okolnosti, po svom uverenju da ceni od kakvog je značaja što stranka koja drži ispravu neće da postupi po rešenju suda kojim joj se nalaze da podnese ispravu ili protivno uverenju suda ne priznaje da se isprava nalazi kod nje.

Protiv odluke suda iz stava 1. ovog člana nije dozvoljena posebna žalba.

Član 242.

Sud može da naredi trećem licu da podnese ispravu samo ako je ono u skladu sa zakonom dužno da je pokaže ili podnese ili ako je reč o ispravi koja je po svojoj sadržini zajednička za to lice i stranku koja se poziva na ispravu.

Ako treće lice osporava svoju dužnost da podnese ispravu koja se kod njega nalazi, sud će rešenjem da odluči da li je treće lice dužno da podnese ispravu.

Ako treće lice ne priznaje da se isprava nalazi kod njega, sud može radi utvrđivanja ove činjenice da izvodi dokaze. Pravosnažno rešenje o dužnosti trećeg lica da podnese ispravu, može da se izvrši u skladu sa zakonom koji uređuje izvršenje i obezbeđenje.

Treće lice ima pravo na naknadu troškova koje je imalo u vezi sa podnošenjem isprava. Odredbe člana 258. ovog zakona shodno se primenjuju i u ovom slučaju.

Član 243.

Sud može da kazni novčanom kaznom od 10.000 do 150.000 dinara fizičko lice i odgovorno lice u državnom i drugom organu, pravnom licu i drugoj organizaciji koje je izdalo ispravu, odnosno novčanom kaznom od 30.000 do 1.000.000 dinara pravno lice i drugu organizaciju koje je izdalo ispravu, ako nije postupilo po rešenju suda iz člana 242. st. 2. i 3. ovog zakona.

Žalba protiv rešenja iz stava 1. ovog člana ne zadržava izvršenje rešenja.

Novčana kazna iz stava 1. ovog člana izvršava se na način propisan u članu 190. ovog zakona.

4. Svedoci

Član 244.

Svako lice koje se poziva kao svedok dužno je da se odazove pozivu, a ako ovim zakonom nije drugačije propisano, dužno je i da svedoči.

Kao svedoci mogu da se saslušavaju samo lica koja su sposobna da daju obaveštenja o činjenicama koje se dokazuju.

Član 245.

Svedoci se, po pravilu, saslušavaju neposredno na ročištu.

Sud može rešenjem da odluči da se izvede dokaz čitanjem pisane izjave svedoka, u kojoj se navode saznanja o bitnim spornim činjenicama, odakle su mu one poznate i u kakvom je odnosu sa strankama u postupku. Pisana izjava svedoka mora da bude overena u sudu ili od strane lica koje vrši javna ovlašćenja. Pre davanja izjave, lice koje uzima izjavu mora da upozori svedoka sa pravima i dužnostima svedoka propisanim ovim zakonom.

U slučaju iz stava 2. ovog člana, sud rešenjem može da odluči, po službenoj dužnosti ili na predlog stranaka, da se svedok sasluša putem konferencijske veze, korišćenjem uređaja za tonsko ili optičko snimanje.

Protiv rešenja iz st. 2. i 3. ovog člana nije dozvoljena posebna žalba.

Izjavu svedoka iz st. 2. i 3. ovog člana može sudu da podnese stranka ili sud može da je zatraži od svedoka.

Sud može uvek da pozove svedoka koji je dao pisanu izjavu ili čija je izjava snimljena da svoje svedočenje potvrdi pred sudom na ročištu.

Član 246.

Tonski ili optički snimak svedočenja je sastavni deo sudskog spisa.

Tonski deo snimka svedočenja se prenosi u formu pisanog zapisnika u skladu sa odredbom člana 121. ovog zakona.

Način snimanja, prenošenja snimka svedočenja, čuvanja i uništavanja snimka svedočenja uređuje se Sudskim poslovníkom.

Član 247.

Ne može da se sasluša kao svedok lice koje bi svojim iskazom povredilo dužnost čuvanja tajne, dok ga nadležni organ ne oslobodi od te dužnosti.

Član 248.

Svedok može da uskrati svedočenje o:

- 1) onome što mu je stranka kao svom punomoćniku poverila;
- 2) onome o čemu se stranka ili drugo lice svedoku kao verskom ispovedniku poverilo;
- 3) činjenicama koje je svedok saznao kao advokat, lekar ili u vršenju nekog drugog zanimanja, ako postoji obaveza čuvanja profesionalne tajne.

Predsednik veća upozoriće lice iz stava 1. ovog člana da može da uskrati davanje iskaza.

Član 249.

Svedok može da uskrati odgovor na pojedina pitanja ako za to postoje opravdani razlozi, a naročito ako bi svojim odgovorom na ta pitanja izložio teškoj sramoti, znatnoj imovinskoj šteti ili krivičnom gonjenju sebe ili svoje srodnike po krvi u pravoj liniji do bilo kog stepena, a u pobočnoj liniji zaključno do trećeg stepena, svog supružnika ili vanbračnog partnera ili srodnike po tazbini zaključno do drugog

stepena i onda kad je brak prestao, kao i svog staratelja ili štićenika, usvojitelja ili usvojenika.

Sud će u slučaju iz stava 1. ovog člana da upozori svedoka da može da uskrati davanje odgovora na postavljeno pitanje.

Član 250.

Svedok ne može zbog opasnost od nastanka imovinske štete da uskrati svedočenje o pravnim poslovima kojima je prisustvovao kao pozvani svedok, o radnjama koje je u pogledu spornog odnosa preduzeo kao pravni prethodnik ili zastupnik jedne od stranaka, o činjenicama koje se odnose na porodične ili bračne imovinske odnose, o činjenicama koje se odnose na rođenje, sklapanje braka ili smrt, kao i ako je na osnovu posebnog propisa dužan da podnese prijavu ili da da izjavu.

Član 251.

Opravdanost razloga za uskraćivanje svedočenja ili odgovora na pojedina pitanja ocenjuje sud pred kojim svedok treba da svedoči i o tome donosi rešenje. Ako je potrebno, prethodno će o tome da sasluša stranke.

Protiv rešenja suda iz stava 1. ovog člana stranke nemaju pravo na posebnu žalbu, a svedok može ovo rešenje da pobija u žalbi protiv rešenja o novčanoj kazni ili o zatvoru zbog toga što je uskratio svedočenje ili odgovor na pojedino pitanje (član 257. stav 2.).

Član 252.

Stranka koja predlaže da se određeno lice sasluša kao svedok mora prethodno da navede o čemu svedok treba da svedoči kao i da navede njegovo ime i prezime, zanimanje i boravište.

Član 253.

Pozivanje svedoka vrši se dostavljanjem pismenog poziva u kome se navodi ime i prezime pozvanog, vreme i mesto dolaska, predmet po kome se poziva i naznačenje da se poziva kao svedok. U pozivu, svedok će da se upozori na posledice neopravdanog izostanka (član 257. stav 1.) i na pravo na naknadu troškova (član 258.).

Svedoci koji zbog starosti, bolesti ili teških telesnih mana ne mogu da se odazovu pozivu saslušaće se u svom stanu ili na način propisan odredbom člana 245. st. 2. i 3. ovog zakona.

Sud može da naloži stranci da obavesti svedoka čije je saslušanje određeno o mestu, danu i času održavanja ročišta.

Član 254.

Svedoci se saslušavaju pojedinačno i bez prisustva svedoka koji će se kasnije saslušavati. Svedok je dužan da odgovore daje usmeno.

Svedok će prethodno da se opomene da je dužan da govori istinu i da ne sme ništa da prećuti, a zatim će da se upozori na posledice davanja lažnog iskaza.

Posle toga, sud će od svedoka da uzme podatke o imenu i prezimenu, imenu oca, zanimanju, boravištu, mestu rođenja, godinama starosti i njegovim odnos sa strankama.

Član 255.

Svedok se poziva da iznese sve što mu je poznato o činjenicama o kojima treba da svedoči, a zatim mogu da mu se postavljaju pitanja radi proveravanja, dopune ili razjašnjenja. Nije dozvoljeno da se postavljaju pitanja u kojima je već sadržan odgovor na pitanje.

Svedok će uvek da se izjasni odakle mu je poznato ono o čemu svedoči.

Svedoci mogu da se suoče, ako se njihovi iskazi ne slažu u pogledu važnih činjenica. Suočeni svedoci se saslušaju posebno o svakoj okolnosti o kojoj se ne slažu i njihov odgovor uneće se u zapisnik.

Član 256.

Svedok koji ne zna jezik na kome se vodi postupak saslušaće se preko prevodioca.

Ako je svedok gluv, pitanja će da mu se postavljaju pismeno, a ako je nem, pozvaće se da odgovara u pisanoj formi. Ako saslušanje ne može da se izvrši na ovaj način, pozvaće se kao tumač.

Sud će prevodioca, odnosno tumača da upozori na dužnost istinitog prenošenja pitanja koja se svedoku postavljaju i izjava koje svedok daje.

Član 257.

Ako svedok koji je uredno pozvan ne dođe, a izostanak ne opravda ili se bez odobrenja ili opravdanog razloga udalji sa mesta gde treba da bude saslušan, sud može da naredi da se prinudno dovede i snosi troškove dovođenja, a može i da ga kazni novčanom kaznom od 10.000 do 150.000 dinara.

Ako svedok dođe i pošto je upozoren na posledice uskrati svedočenje ili odgovor na pojedino pitanje, a sud oceni da su razlozi uskraćivanja neopravdani, može da ga kazni novčanom kaznom od 10.000 do 150.000 dinara, a ako i posle toga odbije da svedoči, može ponovo novčano da se kazni.

Žalba protiv rešenja o novčanoj kazni ne zadržava izvršenje rešenja, osim ako se u toj žalbi pobija i odluka suda kojom nisu usvojeni razlozi svedoka za uskraćivanje svedočenja ili odgovora na pojedino pitanje.

Sud će, na zahtev stranke, da odluči da je svedok dužan da naknadi troškove koje je prouzrokovao svojim neopravdanim izostankom, odnosno neopravdanim odbijanjem da svedoči.

Ako svedok naknadno opravda svoj izostanak, sud će da stavi van snage svoje rešenje o kazni, a može svedoka sasvim ili delimično da oslobodi od naknade troškova. Sud može da stavi van snage svoje rešenje o kazni i ako svedok naknadno pristane da svedoči.

Ako je potrebno da se vojno lice i pripadnik policije prinudno dovede radi svedočenja, sud će da se obrati njihovom starešini radi prinudnog dovođenja.

Novčana kazna iz st. 1. i 2. ovog člana izvršava se na način propisan u članu 190. ovog zakona.

Član 258.

Svedok ima pravo na naknadu putnih troškova i troškova za ishranu i prenoćište, kao i na naknadu izgubljene zarade.

Svedok treba da zahteva naknadu odmah po saslušanju, a u suprotnom gubi pravo na naknadu, o čemu je sud dužan da upozori svedoka.

U rešenju kojim se određuju troškovi svedoka sud će da odluči da se određeni iznos isplati iz položenog predujma, a ako predujam nije položen, naložiće stranci da određeni iznos plati svedoku u roku od osam dana.

Žalba protiv rešenja iz stava 3. ovog člana ne zadržava izvršenje rešenja.

5. Veštaci

Član 259.

Sud će da izvede dokaz veštačenjem ako je radi utvrđivanja ili razjašnjenja neke činjenice potrebno stručno znanje kojim sud ne raspolaže.

Član 260.

Stranka koja predlaže izvođenje dokaza veštačenjem dužna je da u predlogu naznači predmet veštačenja, a može da predloži i određeno lice za veštaka.

Sud će suprotnoj stranci da dostavi predlog iz stava 1. ovog člana radi izjašnjavanja.

Ako ni jedna stranka ne predloži veštačenje ili u ostavljenom roku ne obezbedi troškove za veštačenje ili se ne podvrgne veštačenju sud će o tim činjenicama da odluči, primenom pravila o teretu dokazivanja (član 231. stav 1.).

Član 261.

Stranka može sudu da priloži pisani nalaz i mišljenje veštaka odgovarajuće struke, u vezi sa činjenicama iz člana 259. ovog zakona.

Nalaz i mišljenje iz stava 1. ovog člana sud će da dostavi suprotnoj stranci na izjašnjavanje.

Sud može rešenjem da odredi da se izvođenje dokaza veštačenjem sprovede čitanjem pisanog nalaza i mišljenja koje je stranka priložila, a nakon izjašnjavanja suprotne stranke, u smislu člana 260. stav 2. ovog zakona.

Član 262.

Sud može da odredi izvođenje dokaza veštačenjem po službenoj dužnosti, ako je to propisano zakonom.

Član 263.

Predlog iz člana 260. ovog zakona, pisani nalaz i mišljenje veštaka iz člana 261. ovog zakona, kao i izjašnjavanje suprotne stranke, podnose se sudu najkasnije do završetka pripremnog ročišta ili prvog ročišta za glavnu raspravu, ako pripremno ročište nije održano.

Član 264.

Veštačenje, po pravilu, vrši jedan veštak. Sud može da odredi dva ili više veštaka ako oceni da je veštačenje složeno.

Veštaci se određuju iz registra sudskih veštaka, za određenu oblast veštačenja.

Sud rešenjem određuje veštaka, ako se stranke ne sporazumeju o veštaku ili ako dokaz veštačenjem nije izveden na način propisan članom 261. ovog zakona.

Ako za određenu oblast veštačenja nema sudskog veštaka upisanog u registar iz stava 2. ovog člana, veštačenje može da obavi lice odgovarajuće struke koje će sud da odredi. Lice koje sud odredi je dužno da pre veštačenja da izjavu da će nalaz i mišljenje dati po pravilima struke i svom najboljem znanju, objektivno i nepristrasno.

Član 265.

Sud će veštaka, na njegov zahtev, da oslobodi dužnosti veštačenja iz razloga iz kojih svedok može da uskrati svedočenje ili odgovor na pojedino pitanje.

Sud može veštaka, na njegov zahtev, da oslobodi dužnosti veštačenja i iz drugih opravdanih razloga. Oslobodjenje od dužnosti veštačenja može da traži i ovlašćeno lice organa ili organizacije u kojoj je veštak zaposlen.

Član 266.

Veštak može da bude isključen ili izuzet iz istih razloga kao i sudija ili sudija porotnik, a za veštaka može da se odredi lice koje je ranije bilo saslušano kao svedok.

Stranka je dužna da podnese zahtev za izuzeće veštaka kad sazna da postoji razlog za izuzeće, a najkasnije pre početka izvođenja dokaza veštačenjem.

U zahtevu za izuzeće veštaka, stranka je dužna da navede okolnosti na kojima zasniva svoj zahtev za izuzeće.

O zahtevu za isključenje i izuzeće veštaka odlučuje sud. Zamoljeni sud odlučuje o izuzeću ako sprovodi izvođenje dokaza veštačenjem.

Protiv rešenja kojim se usvaja zahtev za izuzeće veštaka nije dozvoljena žalba, a protiv rešenja kojim se zahtev odbija nije dozvoljena posebna žalba.

Ako je stranka saznala za razlog za isključenje ili izuzeće veštaka posle izvršenog veštačenja i prigovara veštačenju iz tog razloga, sud će da postupi kao da je zahtev za isključenje ili izuzeće podnet pre izvršenog veštačenja.

Član 267.

Sud će da kazni novčanom kaznom od 10.000 do 150.000 dinara veštaka fizičko lice, odnosno od 30.000 do 1.000.000 dinara pravno lice koje obavlja veštačenje, ako veštak ne dođe na ročište iako je uredno pozvan, a izostanak ne opravda ili ako u ostavljenom roku ne podnese svoj nalaz i mišljenje.

Sud može da kazni novčanom kaznom od 10.000 do 150.000 dinara veštaka fizičko lice, odnosno od 30.000 do 1.000.000 dinara pravno lice koje obavlja veštačenje, ako veštak bez opravdanog razloga odbije da vrši veštačenje.

Novčanom kaznom od 10.000 do 150.000 dinara može da se kazni i odgovorno lice u pravnom licu koje obavlja veštačenje u slučaju iz st. 1. i 2. ovog člana.

Novčana kazna iz st. 1. do 2. ovog člana izvršava se na način propisan u članu 190. ovog zakona.

Rešenje o kazni sud može da stavi van snage pod uslovima iz člana 257. stav 5. ovog zakona.

Na zahtev stranke sud može rešenjem da naloži veštaku da naknadi troškove koje je prouzrokovao svojim neopravdanim nedolaskom ili neopravdanim odbijanjem da vrši veštačenje.

Član 268.

Veštak ima pravo na naknadu putnih troškova i troškova ishrane i smeštaja, u skladu sa posebnim propisom, na izgublenu zaradu i troškove veštačenja, kao i pravo na nagradu za izvršeno veštačenje.

U pogledu naknade troškova i nagrade veštaka shodno se primenjuju odredbe člana 258. st. 2. i 3. ovog zakona.

Stranka koja je predložila veštačenje ili ako je sud naložio stranci da snosi troškove veštačenja određenog po službenoj dužnosti, plaća naknadu i nagradu veštaku, a o izvršenom plaćanju podnosi dokaz sudu u roku od osam dana od dana uplate.

Član 269.

Sud određuje veštačenje posebnim rešenjem koje sadrži: predmet spora, predmet veštačenja, rok za dostavljanje sudu nalaza i mišljenja u pisanom obliku, lično ime ili naziv lica kome je povereno veštačenje kao i podatke iz registra veštaka.

Rok za podnošenje sudu nalaza i mišljenja ne može da bude duži od 60 dana.

Prepis rešenja dostavlja se veštaku i strankama zajedno sa pozivom za ročište za glavnu raspravu.

Sud će u rešenju da upozori veštaka da je dužan da obavesti stranke o danu određenom za veštačenje, ako je njihovo prisustvo potrebno, da nalaz i mišljenje mora da izradi u skladu sa pravilima struke objektivno i nepristrasno, na posledice nedostavljanja nalaza i mišljenja u određenom roku, odnosno neopravdanog izostanka sa ročišta i obavesti ga o pravu na nagradu i naknadu troškova.

Rešenje o određivanju veštaka po službenoj dužnosti, pored podataka iz stava 1. ovog člana sadrži i podatke o iznosu predujma za veštačenje i nalog strankama za plaćanje predujma u određenom roku.

Član 270.

Veštak svoj pisani nalaz i mišljenje podnosi sudu najkasnije 15 dana pre ročišta.

Sud dostavlja strankama nalaz i mišljenje najkasnije osam dana pre zakazane rasprave.

Pisani nalaz veštaka mora da sadrži: obrazloženje sa navođenjem činjenica i dokaza na kojima je nalaz zasnovan i stručno mišljenje; podatke o tome gde i kada je izvršeno veštačenje; podatke o licima koja su prisustvovala veštačenju, odnosno o licima koja nisu prisustvovala, a uredno su pozvana; i podatke o priloženim dokumentima.

Ako veštak dostavi nalaz i mišljenje koji je nejasan, nepotpun ili protivrečan sam sebi, sud će da naloži veštaku da dopuni ili ispravi nalaz i mišljenje i odrediće rok za otklanjanje nedostataka, odnosno pozvaće veštaka da se izjasni na ročištu.

Član 271.

Ako stranka ima primedbe na nalaz i mišljenje sudskog veštaka dostaviće ih u pisanom obliku, u roku koji sud odredi za izjašnjavanje.

Stranka može da angažuje stručnjaka ili drugog veštaka upisanog u registar sudskih veštaka, koji će da sačini primedbe na dostavljeni nalaz i mišljenje ili nov nalaz i mišljenje u pisanom obliku. Na ročištu za glavnu raspravu sud može da ih pročita i da dozvoli tom licu da učestvuje u raspravi, postavljanjem pitanja i davanjem objašnjenja.

Sud će na ročištu da raspravi primedbe i pokušaće da usaglasi nalaze i stručna mišljenja veštaka.

Ako se na ročištu ne usaglase nalaz i stručna mišljenja veštaka, odnosno ako sud smatra da bitne činjenice nisu dovoljno raspravljene, sud će da odredi novo veštačenje koje će da poveri drugom veštaku i o tome će da obavesti stranke.

U slučaju iz stava 4. ovog člana, stranke snose troškove veštačenja na jednake delove.

Član 272.

Ako veštak ne podnese nalaz i mišljenje u određenom roku, sud može, na predlog stranke, da odredi drugog veštaka, pošto istekne rok koji je strankama odredio da se o tome izjasne.

U slučaju iz stava 1. ovog člana, kao i ako veštak ne postupi po nalogu suda iz člana 270. stav 4. ovog zakona, sud će veštaka da kazni novčanom kaznom iz člana 267. st. 1. i 2. ovog zakona i obavestiće o tome ministarstvo nadležnog za poslove pravosuđa radi pokretanja postupka brisanja veštaka iz registra sudskih veštaka.

Član 273.

Ako je određeno više veštaka, oni mogu da podnesu zajednički nalaz i mišljenje ako se u nalazu i mišljenju slažu. Ako se u nalazu i mišljenju ne slažu, svaki veštak posebno iznosi svoj nalaz i mišljenje.

Ako se podaci veštaka o njihovom nalazu bitno razlikuju ili ako je nalaz jednog ili više veštaka nejasan, nepotpun ili u protivrečnosti sam sa sobom ili sa utvrđenim okolnostima, a ti nedostaci ne mogu da se otklone ponovnim saslušanjem veštaka ili se pojavi sumnja u pravilnost datog mišljenja, sud će na predlog stranke da odredi novo veštačenje, u skladu sa članom 271. ovog zakona.

Član 274.

Protiv rešenja suda iz čl. 261, 262, 264, 269. i 273. ovog zakona nije dozvoljena žalba.

Član 275.

Odredbe ovog zakona o veštacima shodno se primenjuju i na prevodioce i tumače.

6. Saslušanje stranaka

Član 276.

Bitne činjenice mogu da se utvrđuju i saslušavanjem stranaka.

Sud će da odluči da se izvede dokaz saslušanjem stranaka ako i pored izvedenih drugih dokaza nađe da je to potrebno za utvrđivanje bitnih činjenica.

Član 277.

Stranke se saslušavaju, po pravilu, na ročištu, neposredno.

Sud može da odluči rešenjem, po službenoj dužnosti ili na predlog stranke, da se stranka sasluša putem konferencijske veze, korišćenjem uređaja za tonsko ili optičko snimanje, u skladu sa članom 245. ovog zakona. Protiv tog rešenja nije dozvoljena posebna žalba. Stranke imaju pravo na kopiju snimka.

Član 278.

Sud može da odluči da se sasluša samo jedna stranka, ako se uverio da drugoj stranci, odnosno licu koje se ima saslušati za tu stranku nisu poznate sporne činjenice ili ako saslušanje te stranke nije moguće.

Sud može da odluči da se sasluša samo jedna stranka, ako druga stranka uskrati davanje iskaza ili se ne odazove pozivu suda.

Ako u toku postupka stranka umre ili ponovno saslušanje stranke nije moguće ili je otežano iz drugih razloga, sud će da pročita zapisnik sa iskazom te stranke.

Član 279.

Izvođenje dokaza saslušanjem stranaka zamolnim putem dozvoljeno je samo ako stranka zbog neotklonjivih smetnji ne može lično da dođe ili ako bi njen dolazak prouzrokovao nesrazmerne troškove.

Član 280.

Za stranku koja nema parničnu sposobnost saslušać se njen zakonski zastupnik. Sud može da odluči da se umesto ili pored zakonskog zastupnika, sasluša sama stranka, ako je njeno saslušanje moguće.

Za pravno lice saslušać se lice koje je zakonom, propisom ili opštim aktom pravnog lica određeno da ga zastupa.

Ako kao stranka u parnici učestvuju na jednoj strani više lica, sud će da odluči da li će da se saslušaju sva ova lica ili samo neka od njih.

Član 281.

U pozivu za ročište na kome će da se izvodi dokaz saslušanjem stranaka naznačiće se da stranka koja dođe na ročište može da bude saslušana u odsustvu druge stranke.

Član 282.

Ne mogu da se primene nikakve prinudne mere prema stranci koja se nije odazvala pozivu suda radi saslušanja, niti stranka da se prinudi na davanje iskaza.

Sud će s obzirom na sve okolnosti da oceni od kakvog je značaja što stranka nije došla na saslušanje ili što je uskratila iskaz.

Član 283.

Odredbe ovog zakona o izvođenju dokaza svedočenjem primenjivaće se i prilikom izvođenja dokaza saslušanjem stranaka, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

Glava XXI OBEZBEĐENJE DOKAZA

Član 284.

Ako postoji opravdana opasnost da neki dokaz neće moći da se izvede ili da će njegovo kasnije izvođenje da bude otežano, može da se u toku kao i pre pokretanja parnice predloži da se ovaj dokaz izvede.

U postupku obezbeđenja dokaza pre pokretanja parnice, ne može da se izvodi dokaz saslušanjem stranaka.

Obezbeđenje dokaza može da se predloži i nakon što odluka kojom se postupak okončava postane pravnosnažna, ako je to potrebno za postupak po vanrednim pravnim lekovima.

Postupak za obezbeđenje dokaza je hitan.

Član 285.

Ako je predlog za obezbeđenje dokaza podnet u toku parničnog postupka, za postupanje je nadležan sud pred kojim je postupak u toku.

Kad se traži obezbeđenje dokaza pre pokretanja postupka, kao i u hitnim slučajevima ako je postupak već u toku, nadležan je niži sud prvog stepena na čijem

se području nalaze stvari koje treba da se razgledaju, odnosno na čijem području boravi lice koje treba saslušati.

O predlogu iz stava 1. ovog člana odlučuje sud koji vodi postupak.

Član 286.

U podnesku kojim traži obezbeđenje dokaza predlagač je dužan da navede činjenice koje treba da se dokažu, dokaze koji treba da se izvedu i razloge zbog kojih smatra da kasnije dokaz neće moći da se izvede ili da će njegovo izvođenje da bude otežano. U podnesku po mogućstvu treba da se navede ime i prezime protivnika i njegovo prebivalište, odnosno boravište.

Član 287.

Podnesak u kome je predloženo obezbeđenje dokaza dostaviće se protivniku, ako je poznat. Ako postoji opasnost zbog odlaganja, sud će o predlogu da odluči i bez prethodnog izjašnjavanja protivnika.

U rešenju kojim se usvaja predlog sud će da zakaže ročište za izvođenje dokaza, navede činjenice o kojima će da se izvede dokazi, kao i dokaze koji će da se izvedu, a ako je potrebno imenovaće i veštake.

Ako protivniku nije ranije bio dostavljen podnesak u kome je predloženo obezbeđenje dokaza, on će da mu se dostavi zajedno sa rešenjem suda kojim se usvaja predlog za obezbeđenje dokaza.

Sud može, radi učestvovanja na ročištu za izvođenje dokaza, da postavi privremenog zastupnika (član 81.) protivniku koji je nepoznat ili je nepoznato njegovo boravište.

Sud može u hitnim slučajevima da odredi da izvođenje dokaza započne i pre nego što se rešenje kojim se usvaja predlog za obezbeđenje dokaza dostavi protivniku.

Protiv rešenja suda kojim se usvaja predlog za obezbeđenje dokaza, kao i protiv rešenja kojim se odlučuje da izvođenje dokaza započne pre nego što se rešenje dostavi protivniku, nije dozvoljena žalba.

Član 288.

Ako su dokazi izvedeni pre nego što je postupak pokrenut, zapisnik o izvođenju dokaza čuvaće se kod suda pred kojim su dokazi izvedeni.

Ako je parnični postupak u toku, a obezbeđenje dokaza nije izveo parnični sud, zapisnik se dostavlja parničnom sudu.

Sud će o izvedenim dokazima da obavesti protivnu stranku, bez odlaganja.

Glava XXII

PRIPREMANJE GLAVNE RASPRAVE

1. Opšte odredbe

Član 289.

Sud priprema glavnu raspravu po prijemu tužbe.

Pripreme za glavnu raspravu obuhvataju prethodno ispitivanje tužbe, dostavljanje tužbe tuženom na odgovor, održavanje pripremnog ročišta i zakazivanje glavne rasprave.

U toku pripremanja glavne rasprave stranke su dužne da blagovremeno upućuju podneske u kojima će da navedu činjenice na kojima zasnivaju svoje tvrdnje i zahteve, kao i da predlože dokaze kojima se one utvrđuju.

Član 290.

U toku pripremanja glavne rasprave do ročišta za glavnu raspravu, sud odlučuje o svim pitanjima koja se tiču upravljanja postupkom.

Žalba nije dozvoljena protiv odluka o upravljanju postupkom koje sud donosi u toku pripremanja glavne rasprave.

Član 291.

Sud može u toku pripremanja glavne rasprave da donese presudu na osnovu priznanja, presudu na osnovu odricanja i presudu zbog propuštanja i da primi na zapisnik poravnanje stranaka.

Predsednik veća može, u toku pripremanja glavne rasprave, posle prijema odgovora na tužbu, da donese presudu, ako utvrdi da među strankama nisu sporne činjenice i da ne postoje druge smetnje za donošenje odluke.

2. Prethodno ispitivanje tužbe**Član 292.**

Po prethodnom ispitivanju tužbe sud je ovlašćen da donosi rešenja iz člana 294. ovog zakona, ako nije reč o pitanjima o kojima po prirodi stvari ili po odredbama ovog zakona odluka može da se donese tek u daljem toku postupka.

Član 293.

Ako utvrdi da je tužba nerazumljiva ili nepotpuna ili da postoje nedostaci koji se tiču sposobnosti tužioca ili tuženog da budu stranke u parnici ili nedostaci u pogledu zakonskog zastupanja stranke ili nedostaci koji se odnose na ovlašćenje zastupnika da pokrene parnicu ako je takvo ovlašćenje potrebno, sud će radi otklanjanja ovih nedostataka da preduzme potrebne mere propisane u ovom zakonu (čl. 80. i 101.).

Član 294.

Sud po prethodnom ispitivanju tužbe donosi rešenje kojim se tužba odbacuje ako utvrdi da:

- 1) odlučivanje o tužbenom zahtevu ne spada u sudsku nadležnost (član 16.);
- 2) je tužba podneta neblagovremeno, ako je posebnim propisima predviđen rok za podnošenje tužbe;
- 3) o istom zahtevu već teče parnica;
- 4) je stvar pravnosnažno presuđena;
- 5) je u istoj stvari zaključeno sudsko poravnanje;
- 6) ne postoji pravni interes tužioca za podnošenje tužbe iz člana 194. ovog zakona;
- 7) je tužba nerazumljiva ili nepotpuna.

Član 295.

Ako nema dovoljno osnova za donošenje odluke o nekom pitanju koje se postavilo u toku prethodnog ispitivanja tužbe, odluka o ovom pitanju će da se donese po prijemu odgovora na tužbu ili na pripremnom ročištu, odnosno na ročištu za glavnu raspravu, ako pripremno ročište nije održano.

3. Odgovor na tužbu

Član 296.

Sud će, u roku do 15 dana od dana prijema tužbe u sud, tužbu sa prilogima da dostavi tuženom na odgovor.

Član 297.

Tuženi je dužan da, u roku od 30 dana od dana dostavljanja tužbe sa prilogima, podnese sudu odgovor na tužbu.

Sud je dužan da prilikom dostavljanja tužbe na odgovor upozori tuženog o posledicama propuštanja dostavljanja odgovora na tužbu (član 350. stav 1. tačka 1), na obavezu određivanja punomoćnika za primanje pismena (član 298. stav 3.), kao i na dužnost obaveštavanja sud o promeni adrese (član 144.).

Član 298.

Tuženi je dužan da u odgovoru na tužbu istakne procesne prigovore i da se izjasni da li priznaje ili osporava istaknuti tužbeni zahtev. Odgovor na tužbu mora da sadrži i druge podatke koje mora sadržati svaki podnesak (član 98.).

Ako tuženi osporava tužbeni zahtev, odgovor na tužbu mora da sadrži i činjenice na kojima tuženi zasniva svoje navode i dokaze kojima se utvrđuju te činjenice.

Tuženi koji ima prebivalište ili boravište, odnosno sedište u inostranstvu, dužan je da u odgovoru na tužbu odredi punomoćnika za primanje pismena.

Ako tuženi koji ima prebivalište ili boravište, odnosno sedište u inostranstvu, ne dostavi sudu obaveštenje iz stava 3. ovog člana zajedno sa odgovorom na tužbu, sud će da mu postavi punomoćnika za primanje pismena i da ga o tome obavesti.

Član 299.

Sud može izuzetno, ako to zahtevaju posebne okolnosti pojedinog slučaja, a posebno ako je to potrebno radi odlučivanja o predlogu za određivanje privremene mere ili ako se radi o postupcima koji su hitni, odmah da zakaže ročište i dostavi tužbu sa prilogima tuženom.

Član 300.

Ako odgovor na tužbu ima nedostatke zbog kojih se po njemu ne može postupati (čl. 98. i 298.), smatraće se da tuženi nije odgovorio na tužbu.

4. Pripremno ročište i zakazivanje ročišta za glavnu raspravu**Član 301.**

Sud će da zakaže i održi pripremno ročište u roku od 30 dana od dana dostavljanja tužiocu odgovora na tužbu.

Ako tuženi nije podneo odgovor na tužbu, a nema uslova za donošenje presude zbog propuštanja, sud će pripremno ročište da zakaže i održi najkasnije u roku od 30 dana od dana kada je istekao rok za dostavljanje odgovora na tužbu.

Član 302.

Pripremno ročište je obavezno, osim kad sud po prijemu odgovora na tužbu utvrdi da među strankama nema spornih činjenica, odnosno ako je spor jednostavan, hitan ili ako je to zakonom propisano.

Član 303.

U pozivu za pripremno ročište stranke se upozoravaju na dužnost iznošenja svih činjenica i predlaganja dokaza kojima se te činjenice potvrđuju, kao i na dužnost predlaganja vremenskog okvira i nalaže im se da na ročište donesu sve isprave koje im služe za dokaz i predmete koje treba razgledati u sudu. Sud će u pozivu da upozori stranke na dužnost da sud obaveste o promeni adrese (član 144.).

Ako je potrebno da se za pripremno ročište pribave spisi, isprave ili predmeti koji se nalaze kod suda ili drugog državnog organa, organa autonomne pokrajine, odnosno jedinice lokalne samouprave, lica kome je povereno vršenje javnog ovlašćenja ili drugog pravnog lica, sud će da naredi da se ovi predmeti, odnosno isprave blagovremeno pribave.

Poziv za pripremno ročište dostavlja se najkasnije osam dana pre dana održavanja ročišta.

Član 304.

Ako na pripremno ročište ne dođe tužilac, a uredno je pozvan, smatraće se da je tužba povučena, osim ako tuženi ne zahteva da se ročište održi.

Član 305.

Pripremno ročište počinje izlaganjem tužbe, posle čega tuženi iznosi odgovor na tužbu.

Ako je potrebno sud će da zatraži od stranaka razjašnjenje u pogledu njihovih navoda ili predloga.

Sud će da upozna stranke sa njihovim pravom da spor mogu da reše medijacijom.

Član 306.

Ako je to potrebno, posle izlaganja tužbe i odgovora na tužbu raspravljace se o pitanjima koja se odnose na smetnje za dalji tok postupka, o čemu mogu da se izvode i dokazi.

Sud će po prigovoru stranke ili po službenoj dužnosti da odlučuje o pitanjima iz člana 294. ovog zakona, ako ovim zakonom nije drugačije propisano.

Odluku o prigovoru o procesnim smetnjama sud može da donese zajedno sa odlukom o glavnoj stvari, osim o prigovoru mesne nadležnosti.

Protiv odluke o prigovoru iz stava 3. ovog člana nije dozvoljena posebna žalba.

Član 307.

U daljem toku pripremnog ročišta raspravljace se o predlozima i zahtevima stranaka i činjeničnim navodima kojima stranke obrazlažu svoje predloge i zahteve.

Član 308.

Stranka je dužna da najkasnije na pripremnom ročištu, odnosno na prvom ročištu za glavnu raspravu ako pripremno ročište nije obavezno (član 302.) iznese sve činjenice potrebne za obrazloženje svojih predloga, da predloži dokaze kojima se potvrđuju iznete činjenice, da se izjasni o navodima i ponuđenim dokazima protivne stranke, kao i da predloži vremenski okvir za sprovođenje postupka.

Sud će na ročištu iz stava 1. ovog člana da utvrdi koje su činjenice nesporne, odnosno opštepoznate i koje su činjenice sporne i koja bi pravna pitanja trebalo da se rasprave.

Sud će na ročištu iz stava 1. ovog člana da odluči koja će dokazna sredstva da izvede na glavnoj raspravi i rešenjem će da odredi vremenski okvir za sprovođenje postupka (član 10. stav 2.).

Rešenje o određivanju vremenskog okvira naročito sadrži: broj ročišta, vreme održavanja ročišta, raspored izvođenja dokaza na ročištima i preduzimanja drugih procesnih radnji, sudske rokove, kao i ukupno vreme trajanja glavne rasprave.

Sud će predloge za izvođenje dokaza koje ne smatra bitnim za donošenje odluke da odbije rešenjem protiv koga nije dozvoljena posebna žalba.

Član 309.

Sud zakazuje ročište za glavnu raspravu najkasnije u roku od 30 dana od održavanja pripremnog ročišta, odnosno od prijema odgovora na tužbu ili proteka roka iz ovog zakona za podnošenje odgovora na tužbu, ako oceni da održavanje pripremnog ročišta nije potrebno (član 302.).

Sud po pravilu, zakazuje jedno ročište za glavnu raspravu, radi izvođenja svih dokaza čije je izvođenje dozvolio ili odredio po službenoj dužnosti.

Ako sud oceni da je za izvođenje dokaza potrebno održati više od jednog ročišta, zakazaće ih u najkraćem vremenskom razmaku, vodeći računa o koncentraciji glavne rasprave.

Sud je dužan da poštuje vremenski okvir određen na osnovu člana 308. ovog zakona, kao i da spreči svaki pokušaj neosnovanog odlaganja ročišta i sankcioniše svaku povredu ili zloupotrebu procesnih prava i narušavanje procesne discipline.

Sud će na ročište da pozove stranke, svedoke i veštace koje je na pripremnom ročištu odlučio da pozove na glavnu raspravu.

Odredbе člana 303. ovog zakona primeniće se i prilikom zakazivanja ročišta za glavnu raspravu.

Glava XXIII GLAVNA RASPRAVA

1. Tok glavne rasprave

Član 310.

Sud otvara glavnu raspravu i objavljuje predmet raspravljanja, utvrđuje da li su došla sva pozvana lica, proverava da li su uredno pozvana i da li su opravdala svoj izostanak.

Član 311.

Ako sa ročišta za glavnu raspravu izostane tužilac ili ako na to ročište ne dođe tuženi, a uredno su pozvani, rasprava će da se održi sa prisutnom strankom.

Ako sa ročišta za glavnu raspravu neopravdano izostanu i tužilac i tuženi ili odbiju da raspravljaju, tužba se smatra povučenom.

Član 312.

Ako pripremno ročište nije održano, prvo ročište za glavnu raspravu počinje izlaganjem tužbe, posle čega tuženi iznosi odgovor na tužbu.

Ako je pre glavne rasprave održano pripremno ročište, predsednik veća upoznaće veće sa tokom ovog ročišta. Stranke mogu da dopune izlaganje predsednika veća.

U daljem toku rasprave raspravljaje se o predlozima stranaka i činjeničnim navodima kojima stranke obrazlažu svoje predloge, odnosno pobijaju predloge protivnika, kao i o predloženim dokazima, izvodiće se dokazi i raspravljaje se o činjenicama koje se utvrđuju.

Stranke mogu da iznose i svoja pravna shvatanja koja se odnose na predmet spora.

Ako je u ovom zakonu propisano da stranka može da podnese određeni prigovor ili predlog ili preduzme neku drugu parničnu radnju dok se tuženi na glavnoj raspravi ne upusti u raspravljanje o glavnoj stvari, takav prigovor, odnosno predlog tužilac može da podnese, odnosno da preduzme drugu parničnu radnju dok ne završi izlaganje po tužbi, a tuženi dok ne završi izlaganje odgovora na tužbu.

Član 313.

Sud će postavljanjem pitanja da se stara da se u toku rasprave pruže potrebna objašnjenja, da bi se utvrdile činjenice od kojih zavisi odluka o osnovanosti zahteva (član 7. stav 2.).

Član 314.

Stranke mogu, u podnescima ili na kasnijim ročištima, sve do zaključenja glavne rasprave, da iznose nove činjenice i predlažu nove dokaze, samo ako učine verovatnim da bez svoje krivice nisu mogle da ih iznesu, odnosno predlože na pripremnom ročištu, odnosno na prvom ročištu za glavnu raspravu, ako pripremno ročište nije održano.

Sud ne uzima u obzir činjenice i dokaze koji su izneti, odnosno predloženi suprotno stavu 1. ovog člana.

Član 315.

Izvođenje dokaza određuje sud rešenjem, u kome će da se naznači sporna činjenica koja bi trebalo da se utvrdi izvođenjem dokaza, dokazno sredstvo i rok za izvođenje dokaza u okviru vremenskog okvira.

Predložene dokaze koje ne smatra važnim za odluku, sud će da odbije i da u rešenju navede razlog odbijanja.

Protiv rešenja kojim se određuje ili odbija izvođenje dokaza nije dozvoljena posebna žalba.

Član 316.

Ako stranka prigovori da rešavanje o tužbenom zahtevu ne spada u sudsku nadležnost, da sud nije stvarno ili mesno nadležan, da o istom zahtevu već teče parnica, da je stvar pravnosnažno presuđena, da je o predmetu spora zaključeno sudsko poravnanje ili da se tužilac pred sudom odrekao od tužbenog zahteva, sud će da reši da li će o tim prigovorima da raspravlja i odlučuje odvojeno od glavne stvari.

Ako sud ne usvoji prigovor iz stava 1. ovog člana o kome se raspravljalo zajedno sa glavnom stvari ili ako sud posle odvojenog raspravljanja ne usvoji prigovor i odluči da se odmah nastavi glavna rasprava, rešenje o prigovoru neće se u odluku o glavnoj stvari.

Protiv rešenja kojim se odbijaju prigovori stranaka nije dozvoljena posebna žalba, ako je veće odlučilo da se odmah nastavi raspravljanje o glavnoj stvari.

Odredbe st. 1. do 3. ovog člana primeniće se i ako sud po službenoj dužnosti odluči da odvojeno od glavne stvari raspravi o tome da li stvar spada u sudsku nadležnost, da li je sud stvarno nadležan, da li već teče parnica, da li je stvar već pravnosnažno presuđena, da li se tužilac pred sudom odrekao od tužbenog zahteva, kao i da li je u parnici zaključeno sudsko poravnanje.

Član 317.

Kad predsednik veća završi saslušanje pojedinog svedoka, veštaka ili stranke, članovi veća, stranka i njen zastupnik ili punomoćnik mogu neposredno da im postavljaju pitanja.

Sud će da zabrani stranci postavljanje određenog pitanja ili će da zabrani odgovor na postavljeno pitanje, ako je u pitanju već sadržan odgovor ili ako se pitanje ne odnosi na predmet postupka.

Na zahtev stranke u zapisnik će da se unese pitanje iz stava 2. ovog člana.

Član 318.

Saslušani svedoci i veštaci ostaju u sudnici, ako ih sud, po izjašnjavanju stranaka, ne otpusti ili ne odredi da se privremeno udalje iz sudnice.

Sud može da odredi da se saslušani svedoci kasnije ponovo pozovu i još jednom saslušaju u prisustvu ili odsustvu drugih svedoka i veštaka.

Član 319.

Kad sud smatra da je predmet raspravljen tako da može da se donese odluka, saopštiće da je glavna rasprava zaključena.

Sud može da odluči da glavnu raspravu zaključi i kad je ostalo da se pribave spisi koji sadrže dokaze potrebne za odlučivanje ili ako treba sačekati zapisnik o dokazima izvedenim od zamoljenog suda, a stranke odustanu od raspravljanja o tim dokazima ili sud smatra da to raspravljanje nije potrebno.

Član 320.

Sud može u toku većanja i glasanja da odluči da se zaključena glavna rasprava ponovo otvori ako je to potrebno radi dopune postupka ili razjašnjenja pojedinih važnijih pitanja.

2. Javnost glavne rasprave

Član 321.

Glavna rasprava je javna.

Raspravi mogu da prisustvuju samo lica starija od 16 godina, osim ako je zakonom drugačije propisano.

Član 322.

Sud može da isključi javnost za celu glavnu raspravu ili jedan njen deo, radi zaštite interesa nacionalne bezbednosti, javnog reda i morala u demokratskom društvu, kao i radi zaštite interesa maloletnika ili privatnosti učesnika u postupku. Sud može da isključi javnost i ako merama za održavanje reda propisanim u zakonu ne može da se obezbedi nesmetano održavanje rasprave.

Član 323.

Isključenje javnosti ne odnosi se na stranke, njihove zakonske zastupnike, punomoćnike i umešaće.

Sud može da dozvoli da glavnoj raspravi na kojoj je isključena javnost prisustvuju pojedina zakonom ovlašćena službena lica i naučni radnici, ako je to od interesa za njihovu službu, odnosno naučnu delatnost.

Na zahtev stranke raspravi na kojoj je isključena javnost će da prisustvuju najviše dva lica koja ona odredi.

Sud će da upozori lica koja prisustvuju raspravi na kojoj je isključena javnost da su dužna da kao tajnu čuvaju sve ono što su na raspravi saznala i ukazaće im na posledice odavanja tajne.

Član 324.

Sud odlučuje o isključenju javnosti rešenjem koje mora da bude obrazloženo i javno objavljeno.

Protiv rešenja o isključenju javnosti nije dozvoljena posebna žalba.

Član 325.

Odredbe o javnosti na glavnoj raspravi shodno se primenjuju i na ostalim ročištima.

3. Rukovođenje glavnom raspravom

Član 326.

Sud rukovodi glavnom raspravom, ispituje stranke, izvodi dokaze, daje reč strankama, njihovim zakonskim zastupnicima i punomoćnicima i objavljuje odluke veća.

Sud je dužan da se stara da se predmet spora svestrano raspravi, da se postupak ne odugovlači i da se rasprava po mogućnosti dovrši na jednom ročištu, odnosno u vremenskom okviru.

Ako se lice koje učestvuje na raspravi protivi nekoj meri predsednika veća koja se odnosi na rukovođenje raspravom ili pitanju koje je postavio predsednik veća, član veća ili drugo lice koje učestvuje u postupku, o takvom protivljenju odlučuje veće.

Protiv rešenja koje se odnosi na rukovođenje raspravom nije dozvoljena posebna žalba.

Član 327.

Sud može izvan ročišta za glavnu raspravu da donese rešenje o ispravljanju podneska, o postavljanju privremenog zastupnika, o urednosti punomoćja, o polaganju predujma na ime troškova za preduzimanje pojedinih radnji u postupku, o oslobođenju od plaćanja troškova postupka, o obezbeđenju parničnih troškova, o dostavljanju sudskih pismena, o obezbeđenju dokaza, o privremenim merama obezbeđenja, o merama za obezbeđenje procesne discipline i kažnjavanju, o prekidu i zastajanju u postupku, o troškovima postupka u slučaju povlačenja tužbe, o spajanju parnica, kao i o određivanju rokova.

Sud je ovlašćen i da, po prijemu zapisnika o izvođenju dokaza pred zamoljenim sudom, odredi da se izvrše potrebne ispravke ili dopune.

Izvan ročišta za glavnu raspravu sud je ovlašćen da povodom izjave tuženog, odnosno tužioca, date pismeno ili na zapisnik kod parničnog suda, donese presudu na

osnovu propuštanja, presudu na osnovu priznanja, odnosno presudu na osnovu odricanja.

Član 328.

Ako pred istim sudom teče više parnica između istih lica ili više parnica u kojima je isto lice protivnik raznih tužilaca ili raznih tuženih, sve ove parnice mogu da se rešenjem suda spoje radi zajedničkog raspravljanja, ako bi se time ubrzalo raspravljanje ili smanjili troškovi. Za sve spojene parnice sud može da donese zajedničku presudu.

Sud može da odredi da se odvojeno raspravlja o pojedinim zahtevima u istoj tužbi i po završetku odvojenog raspravljanja može da donese posebne odluke o tim zahtevima.

Član 329.

Kad sud odluči da se odloži ročište za glavnu raspravu, staraće se da se za sledeće ročište pribave svi dokazi čije je izvođenje određeno za to ročište i da se izvrše druge pripreme kako bi rasprava mogla da se završi na tom ročištu.

Protiv rešenja suda kojim se odlaže ročište ili se odbijaju predlozi stranaka o odlaganju ročišta, nije dozvoljena žalba.

Član 330.

Ako se ročište odloži, novo ročište održaće se po mogućnosti pred istim sudijom pojedincem, odnosno većem.

Ako se novo ročište drži pred istim sudijom pojedincem, odnosno većem, glavna rasprava će da se nastavi.

Član 331.

Ako se ročište drži pred izmenjenim većem, odnosno sudijom pojedincem, glavna rasprava mora da počne iznova, ali sud može da donese odluku da se ponovo ne saslušavaju stranke, svedoci i veštaci i da se ne vrši nov uviđaj, već da se pročitaju zapisnici o izvođenju ovih dokaza.

4. Održavanje reda na glavnoj raspravi

Član 332.

Sud je dužan da se u toku glavne rasprave stara o održavanju reda u sudnici i o dostojanstvu suda.

Član 333.

Ako lice koje učestvuje u postupku ili lice koje prisustvuje raspravi vređa sud ili druge učesnike u postupku, ometa rad ili se ne pokorava naređenjima suda za održavanje reda, predsednik veća može da ga kazni novčanom kaznom od 10.000 do 150.000 dinara, a može i da ga udalji iz sudnice.

Ako stranka ili njen punomoćnik bude udaljen iz sudnice, ročište će da se održi i bez njihovog prisustva.

Kad sud kazni novčanom kaznom ili udalji iz sudnice advokata ili advokatskog pripravnika, obavestiće o tome nadležnu advokatsku komoru.

Žalba protiv rešenja o novčanoj kazni ili udaljenju iz sudnice ne zadržava izvršenje rešenja.

Novčana kazna iz stava 1. ovog člana izvršava se na način propisan u članu 190. ovog zakona.

Član 334.

Odredba člana 333. ovog zakona shodno se primenjuje i na javnog tužioca ili na javnog pravobranioca, odnosno na lica koja ih zamenjuju.

O kažnjavanju lica iz stava 1. ovog člana obavestiće se nadležni javni tužilac i Državno veće tužilaca, odnosno javni pravobranilac.

Član 335.

Ovlašćenja za održavanje reda na glavnoj raspravi iz čl. 332. do 334. ovog zakona, predsednik veća ima i na ostalim ročištima.

Glava XXIV SUDSKO PORAVNANJE

Član 336.

Sud će u toku postupka da ukaže strankama na mogućnost da se poravnaju pred sudom.

Stranke mogu pred sudom u toku celog postupka do njegovog pravosnažnog okončanja da zaključe sudske poravnaje.

Ako je sudske poravnaje zaključeno posle donošenja prvostepene odluke, sud će da donese rešenje kojim će da utvrdi da je prvostepena presuda bez dejstva i da obustavi postupak.

Pred sudom ne može da se zaključi poravnaje u pogledu zahteva kojima stranke ne mogu da raspolažu (član 3. stav 3.).

Kad sud donese rešenje kojim ne dozvoljava poravnaje stranaka, zastaće sa postupkom dok ovo rešenje ne postane pravosnažno.

Član 337.

Sporazum stranaka o poravnanju unosi se u zapisnik.

Poravnaje je zaključeno kad stranke posle pročitanog zapisnika o poravnanju potpišu zapisnik.

Strankama se izdaje overen prepis zapisnika u kome je sadržano poravnaje, koje ima isto dejstvo kao i sudske presude.

Član 338.

Sud u toku celog postupka po službenoj dužnosti pazi da li teče parnica o zahtevu o kome je ranije zaključeno sudske poravnaje i ako takvo poravnaje postoji, odbaciće tužbu.

Član 339.

Sudske poravnaje može da se pobija samo tužbom.

Ako sudske poravnaje bude poništeno postupak se nastavlja kao da sudske poravnaje nije ni bilo zaključeno.

Član 340.

Ako je to posebnim zakonom propisano ili kada stranke saglasno predlože rešavanje spora putem medijacije, sud će da zastane sa postupkom i uputi stranke na medijaciju.

Član 341.

Postupak medijacije sprovodi se u skladu sa posebnim zakonom.

Sud će da zakaže ročište za glavnu raspravu ukoliko stranke ne reše spor putem medijacije po proteku roka od 30 dana od dana kada stranka obavesti sud da je odustala od medijacije.

**Glava XXV
PRESUDA**

1. Opšte odredbe**Član 342.**

Presudom sud odlučuje o zahtevu koji se odnosi na glavnu stvar i sporedna traženja.

Ako postoji više zahteva, sud će o svim zahtevima, po pravilu, da odluči jednom presudom.

Ako je više parnica spojeno radi zajedničkog raspravljanja, a postoje uslovi da se konačno odluči samo o jednoj parnici, može da se donese presuda samo u pogledu te parnice.

Član 343.

Sud može da naloži tuženom da izvrši određenu činidbu samo ako je ona dospela do zaključenja glavne rasprave.

Ako sud usvoji zahtev za izdržavanje, za naknadu štete u vidu rente zbog izgubljene zarade ili drugih prihoda po osnovu rada ili zbog izgubljenog izdržavanja, može da naloži tuženom i činidbe koje nisu dospele.

Presuda kojom je tuženom naloženo da preda ili preuzme stvari date u zakup, može da se donese i pre prestanka zakupodavnog odnosa.

Član 344.

Ako je tužilac u tužbi tražio da mu se preda određena stvar ili tuženom naloži ispunjenje neke činidbe, a istovremeno je u tužbi ili do zaključenja glavne rasprave izjavio da je voljan da umesto stvari primi neku drugu činidbu ili novčani iznos, sud će, ako usvoji tužbeni zahtev, da izrekne u presudi da tuženi može da se oslobodi od davanja stvari ili činidbe čije mu je ispunjenje naloženo, ako plati taj novčani iznos ili ispuni tu drugu činidbu.

Član 345.

Kad se stranci u presudi nalaže izvršenje neke činidbe, odrediće se i rok u kome je ovu činidbu dužna da izvrši.

Rok za izvršenje činidbe je 15 dana, ako posebnim propisima nije drugačije predviđeno. Sud može da odredi duži rok za izvršenje činidbe koja se ne sastoji u novčanom davanju. U meničnim i čekovnim sporovima rok za izvršenje činidbe je osam dana.

Rok za izvršenje činidbe počinje da teče narednog dana od dana dostavljanja prepisa presude stranci kojoj je naloženo izvršenje.

2. Vrste presuda**Član 346.**

Ako od više tužbenih zahteva, usled priznanja, odricanja ili na osnovu raspravljanja, samo za neke postoje uslovi za konačnu odluku ili ako su samo za deo jednog zahteva ispunjeni uslovi za konačnu odluku, sud može u pogledu tih zahteva, odnosno dela zahteva, da zaključi raspravu i donese presudu (delimična presuda).

Delimičnu presudu sud može da donese i kad je podneta protivtužba, ako postoje uslovi za donošenje odluke samo o zahtevu tužbe ili zahtevu protivtužbe.

Sud će prilikom odlučivanja da li će da donese delimičnu presudu, naročito da uzme u obzir veličinu zahteva ili dela zahteva koji ispunjava uslove za donošenje odluke.

Delimična presuda je samostalna presuda u pogledu pravnih lekova i izvršenja.

Član 347.

Ako je tuženi osporio i osnov tužbenog zahteva i visinu tužbenog zahteva, a u pogledu osnova stvar ispunjava uslove za donošenje odluke, sud može iz razloga celishodnosti da presudom samo utvrdi postojanje osnova tužbenog zahteva (međupresuda).

Do pravnosnažnosti međupresude sud će da zastane sa raspravljanjem o iznosu tužbenog zahteva.

Međupresuda ima dejstvo samo u postupku u kome je doneta.

Član 348.

Ako tuženi do zaključenja glavne rasprave prizna tužbeni zahtev, sud će bez daljeg raspravljanja da donese presudu kojom usvaja tužbeni zahtev (presuda na osnovu priznanja).

Sud neće da donese presudu na osnovu priznanja i kad su ispunjeni uslovi, ako nađe da je reč o zahtevu kojim stranke ne mogu da raspolažu (član 3. stav 3.).

Donošenje presude na osnovu priznanja odložiće se ako je potrebno da se o okolnostima iz stava 2. ovog člana prethodno pribave obaveštenja.

Priznanje tužbenog zahteva, na ročištu ili u podnesku, tuženi može da opozove do donošenja presude i bez pristanka tužioca.

Član 349.

Ako se tužilac do zaključenja glavne rasprave odrekne tužbenog zahteva, sud će bez daljeg raspravljanja da donese presudu kojom odbija tužbeni zahtev (presuda na osnovu odricanja).

Za odricanje od tužbenog zahteva nije potreban pristanak tuženog.

Sud neće da donese presudu na osnovu odricanja i kad su ispunjeni uslovi, ako nađe da je reč o zahtevu kojim stranke ne mogu da raspolažu (član 3. stav 3.).

Donošenje presude na osnovu odricanja odložiće se ako je potrebno da se o okolnostima iz stava 3. ovog člana prethodno pribave obaveštenja.

Odricanje od tužbenog zahteva, na ročištu ili u podnesku, tužilac može da opozove do donošenja presude i bez pristanka tuženog.

Član 350.

Ako tuženi ne podnese odgovor na tužbu u određenom roku, sud donosi presudu kojom usvaja tužbeni zahtev (presuda zbog propuštanja), ako su ispunjeni sledeći uslovi:

1) tuženom je uredno dostavljena tužba sa poukom o posledicama propuštanja;

2) činjenice na kojima se zasniva tužbeni zahtev nisu u suprotnosti sa dokazima koje je sam tužilac podneo ili sa činjenicama koje su opštepoznate;

3) osnovanost tužbenog zahteva proizlazi iz činjenica navedenih u tužbi;

4) ne postoje opštepoznate okolnosti iz kojih proizlazi da su tuženog sprečili opravdani razlozi da odgovori na tužbu.

Presuda zbog propuštanja neće da se donese i kad su ispunjeni uslovi iz stava 1. ovog člana, ako sud nađe da je reč o zahtevu kojim stranke ne mogu da raspolažu (član 3. stav 3.).

Ako iz činjenica navedenih u tužbi ne proizlazi osnovanost tužbenog zahteva, sud će da zakaže pripremno ročište, a ako tužba na pripremnom ročištu nije preinačena, sud će da donese presudu kojom se tužbeni zahtev odbija.

Donošenje presude zbog propuštanja odložiće se ako je potrebno da se o okolnostima iz stava 2. ovog člana prethodno pribave obaveštenja.

Donošenje presude zbog propuštanja može da se odloži i ako nema dokaza da je tuženom uredno dostavljena tužba, a nesumnjivo je da mu je tužba poslata. U tom slučaju sud će da odredi rok koji ne može da bude duži od 30 dana za dostavljanje u Republici Srbiji, odnosno duži od roka potrebnog za dostavljanje u smislu člana 133. stav 2. ovog zakona, da se proveriti da li je tuženom uredno dostavljena tužba. Ako se u određenom roku utvrdi da je tuženom bila uredno dostavljena tužba, sud će da donese presudu zbog propuštanja.

U slučajevima propisanim u st. 4. i 5. ovog člana, presudu zbog propuštanja sud može da donese bez izjašnjavanja stranaka.

Član 351.

Kad tuženi kome tužba nije dostavljena na odgovor, već mu je tužba dostavljena zajedno sa pozivom na ročište, ne dođe na pripremno ročište ili na prvo ročište za glavnu raspravu ako pripremno ročište nije održano ili ako dođe na ta ročišta, ali neće da se upusti u raspravljanje, a ne ospori tužbeni zahtev, sud će da donese presudu kojom se usvaja tužbeni zahtev (presuda zbog izostanka) ako su ispunjeni sledeći uslovi:

1) tuženi je uredno pozvan;

2) tuženi nije podneskom osporio tužbeni zahtev;

3) osnovanost tužbenog zahteva proizlazi iz činjenica navedenih u tužbi;

4) činjenice na kojima se zasniva tužbeni zahtev nisu u suprotnosti sa dokazima koje je sam tužilac podneo ili sa činjenicama koje su opštepoznate;

5) ne postoje opštepoznate okolnosti zbog kojih tuženi nije mogao da dođe na ročište.

Presuda zbog izostanka neće da se donese i kad su ispunjeni uslovi iz stava 1. ovog člana, ako radi se o zahtevima kojima stranke ne mogu da raspolažu (član 3. stav 3.).

Donošenje presude zbog izostanka odložiće se ako je potrebno da se o okolnostima iz stava 2. ovog člana prethodno pribave obaveštenja.

Ako iz činjenica navedenih u tužbi ne proizlazi osnovanost tužbenog zahteva, a tužba na ročištu nije preinačena, sud će da donese presudu kojom se tužbeni zahtev odbija.

Donošenje presude zbog izostanka može da se odloži i ako nema dokaza da je tuženi uredno pozvan, a nesumnjivo je da mu je poziv upućen. U tom slučaju sud će da odredi rok, koji ne može da bude duži od 30 dana za dostavu u Republici Srbiji, odnosno duži od roka potrebnog za dostavljanje u smislu člana 133. stav 2. ovog

zakona, da se proveri da li je tuženi uredno pozvan. Ako se u određenom roku utvrdi da je tuženi bio uredno pozvan, sud će da donese presudu zbog izostanka.

U slučajevima propisanim u st. 4. i 5. ovog člana, presudu zbog izostanka sud može da donese bez izjašnjavanja stranaka.

3. Donošenje i objavljivanje presude

Član 352.

Presuda se donosi i objavljuje u ime naroda.

Ako se glavna rasprava održava pred većem, presudu donose predsednik veća i članovi veća koji su učestvovali na ročištu na kome je glavna rasprava zaključena. Odmah po zaključenju glavne rasprave sud donosi presudu koju objavljuje predsednik veća.

U složenijim predmetima sud može da odloži objavljivanje presude za osam dana od dana zaključenja glavne rasprave.

U slučaju iz člana 319. stav 2. ovog zakona, presuda će da se objavi najkasnije u roku od osam dana od dana prijema spisa, odnosno zapisnika.

Član 353.

Prilikom objavljivanja presude, predsednik veća javno će da pročita izreku i ako je moguće da ukratko saopšti razloge presude.

Prilikom objavljivanja presude može da se saopšti da je sud odlučio da se o odmeravanju troškova naknadno odluči.

Ako je javnost na glavnoj raspravi bila isključena, izreka presude uvek će javno da se pročita, a sud će da odluči da li će javnost da se isključi prilikom objavljivanja razloga presude.

Svi prisutni saslušaće čitanje izreke presude stojeći.

4. Pisana izrada presude

Član 354.

Presuda mora da se pisano izradi u roku od osam dana od dana objavljivanja. U složenijim predmetima sud može da odloži pisanu izradu presude za još 15 dana.

Izvornik presude potpisuje predsednik veća.

Strankama se dostavlja overen prepis presude sa uputstvom o pravu na izjavljivanje pravnog leka protiv presude.

Sud je dužan da otpremi overeni prepis presude narednog dana od dana isteka roka iz stava 1. ovog člana.

Član 355.

Pisano izrađena presuda mora da sadrži uvod, izreku i obrazloženje.

Uvod presude sadrži: naznačenje da se presuda izriče u ime naroda, naziv suda, ime i prezime predsednika i članova veća, odnosno sudije pojedinca, ime i prezime, prebivalište ili boravište, odnosno sedište stranaka, njihovih zastupnika i punomoćnika, vrednost predmeta spora, kratko označenje predmeta spora, dan zaključenja glavne rasprave, dan kad je presuda doneta i dan kada je presuda objavljena.

Izreka presude sadrži odluku suda o usvajanju ili odbijanju zahteva koji se tiču glavne stvari i sporednih traženja i odluku o postojanju ili nepostojanju potraživanja istaknutog radi prebijanja (član 359. stav 3.).

U obrazloženju sud će da izloži: zahteve stranaka i njihove navode o činjenicama na kojima se ti zahtevi zasnivaju, dokaze, činjenično stanje koje je utvrdio, kao i propise na kojima je sud zasnovao presudu, ako zakonom nije drugačije propisano.

U obrazloženju presude zbog propuštanja, presude na osnovu priznanja, presude na osnovu odricanja, presude zbog izostanka i presude donete na osnovu člana 291. stav 2. ovog zakona izneće se samo razlozi koji opravdavaju donošenje ovakvih presuda.

Presuda neće da sadrži obrazloženje ako su se stranke odrekle prava na pravni lek, ako posebnim zakonom nije drugačije propisano.

5. Dopunska presuda

Član 356.

Ako je sud propustio da odluči o svim zahtevima o kojima mora da se odluči presudom, ili je propustio da odluči o delu zahteva, stranka može u roku od 15 dana od dana dostavljanja presude da predloži parničnom sudu da se izvrši dopuna presude.

Sud će, bez održavanja ročišta da odbaci neblagovremen, odnosno odbije neosnovan predlog za dopunu presude.

Ako stranka ne predloži donošenje dopunske presude u roku iz stava 1. ovog člana, smatraće se da je tužba u tom delu povučena.

Član 357.

Ako sud smatra da je predlog za dopunu presude osnovan, zakazaće glavnu raspravu radi donošenja presude o zahtevu koji nije rešen (dopunska presuda).

Dopunska presuda može da se donese i bez ponovnog otvaranja glavne rasprave ako ovu presudu donosi isto veće, a zahtev u pogledu koga se traži dopuna je dovoljno raspravljen.

Ako sud smatra da je predlog za donošenje dopunske presude neblagovremen ili neosnovan, odbaciće, odnosno odbiće predlog rešenjem.

Ako se predlog za dopunu presude odnosi samo na troškove postupka, odluku o predlogu donosi sud bez održavanja ročišta.

Član 358.

Ako je pored predloga za dopunu presude izjavljena i žalba protiv presude, prvostepeni sud će da zastane sa dostavljanjem ove žalbe drugostepenom sudu dok se ne donese odluka o predlogu za dopunu presude i dok ne istekne rok za žalbu protiv ove odluke.

Ako protiv odluke o dopuni presude bude izjavljena žalba, ova žalba zajedno sa žalbom protiv presude se dostavlja drugostepenom sudu.

Ako se prvostepena presuda pobija žalbom samo zbog toga što prvostepeni sud nije presudom odlučio o svim zahtevima stranaka koji su predmet parnice, žalba se smatra kao predlog stranke da se donese dopunska presuda.

6. Pravnosnažnost presude

Član 359.

Presuda koja više ne može da se pobija žalbom postaje pravnosnažna.

Sud tokom celog postupka po službenoj dužnosti pazi da li je stvar pravnosnažno presuđena i ako utvrdi da je parnica pokrenuta o zahtevu o kome je već pravnosnažno odlučeno, odbaciće tužbu.

Ako je u presudi odlučeno o potraživanju koje je tuženi istakao prigovorom radi prebijanja, odluka o postojanju ili nepostojanju ovog potraživanja postaje pravnosnažna.

Član 360.

Pravnosnažna presuda deluje samo među strankama.

Pravnosnažna presuda deluje i prema trećim licima zbog prirode spornog prava ili pravnog odnosa, pravnog odnosa koji postoji između stranaka i trećih lica ili ako je to propisano zakonom.

Pravnosnažnost presude vezuje se za činjenično stanje utvrđeno do zaključenja glavne rasprave.

Član 361.

Sud je vezan za svoju presudu čim je objavljena.

Presuda ima dejstvo prema strankama od dana kad im je dostavljena.

7. Ispravljanje presude

Član 362.

Greške u imenima i brojevima, kao i druge očigledne greške u pisanju i računanju, nedostatke u obliku i nesaglasnost prepisa presude sa izvornikom presude ispraviće predsednik veća.

Ispravljanje će da se izvrši posebnim rešenjem i uneće se na kraju izvornika presude, a strankama se dostavlja overeni prepis rešenja.

Ako između izvornika i prepisa presude postoji nesaglasnost u pogledu neke odluke sadržane u izreci presude, strankama će da se dostavi ispravljeni prepis presude sa naznačenjem da se ovim prepisom presude zamenjuje raniji prepis. Rok za izjavljivanje pravnog leka u pogledu ispravljenog dela presude teče od dana dostavljanja ispravljenog prepisa presude.

O ispravljanju presude sud može da odluči bez izjašnjavanja stranaka.

Glava XXVI REŠENJE

Član 363.

Sva rešenja koja se donose na ročištu objavljuje predsednik veća.

Rešenje koje je na ročištu objavljeno dostaviće se strankama u overenom prepisu samo ako je protiv tog rešenja dozvoljena posebna žalba ili ako se na osnovu rešenja može odmah da traži izvršenje ili ako to zahteva upravljanje postupkom, u roku od osam dana od objavljivanja.

Sud je vezan za svoja rešenja ukoliko se ona ne odnose na upravljanje parnicom ili ako ovim zakonom nije drugačije propisano.

Ako se rešenje ne dostavlja pismeno, ono prema strankama ima dejstvo čim je objavljeno.

Član 364.

Rešenja koja sud donosi izvan ročišta saopštavaju se strankama dostavljanjem overenog prepisa rešenja.

Ako se rešenjem odbija predlog jedne stranke bez prethodnog izjašnjavanja protivne stranke, protivnoj stranci rešenje neće da se dostavi.

Član 365.

Rešenje mora da bude obrazloženo ako je protiv njega dozvoljena posebna žalba.

Pisani sastav rešenja sadrži uvod i izreku, a u slučaju iz stava 1. ovog člana i obrazloženje.

Član 366.

Odredbe člana 345, člana 352. stav 2, člana 353. stav 2, čl. 354. do 358, člana 361. stav 2. i člana 362. ovog zakona shodno se primenjuju i na rešenja.

Glava XXVII REDOVNI PRAVNI LEKOVI

1. Žalba protiv presude

a) Pravo na žalbu

Član 367.

Stranka može da izjavi žalbu protiv presude donete u prvom stepenu u roku od 15 dana od dana dostavljanja prepisa presude, ako u ovom zakonu nije drugačije propisano. U meničnim i čekovnim sporovima rok za žalbu je osam dana od dana dostavljanja prepisa presude.

Blagovremeno izjavljena žalba sprečava da presuda postane pravnosnažna u delu koji se pobija žalbom.

O žalbi protiv presude odlučuje drugostepeni sud.

Član 368.

Žalba protiv prvostepene presude kojom se fizičkom licu nalaže isplata potraživanja čija glavnica ne prelazi iznos od 300 evra u dinarskoj protivvrednosti po srednjem kursu Narodne banke Srbije na dan donošenja odluke, odnosno kojom se preduzetniku ili pravnom licu nalaže isplata potraživanja čija glavnica ne prelazi iznos od 1.000 evra u dinarskoj protivvrednosti po srednjem kursu Narodne banke Srbije na dan donošenja odluke, ne odlaže izvršenje.

Ako se u presudi nalaže samo naknada troškova postupka u visini koja ne prelazi iznos iz stava 1. ovog člana, žalba protiv rešenja o naknadi troškova postupka ne odlaže izvršenje.

Član 369.

Stranka može da se odrekne prava na žalbu od trenutka kad je presuda objavljena.

Do donošenja odluke drugostepenog suda stranka može da povuče izjavljenu žalbu.

Stranka ne može da opozove izjavu o odricanju od prava na pravni lek ili izjavu o povlačenju žalbe.

b) Sadržina žalbe

Član 370.

Žalba mora da sadrži:

- 1) označenje presude protiv koje se izjavljuje žalba;
- 2) izjavu da se presuda pobija u celini ili u određenom delu;
- 3) razlog žalbe;
- 4) potpis podnosioca žalbe.

Član 371.

Ako na osnovu podataka iz žalbe ne može da se utvrdi koja se presuda pobija ili ako žalba nije potpisana (nepotpuna žalba), prvostepeni sud će rešenjem, protiv koga nije dozvoljena žalba, da odbaci žalbu kao nepotpunu (član 101. stav 5.).

Ako žalba po svom sadržaju ima drugih nedostataka, prvostepeni sud će žalbu da dostavi drugostepenom sudu ne pozivajući podnosioca žalbe da je dopuni, odnosno ispravi.

Član 372.

U žalbi ne mogu da se iznose nove činjenice i predlažu novi dokazi, osim ako podnosilac žalbe učini verovatnim da bez svoje krivice nije mogao da ih iznese, odnosno predloži do zaključenja glavne rasprave.

U žalbi ne mogu da se ističu materijalnopravni prigovori.

v) Razlozi zbog kojih presuda može da se pobija

Član 373.

Presuda može da se pobija zbog:

- 1) bitne povrede odredaba parničnog postupka;
- 2) pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja;
- 3) pogrešne primene materijalnog prava.

Presuda zbog propuštanja i presuda zbog izostanka ne može da se pobija zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

Presuda na osnovu priznanja i presuda na osnovu odricanja mogu da se pobijaju zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka ili zbog toga što je izjava o priznanju, odnosno o odricanju data u zabludi ili pod uticajem prinude ili prevare.

Član 374.

Bitna povreda odredaba parničnog postupka postoji ako sud u toku postupka nije primenio ili je nepravilno primenio odredbu ovog zakona, a to je bilo ili je moglo da bude od uticaja na donošenje zakonite i pravilne presude.

Bitna povreda odredaba parničnog postupka uvek postoji ako:

- 1) je sud bio nepropisno sastavljen ili ako je sudio sudija koji je po zakonu morao da bude isključen ili izuzet ili ako je u donošenju presude učestvovao sudija koji nije učestvovao na glavnoj raspravi;
- 2) je odlučeno o zahtevu koji ne spada u sudsku nadležnost (član 16.), odnosno ako je sud odbio da odlučuje o zahtevu za koji je nadležan;
- 3) je odlučeno o zahtevu po tužbi koja je podignuta posle roka propisanog zakonom;

4) je sud odlučio o tužbenom zahtevu za koji je stvarno nadležan viši sud iste vrste, sud druge vrste (član 17.) ili ako je povodom prigovora stranaka sud nepravilno odlučio da je stvarno nadležan;

5) je protivno odredbama ovog zakona sud zasnovao svoju odluku na nedozvoljenim raspolaganjima stranaka (član 3. stav 3.);

6) je protivno odredbama ovog zakona sud doneo presudu na osnovu priznanja, presudu na osnovu odricanja, presudu zbog propuštanja ili presudu zbog izostanka;

7) stranci nezakonitim postupanjem, a naročito propuštanjem dostavljanja, nije data mogućnost da raspravlja pred sudom;

8) je protivno odredbama zakona sud odbio zahtev stranke da u postupku slobodno upotrebljava svoj jezik i pismo;

9) je u postupku kao tužilac ili tuženi učestvovalo lice koje ne može da bude stranka u postupku ili ako stranku koja je pravno lice nije zastupalo ovlašćeno lice ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik ili ako zakonski zastupnik, odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebno ovlašćenje za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku, osim ako vođenje parnice, odnosno vršenje pojedinih radnji u postupku nije bilo naknadno odobreno;

10) je odlučeno o zahtevu o kome je ranije pravnosnažno presuđeno ili o kome je ranije zaključeno sudsko poravnanje;

11) je protivno zakonu bila isključena javnost na glavnoj raspravi;

12) presuda ima nedostataka zbog kojih se ne može ispitati, a naročito ako je izreka presude nerazumljiva, ako protivreči sama sebi ili razlozima presude, ili ako presuda nema uopšte razloga ili u njoj nisu navedeni razlozi o bitnim činjenicama ili su ti razlozi nejasni ili protivrečni ili ako o bitnim činjenicama postoji protivrečnost između onoga što se u razlozima presude navodi o sadržini isprava, zapisnika o iskazima datim u postupku i samih tih isprava ili zapisnika ili izvedenim dokazima.

Član 375.

Pogrešno ili nepotpuno utvrđeno činjenično stanje postoji ako je sud neku bitnu činjenicu pogrešno utvrdio, odnosno ako je nije utvrdio.

Nepotpuno utvrđeno činjenično stanje postoji i kad na to ukazuju nove činjenice ili novi dokazi (član 372.).

Član 376.

Pogrešna primena materijalnog prava postoji ako sud nije primenio odredbu materijalnog prava koju je trebalo da primeni ili ako takvu odredbu nije pravilno primenio.

g) Postupak po žalbi

Član 377.

Žalba se podnosi sudu koji je izrekao prvostepenu presudu u dovoljnom broju primeraka za sud i protivnu stranku.

Član 378.

Prvostepeni sud će neblagovremenu, nepotpunu (član 371. stav 1.) ili nedozvoljenu žalbu da odbaci rešenjem, bez odlaganja.

Žalba je neblagovremena ako je izjavljena posle isteka zakonskog roka za njeno podnošenje.

Žalba je nedozvoljena ako je žalbu izjavilo lice koje nije ovlašćeno za izjavljivanje žalbe, odnosno ako žalba nije izjavljena preko punomoćnika ili ako je žalbu izjavilo lice koje se odreklo ili je povuklo žalbu ili ako lice koje je izjavilo žalbu nema pravni interes za izjavljivanje žalbe.

Član 379.

U slučaju da je podnosilac žalbe povukao žalbu, prvostepeni sud će rešenjem da utvrdi da je žalba povučena.

Član 380.

Primerak blagovremene, potpune i dozvoljene žalbe prvostepeni sud će da dostavi protivnoj stranci koja može u roku od 15 dana od dana dostavljanja da podnese tom sudu odgovor na žalbu. U meničnim i čekovnim parnicama rok za odgovor na žalbu je osam dana.

Primerak odgovora na žalbu prvostepeni sud će da dostavi podnosiocu žalbe.

Neblagovremeno podnet odgovor na žalbu drugostepeni sud neće da razmatra.

Član 381.

Po prijemu odgovora na žalbu ili po proteku roka za odgovor na žalbu prvostepeni sud će žalbu i odgovor na žalbu, sa spisima predmeta da dostavi drugostepenom sudu u roku od osam dana.

Ako je u žalbi istaknuto da su u prvostepenom postupku povređene odredbe parničnog postupka, prvostepeni sud može da pruži objašnjenje povodom navoda iz žalbe koji se odnose na te povrede.

Član 382.

Kad spisi po žalbi stignu drugostepenom sudu, sudija izvestilac priprema izveštaj veću radi razmatranja predmeta.

Drugostepeni sud može, po potrebi, od prvostepenog suda da pribavi izveštaj o povredama odredaba postupka i da zatraži da se radi utvrđivanja tih povreda sprovedu provere.

Sud će prema potrebi da proveriti istinitost navoda podnosioca žalbe.

Član 383.

Drugostepeni sud odlučuje o žalbi, po pravilu, bez rasprave.

U slučaju da drugostepeni sud ne drži raspravu dužan je da odluči najkasnije u roku od devet meseci od dana prijema spisa prvostepenog suda.

Ako veće drugostepenog suda nađe da je radi pravilnog utvrđenja činjeničnog stanja potrebno da se pred drugostepenim sudom ponove već izvedeni dokazi ili dokazi čije je izvođenje odbio prvostepeni sud, može da zakaže raspravu pred drugostepenim sudom.

Drugostepeni sud će da zakaže raspravu i odluči o žalbi i zahtevima stranaka kad je u istoj parnici prvostepena presuda već jedanput bila ukinuta, a pobijana presuda se zasniva na pogrešno i nepotpunom utvrđenom činjeničnom stanju ili su u postupku pred prvostepenim sudom učinjene bitne povrede odredaba parničnog postupka, osim ako se pobija presuda na osnovu priznanja, presuda zbog odricanja, presuda zbog propuštanja, presuda zbog izostanka, kao i presuda doneta bez održavanja glavne rasprave, odnosno ako se radi o presudi u sporu male vrednosti.

Ako drugostepeni sud otvori raspravu odrediće vremenski okvir za sprovođenje postupka.

Odredba stava 4. ovog člana primenjuje se i ako je u ponovljenom postupku tužba preinačena povećanjem postojećeg zahteva.

Član 384.

Na raspravu se pozivaju stranke, odnosno njihovi zakonski zastupnici ili punomoćnici, kao i oni svedoci i veštaci za koje sud odluči da se saslušaju.

Ako sa rasprave izostane jedna ili obe stranke sud će da odluči o žalbi i donese odluku uzimajući u obzir pre svega navode iz žalbe i odgovora na žalbu.

Rasprava pred drugostepenim sudom počinje izveštajem sudije izvestioca, koji izlaže stanje stvari ne dajući svoje mišljenje o osnovanosti žalbe.

Posle izveštaja sudije izvestioca, pročitace se presuda ili deo presude na koji se odnosi žalba, a po potrebi i zapisnik o glavnoj raspravi pred prvostepenim sudom, a zatim će podnosilac žalbe da obrazloži žalbu, a protivna stranka odgovor na žalbu.

Stranka može na raspravi da iznosi činjenice i predlaže dokaze iz žalbe u smislu člana 372. ovog zakona.

Stranka može da predloži da sud izvede i dokaze čije je izvođenje odbio u prvostepenom postupku.

Član 385.

Ako u čl. 383. i 384. ovog zakona nije drugačije propisano, odredbe o glavnoj raspravi pred prvostepenim sudom (čl. 310. do 335.), kao i odredbe čl. 67, 70, 202, čl. 336. do 345, čl. 352. do 354, čl. 356. do 358. i člana 362. ovog zakona shodno se primenjuju i na raspravu i postupak pred drugostepenim sudom.

Odredbe ovog zakona o određivanju prekida (član 223.) i zastoja u postupku (član 227.) ne primenjuju se u postupku pred drugostepenim sudom.

Član 386.

Drugostepeni sud ispituje prvostepenu presudu u onom delu u kome se pobija žalbom, a ako se iz žalbe ne vidi u kom se delu presuda pobija, drugostepeni sud će da zaključi da se presuda pobija u delu u kome stranka nije uspela u parnici.

Drugostepeni sud ispituje presudu i u delu u kome se žalbom ne pobija ako je to propisano posebnim zakonom.

Drugostepeni sud ispituje prvostepenu presudu u granicama razloga navedenih u žalbi, pazeći po službenoj dužnosti na bitne povrede odredaba parničnog postupka iz člana 374. stav 2. tač. 1) do 3), 5), 7), i 9), kao i na pravilnu primenu materijalnog prava.

Na prekoračenje tužbenog zahteva drugostepeni sud pazi samo na zahtev stranke.

d) Odluke drugostepenog suda o žalbi

Član 387.

Drugostepeni sud može u sednici veća ili na osnovu održane rasprave da:

- 1) odbaci žalbu kao neblagovremenu, nepotpunu ili kao nedozvoljenu;
- 2) odbije žalbu kao neosnovanu i potvrdi prvostepenu presudu;
- 3) ukine presudu i uputi predmet prvostepenom sudu na ponovno suđenje;
- 4) ukine prvostepenu presudu i odbaci tužbu;
- 5) preinači prvostepenu presudu i odluči o zahtevima stranaka;
- 6) usvoji žalbu, ukine presudu i odluči o zahtevima stranaka.

Drugostepeni sud može da ukine prvostepenu presudu i samo u pogledu visine tužbenog zahteva ako nađe da u pogledu odluke o osnovu tužbenog zahteva ne postoje razlozi zbog kojih se presuda pobija, kao ni razlozi na koje pazi po službenoj dužnosti.

U slučaju da je prvostepena presuda već jedanput bila ukinuta, drugostepeni sud ne može da ukine presudu i uputi predmet prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

Drugostepeni sud nije vezan predlogom iz žalbe kako treba da odluči.

Član 388.

Sud će rešenjem da utvrdi da je prvostepena presuda bez dejstva i žalba povučena, ako su stranke zaključile sudske poravnanje u toku postupka po žalbi.

Član 389.

Neblagovremenu, nepotpunu ili nedozvoljenu žalbu odbaciće drugostepeni sud rešenjem, ako to nije učinio prvostepeni sud, bez odlaganja (član 378.).

Ako je žalba povučena u postupku pred drugostepenim sudom, sud će rešenjem da utvrdi da je žalba povučena.

Član 390.

Drugostepeni sud će presudom da odbije žalbu kao neosnovanu i potvrdi prvostepenu presudu, ako nađe da ne postoje razlozi zbog kojih se presuda pobija, kao ni razlozi na koje pazi po službenoj dužnosti.

Član 391.

Drugostepeni sud će rešenjem da ukine prvostepenu presudu, ako utvrdi da postoji bitna povreda odredaba parničnog postupka (član 374.) i vratiće predmet istom prvostepenom sudu ili će da ga ustupi nadležnom prvostepenom sudu radi održavanja nove glavne rasprave. U ovom rešenju drugostepeni sud će da odluči i koje se sprovedene radnje, zahvaćene bitnom povredom odredaba parničnog postupka, ukidaju.

Ako su u postupku pred prvostepenim sudom učinjene povrede odredaba iz člana 374. stav 2. tač. 2), 3), 5) i 10) ovog zakona, drugostepeni sud će da ukine prvostepenu presudu i odbaci tužbu.

Ako je u postupku pred prvostepenim sudom učinjena povreda odredaba iz člana 374. stav 2. tačka 9) ovog zakona drugostepeni sud će, s obzirom na prirodu povrede, da ukine prvostepenu presudu i vrati predmet nadležnom prvostepenom sudu ili će da ukine prvostepenu presudu i odbaci tužbu.

Drugostepeni sud odlučuje presudom iz člana 387. stav 2. ovog zakona tako što žalbu odbija kao neosnovanu i potvrđuje pobijanu presudu u pogledu odluke o osnovu tužbenog zahteva, a ukida je u delu u kome je odlučeno o visini tužbenog zahteva i u tom delu predmet vraća prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

Član 392.

Drugostepeni sud će rešenjem da ukine presudu prvostepenog suda i vrati predmet tom sudu na ponovno suđenje ako smatra da zbog novih činjenica i novih dokaza (član 372.) radi pravilnog utvrđivanja činjeničnog stanja treba da se održi nova glavna rasprava pred prvostepenim sudom.

Drugostepeni sud će rešenjem da ukine prvostepenu presudu i vrati predmet prvostepenom sudu na ponovno suđenje i ako je zbog pogrešne primene materijalnog prava činjenično stanje bilo nepotpuno utvrđeno, kao i ako je to zakonom propisano.

Član 393.

Ako je prvostepenom presudom prekoračen tužbeni zahtev time što je dosuđeno više od onoga što je traženo, drugostepeni sud će da ukine prvostepenu presudu u delu u kome je prekoračen tužbeni zahtev.

Ako je prvostepenom presudom prekoračen tužbeni zahtev tako što je odlučeno o drugome, a ne o onome što je tužbom traženo, drugostepeni sud će da ukine prvostepenu presudu i predmet vrati na ponovno suđenje.

U slučaju iz stava 2. ovog člana, ne primenjuje se odredba člana 383. stav 4. ovog zakona.

Član 394.

Drugostepeni sud će presudom da preinači prvostepenu presudu ako:

- 1) je na osnovu rasprave utvrdio drugačije činjenično stanje nego što je ono u prvostepenoj presudi;
- 2) je prvostepeni sud pogrešno ocenio isprave ili posredno izvedene dokaze, a odluka prvostepenog suda je zasnovana isključivo na tim dokazima;
- 3) je prvostepeni sud iz činjenica koje je utvrdio izveo nepravilan zaključak o postojanju drugih činjenica na kojima je zasnovana presuda;
- 4) smatra da je činjenično stanje u prvostepenoj presudi pravilno utvrđeno, ali da je prvostepeni sud pogrešno primenio materijalno pravo.

Član 395.

Drugostepeni sud ne može da preinači presudu na štetu stranke koja se žalila, ako je samo ona izjavila žalbu.

Član 396.

U obrazloženju presude, odnosno rešenja drugostepeni sud treba da oceni bitne žalbene navode i da navede razloge koje je uzeo u obzir po službenoj dužnosti.

Ako se presudom žalba odbija, u obrazloženju presude sud neće detaljno da obrazlaže presudu u slučaju da prihvata činjenično stanje utvrđeno prvostepenom presudom, kao i primenu materijalnog prava.

Ako se prvostepena presuda ukida zbog bitnih povreda odredaba parničnog postupka, u obrazloženju treba da se navedu odredbe koje su povređene, u čemu se povrede sastoje i uočene nedostatke koji su od uticaja za donošenje pravilne odluke.

Ako se prvostepena presuda ukida i predmet vraća prvostepenom sudu na ponovno suđenje zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, navešće se u čemu se sastoje nedostaci i zašto su nove činjenice i dokazi važni i od uticaja za donošenje pravilne odluke.

Ako se prvostepena presuda ukida i predmet vraća prvostepenom sudu na ponovno suđenje, ako je zbog pogrešne primene materijalnog prava činjenično stanje nepotpuno utvrđeno, drugostepeni sud će da ukaže zašto su nove činjenice i dokazi od uticaja za donošenje pravilne odluke.

Član 397.

Drugostepeni sud je dužan da vrati spise prvostepenom sudu u roku od 30 dana od dana donošenja odluke.

Član 398.

Prvostepeni sud je dužan da roku od 30 dana od dana prijema rešenja drugostepenog suda održi ročište na kojem će da odredi vremenski okvir za novu glavnu raspravu pred prvostepenim sudom.

Prvostepeni sud je dužan da izvede sve parnične radnje i da raspravi sva sporna pitanja na koja je ukazao drugostepeni sud u svom rešenju.

Na novoj glavnoj raspravi stranke mogu da iznose nove činjenice i predlažu nove dokaze o istom zahtevu, samo ako učine verovatnim da bez svoje krivice nisu mogli da ih iznesu, odnosno predlože, odnosno ako podnosilac žalbe nije bio stranka ili nije imao položaj stranke (umešač) do ukidanja presude, osim ako zakonom nije drugačije propisano.

Stranka nema pravo da na novoj glavnoj raspravi preinači tužbu, tako što će da promeni istovetnost zahteva ili istakne drugi zahtev uz postojeći, a koji ne proizlazi iz istog činjeničnog stanja.

Ako presuda bude ukinuta zbog toga što je presudu doneo nenadležan sud, nova rasprava pred prvostepenim sudom održaće se po odredbama koje važe za održavanje glavne rasprave u slučaju kad se promeni veće (član 331.).

2. Žalba protiv rešenja**Član 399.**

Protiv rešenja prvostepenog suda dozvoljena je žalba, ako zakonom nije drugačije propisano.

Ako ovaj zakon izričito određuje da posebna žalba nije dozvoljena, rešenje prvostepenog suda može da se pobija samo u žalbi protiv konačne odluke.

Protiv rešenja o određivanju privremene mere dozvoljena je posebna žalba, osim ako zakonom nije drugačije propisano.

Protiv rešenja drugostepenog suda nije dozvoljena žalba, izuzev protiv rešenja iz člana 186, člana 187. stav 1, člana 189, člana 243. stav 1, člana 257. st. 1. i 2, člana 267. st. 1. do 3, člana 272, člana 333. stav 1. i člana 334. stav 1. ovog zakona.

U slučaju da je rešenje iz stava 4. ovog člana donelo veće apelacionog suda o žalbi protiv tog rešenja odlučuje drugo veće od troje sudija tog suda.

Član 400.

Blagovremeno podneta žalba zadržava izvršenje rešenja, ako ovim zakonom nije drugačije propisano.

Rešenje protiv koga nije dozvoljena posebna žalba može odmah da izvrši.

Član 401.

Rešavajući o žalbi, drugostepeni sud može da:

- 1) odbaci žalbu kao neblagovremenu, nepotpunu ili nedozvoljenu (član 378. i član 399. stav 1.);
- 2) odbije žalbu kao neosnovanu i potvrdi rešenje prvostepenog suda;
- 3) preinači rešenje ili ga ukine i po potrebi predmet vrati na ponovni postupak.

Član 402.

U postupku po žalbi protiv rešenja shodno se primenjuju odredbe ovog zakona koje se odnose na žalbu protiv presude, osim odredbe člana 383. stav 4. ovog zakona, ukoliko ovim zakonom nije drugačije propisano.

GLAVA XXVIII VANREDNI PRAVNI LEKOVI

1. Revizija

Član 403.

Protiv pravnosnažne presude donete u drugom stepenu, stranke mogu da izjave reviziju u roku od 30 dana od dana dostavljanja presude.

Revizija je uvek dozvoljena kada je to posebnim zakonom propisano.

Revizija nije dozvoljena u imovinskopravnim sporovima kad se tužbeni zahtev odnosi na utvrđenje prava svojine na nepokretnostima ili potraživanje u novcu, na predaju stvari ili izvršenje neke druge činidbe, ako vrednost predmeta spora pobijenog dela ne prelazi dinarsku protivvrednost 100.000 evra po srednjem kursu Narodne banke Srbije na dan podnošenja tužbe.

Član 404.

Revizija je izuzetno dozvoljena zbog pogrešne primene materijalnog prava i protiv drugostepene presude koja ne bi mogla da se pobija revizijom, ako je po oceni apelacionog suda, odnosno Vrhovnog kasacionog suda potrebno da se razmotre pravna pitanja od opšteg interesa ili pravna pitanja u interesu ravnopravnosti građana, radi ujednačavanja sudske prakse, kao i ako je potrebno novo tumačenje prava (posebna revizija).

O dozvoljenosti revizije iz stava 1. ovog člana rešenjem odlučuje apelacioni sud u veću od troje sudija koji nisu učestvovali u donošenju drugostepene presude.

Protiv rešenja iz stava 2. ovog člana kojim se ne dozvoljava revizija, dozvoljena je žalba Vrhovnom kasacionom sudu.

Član 405.

O reviziji odlučuje Vrhovni kasacioni sud.

Član 406.

Podneta revizija ne zadržava izvršenje pravnosnažne presude protiv koje je izjavljena.

Član 407.

Revizija može da se izjavi zbog:

1) bitne povrede odredaba parničnog postupka iz člana 374. stav 2. tačka 2) ovog zakona;

2) bitne povrede odredaba parničnog postupka iz člana 374. stav 2. tač. 6), 8), 10) i 11) ovog zakona, pod uslovom da su isticane u žalbi, odnosno da su učinjene u postupku pred drugostepenim sudom;

3) bitne povrede odredaba parničnog postupka iz člana 374. stav 1. ovog zakona koja je učinjena u postupku pred drugostepenim sudom;

4) pogrešne primene materijalnog prava;

5) prekoračenja tužbenog zahteva samo ako je ta povreda učinjena u postupku pred drugostepenim sudom.

Revizija ne može da se izjavi zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, osim u slučaju iz člana 403. stav 2. ovog zakona.

Član 408.

Vrhovni kasacioni sud ispituje pobijanu presudu samo u onom delu u kome se pobija revizijom i u granicama razloga navedenih u reviziji, pazeći po službenoj dužnosti na bitnu povredu iz člana 374. stav 2. tačka 2) ovog zakona i na pravilnu primenu materijalnog prava.

Član 409.

Revizija se podnosi sudu koji je doneo prvostepenu presudu.

Član 410.

Neblagovremenu, nepotpunu ili nedozvoljenu reviziju odbaciće rešenjem prvostepeni sud, bez održavanja ročišta.

Revizija je nedozvoljena ako:

- 1) je reviziju izjavilo lice koje nije ovlašćeno na podnošenje revizije;
- 2) revizija nije izjavljena preko punomoćnika;
- 3) je reviziju izjavilo lice koje je povuklo reviziju;
- 4) lice koje je izjavilo reviziju nema pravni interes za podnošenje revizije;
- 5) je revizija izjavljena protiv presude protiv koje po zakonu ne može da se podnese (član 403. st. 1. i 3.), osim iz člana 404. ovog zakona.

Član 411.

Primerak blagovremene, potpune i dozvoljene revizije prvostepeni sud dostaviće protivnoj stranci u roku od osam dana od dana prijema revizije.

U roku od 30 dana od dana dostavljanja revizije, protivna stranka može da podnese sudu odgovor na reviziju.

Po prijemu odgovora ili po proteku roka za odgovor, prvostepeni sud će da dostavi reviziju i odgovor na reviziju, sa spisima predmeta, Vrhovnom kasacionom sudu preko drugostepenog suda, u roku od 15 dana.

Član 412.

Vrhovni kasacioni sud odlučuje o reviziji bez rasprave.

Član 413.

Neblagovremenu, nepotpunu ili nedozvoljenu reviziju odbaciće Vrhovni kasacioni sud rešenjem, ako to, u granicama svojih ovlašćenja (član 410.), nije učinio prvostepeni sud.

Član 414.

Vrhovni kasacioni sud će presudom da odbije reviziju kao neosnovanu ako utvrdi da ne postoje razlozi zbog kojih je revizija izjavljena, kao ni razlozi na koje pazi po službenoj dužnosti.

Vrhovni kasacioni sud neće detaljno da obrazlaže presudu kojom se revizija odbija kao neosnovana, ako zaključi da to nije potrebno zbog toga što se u reviziji ponavljaju žalbeni razlozi ili kad se obrazlaganjem presude kojom se revizija odbija ne bi postiglo novo tumačenje prava niti doprinelo ujednačenom tumačenju prava.

Član 415.

Ako utvrdi da postoji bitna povreda odredaba parničnog postupka iz člana 374. st. 1. i 2. ovog zakona zbog koje revizija može da se izjavi, Vrhovni kasacioni sud će rešenjem da ukine u celini ili delimično presudu drugostepenog i prvostepenog

suda ili samo presudu drugostepenog suda i predmet vrati na ponovno suđenje prvostepenom ili drugostepenom sudu, odnosno drugom nadležnom sudu.

Ako je u postupku pred prvostepenim ili drugostepenim sudom učinjena povreda iz člana 374. stav 2. tač. 2) i 10) ovog zakona, Vrhovni kasacioni sud će da ukine rešenjem donesene odluke i odbaci tužbu.

Član 416.

Ako Vrhovni kasacioni sud utvrdi da je materijalno pravo pogrešno primenjeno, presudom će da usvoji reviziju i preinači pobijanu presudu.

Ako Vrhovni kasacioni sud nađe da je zbog pogrešne primene materijalnog prava činjenično stanje nepotpuno utvrđeno i da zbog toga nema uslova za preinačenje pobijane presude, rešenjem će da usvoji reviziju, ukine u celini ili delimično presudu prvostepenog i drugostepenog suda ili samo presudu drugostepenog suda i predmet vrati na ponovno suđenje istom ili drugom veću prvostepenog, odnosno drugostepenog suda, kao i ako je to zakonom propisano (član 392. stav 2.).

Ako Vrhovni kasacioni sud nađe da je u slučaju iz člana 403. stav 2. ovog zakona činjenično stanje pogrešno ili nepotpuno utvrđeno, ukinuće drugostepenu presudu i vratiće predmet drugostepenom sudu na ponovno odlučivanje.

Član 417.

Ako utvrdi da je drugostepenom presudom prekoračen tužbeni zahtev time što je dosuđeno više od onoga što je traženo, Vrhovni kasacioni sud će da ukine drugostepenu presudu u delu u kome je prekoračen tužbeni zahtev.

Ako je drugostepenom presudom prekoračen tužbeni zahtev tako što je odlučeno o drugome, a ne o onome što je tužbom traženo, Vrhovni kasacioni sud će da ukine drugostepenu presudu i predmet vrati na ponovno suđenje.

Član 418.

Odluka Vrhovnog kasacionog suda dostavlja se prvostepenom sudu preko drugostepenog suda.

Član 419.

Ako u čl. 403. do 418. ovog zakona nije drugačije propisano, u postupku povodom revizije shodno se primenjuju odredbe čl. 67, 70. i 355, člana 369. st. 2. i 3, čl. 370, 371. i 376, člana 380. st. 2. i 3, člana 381. stav 2, člana 382. i čl. 395. do 398. ovog zakona.

Član 420.

Stranke mogu da izjave reviziju i protiv rešenja drugostepenog suda kojim je postupak pravnosnažno okončan.

Revizija protiv rešenja iz stava 1. ovog člana nije dozvoljena u sporovima u kojima ne bi bila dozvoljena revizija protiv pravnosnažne presude.

Revizija je uvek dozvoljena protiv rešenja drugostepenog suda kojim se izjavljena žalba odbacuje, odnosno kojim se potvrđuje rešenje prvostepenog suda o odbacivanju žalbe izjavljene protiv prvostepene presude, u delu kojim je odlučeno o glavnoj stvari.

Revizija je uvek dozvoljena protiv rešenja drugostepenog suda kojim se potvrđuje rešenje prvostepenog suda o odbacivanju revizije izjavljene protiv pravnosnažne presude u sporovima u kojima bi revizija bila dozvoljena.

Revizija je uvek dozvoljena protiv rešenja drugostepenog suda kojim se odbacuje predlog za ponavljanje postupka i rešenja drugostepenog suda kojim se potvrđuje rešenje prvostepenog suda o odbacivanju predloga za ponavljanje postupka.

U postupku povodom revizije protiv rešenja shodno se primenjuju odredbe ovog zakona o reviziji protiv presude.

2. Zahtev za preispitivanje pravnosnažne presude

Član 421.

Protiv pravnosnažne presude donete u drugom stepenu Republički javni tužilac može da podnese Vrhovnom kasacionom sudu zahtev za preispitivanje pravnosnažne presude.

Zahtev iz stava 1. ovog člana može da se podnese protiv pravnosnažne presude kojom je povređen zakon na štetu javnog interesa.

Zahtev iz stava 1. ovog člana može da se podnese u roku od tri meseca od dana pravnosnažnosti presude.

Drugostepeni sud, protiv čije presude je podnet zahtev, dužan je da u roku od 30 dana od dana podnošenja zahteva dostavi spise predmeta Vrhovnom kasacionom sudu.

Član 422.

Zahtev za preispitivanje pravnosnažne presude sadrži označenje sudske presude čije se preispitivanje predlaže, kao i razloge i obim u kome se predlaže preispitivanje.

Ako je zahtev za preispitivanje pravnosnažne presude nepotpun, nerazumljiv, nedozvoljen, neblagovremen ili ako zahtev nije podnelo ovlašćeno lice, Vrhovni kasacioni sud će da ga odbaci rešenjem.

Ako Vrhovni kasacioni sud ne odbaci zahtev za preispitivanje pravnosnažne presude, dostaviće ga strankama iz parničnog postupka u kome je doneta pravnosnažna presuda protiv koje je podnet zahtev, koje mogu u roku koji sud odredi, da podnesu odgovor na zahtev za preispitivanje pravnosnažne presude.

Član 423.

Vrhovni kasacioni sud odlučuje o zahtevu za preispitivanje pravnosnažne presude bez rasprave, a pobijanu odluku ispituje samo u granicama zahteva.

Član 424.

Vrhovni kasacioni sud može da odbije ili usvoji zahtev za preispitivanje pravnosnažne presude.

U slučaju da Vrhovni kasacioni sud usvoji zahtev za preispitivanje pravnosnažne presude, postupiće u skladu sa čl. 415. do 417. ovog zakona, a ako zahtev odbija, postupiće u skladu sa članom 414. ovog zakona.

Član 425.

Ako su protiv iste odluke podneti i revizija i zahtev za preispitivanje pravnosnažne presude, Vrhovni kasacioni sud će da odluči o tim pravnim lekovima jednom odlukom.

3. Ponavljanje postupka

Član 426.

Postupak koji je odlukom suda pravnosnažno okončan može da se po predlogu stranke ponovi ako:

1) je sud bio nepropisno sastavljen ili ako je sudio sudija koji je po zakonu morao da bude isključen ili je rešenjem suda bio izuzet ili ako je u donošenju presude učestvovao sudija koji nije učestvovao na glavnoj raspravi;

2) stranci nezakonitim postupanjem, a naročito propuštanjem dostavljanja, nije bilo omogućeno da raspravlja pred sudom;

3) je u postupku kao tužilac ili tuženi učestvovalo lice koje ne može da bude stranka u postupku ili ako stranku koja je pravno lice nije zastupalo ovlašćeno lice ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik ili ako zakonski zastupnik, odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebno ovlašćenje za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku, osim ako vođenje parnice, odnosno vršenje pojedinih radnji u postupku nije bilo naknadno odobreno;

4) se odluka suda zasniva na lažnom iskazu svedoka ili veštaka;

5) se odluka suda zasniva na ispravi koja je falsifikovana ili u kojoj je overen neistinit sadržaj;

6) je do odluke suda došlo usled krivičnog dela sudije, odnosno sudije porotnika, zakonskog zastupnika ili punomoćnika stranke, protivne stranke ili trećeg lica;

7) stranka stekne mogućnost da upotrebi pravnosnažnu odluku suda koja je ranije među istim strankama doneta o istom zahtevu;

8) se odluka suda zasniva na drugoj odluci suda ili na odluci nekog drugog organa, a ta odluka bude pravnosnažno preinačena, ukinuta, odnosno poništena;

9) je naknadno pred nadležnim organom na drugačiji način pravnosnažno, odnosno konačno rešeno prethodno pitanje (član 12.) na kome je sudska odluka zasnovana;

10) stranka sazna za nove činjenice ili nađe ili stekne mogućnost da upotrebi nove dokaze na osnovu kojih je za stranku mogla da bude doneta povoljnija odluka da su te činjenice ili dokazi bili upotrebljeni u ranijem postupku;

11) stranka stekne mogućnost da upotrebi odluku Evropskog suda za ljudska prava kojom je utvrđena povreda ljudskog prava, a to je moglo da bude od uticaja na donošenje povoljnije odluke;

12) je Ustavni sud, u postupku po ustavnoj žalbi, utvrdio povredu ili uskraćivanje ljudskog ili manjinskog prava i slobode zajemčene Ustavom u parničnom postupku, a to je moglo da bude od uticaja na donošenje povoljnije odluke.

Član 427.

Iz razloga navedenih u članu 426. tač. 1) do 4) ovog zakona ne može da se zahteva ponavljanje postupka, ako je taj razlog bio bez uspeha iznet u ranijem postupku.

Zbog razloga navedenih u članu 426. tač. 1) i 2) i tač. 7) do 9) ovog zakona, ponavljanje postupka može da se dozvoli samo ako stranka bez svoje krivice nije mogla te okolnosti da iznese pre nego što je raniji postupak okončan pravnosnažnom sudskom odlukom.

Član 428.

Predlog za ponavljanje postupka podnosi se u roku od 60 dana, i to:

1) u slučaju iz člana 426. tač. 1) i 2) ovog zakona, od dana kada je odluka dostavljena stranci;

2) u slučajevima iz člana 426. tačka 3) ovog zakona, ako je u postupku kao tužilac ili tuženi učestvovalo lice koje ne može da bude stranka u postupku, od dana kada je odluka dostavljena tom licu; ako stranku koja je pravno lice nije zastupalo ovlašćeno lice, ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik, od dana kad je odluka dostavljena stranci, odnosno njenom zakonskom zastupniku, a ako zakonski zastupnik, odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebno ovlašćenje za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku, od dana kad je stranka saznala za ovaj razlog;

3) u slučajevima iz člana 426. tač. 4) do 6) ovog zakona, od dana kada je stranka saznala za pravnosnažnu presudu u krivičnom postupku, a ako krivični postupak ne može da se sprovede, onda od dana kad je saznala za obustavu tog postupka ili za okolnosti zbog kojih postupak ne može da se pokrene;

4) u slučajevima iz člana 426. tač. 7), 8), 11) i 12) ovog zakona, od dana kada je stranka mogla da upotrebi pravnosnažnu odluku koja je razlog za ponavljanje postupka;

5) u slučaju iz člana 426. tačka 9) ovog zakona, od dana kada je odluka kojom je nadležni organ pravnosnažno rešio prethodno pitanje na kome je odluka zasnovana dostavljena stranci;

6) u slučaju iz člana 426. tačka 10) ovog zakona, od dana kada je stranka mogla da iznese sudu nove činjenice, odnosno nova dokazna sredstva.

Ako bi rok iz stava 1. ovog člana počeo da teče pre nego što je odluka postala pravnosnažna, taj rok se računa od pravnosnažnosti odluke, ako protiv nje nije bio izjavljen pravni lek, odnosno od dostavljanja pravnosnažne odluke suda izrečene u poslednjem stepenu.

Po proteku roka od pet godina od dana kad je odluka postala pravnosnažna, predlog za ponavljanje postupka ne može da se podnese.

Izuzetno od stava 3. ovog člana, predlog za ponavljanje postupka iz razloga navedenih u članu 426. stav 1. tačka 2) ovog zakona ne može da se podnese po proteku roka od deset godina od dana kad je odluka postala pravnosnažna.

Član 429.

Predlog za ponavljanje postupka podnosi se sudu koji je doneo odluku u prvom stepenu.

U predlogu moraju da se navedu: zakonski osnov po kome se traži ponavljanje, okolnosti iz kojih proizlazi da je predlog podnet u zakonskom roku i dokazi kojima se potkrepljuju navodi predlagača.

Član 430.

Neblagovremene (član 428.), nepotpune (član 429. stav 2.) ili nedozvoljene (član 428.) predloge za ponavljanje postupka odbaciće rešenjem prvostepeni sud bez održavanja ročišta.

Ako sud ne odbaci predlog, dostaviće primerak predloga protivnoj stranci po odredbama člana 141. ovog zakona, koja ima pravo da u roku od 30 dana odgovori na predlog. Kada sudu stigne odgovor na predlog ili kada protekne rok za davanje odgovora, sud će da odredi ročište za raspravljanje o predlogu.

Član 431.

Ročište za raspravljanje o predlogu za ponavljanje postupka održava se pred prvostepenim sudom.

Ako bude potrebe da se održi više od jednog ročišta iz stava 1. ovog člana, sud će da odredi vremenski okvir.

Član 432.

Po održanom ročištu za raspravljanje o predlogu, prvostepeni sud donosi odluku o predlogu, osim ako se razlog za ponavljanje postupka odnosi isključivo na postupak pred sudom višeg stepena (član 433.).

Rešenjem kojim se dozvoljava ponavljanje postupka ukinuće se i odluka doneta u ranijem postupku.

Prvostepeni sud će da odredi glavnu raspravu tek po pravnosnažnosti rešenja kojim se dozvoljava ponavljanje postupka. Na novoj glavnoj raspravi stranke mogu da iznose nove činjenice i da predlažu nove dokaze, u skladu sa vremenskim okvirom koji sud odredi.

Član 433.

Ako se razlog za ponavljanje postupka odnosi isključivo na postupak pred sudom višeg stepena, prvostepeni sud će da dostavi predmet sudu višeg stepena radi donošenja odluke.

O predlogu za ponavljanje postupka sud višeg stepena odlučuje bez rasprave.

Ako sud višeg stepena nađe da je opravdan predlog za ponavljanje postupka i da nije potrebno da se drži nova glavna rasprava, ukinuće odluke donete u ranijem postupku i doneće novu odluku o glavnoj stvari.

4. Odnos između predloga za ponavljanje postupka i drugih vanrednih pravnih lekova

Član 434.

U slučajevima u kojima stranka izjavi reviziju i istovremeno ili posle toga podnese predlog za ponavljanje postupka, sud će rešenjem da odluči koji će postupak da nastavi, a sa kojim će da zastane, uzimajući u obzir sve okolnosti, a naročito razloge zbog kojih su oba pravna leka podneta i dokaze koje su stranke predložile.

U slučajevima u kojima stranka podnese predlog za ponavljanje postupka i posle toga izjavi reviziju, sud će po pravilu da zastane sa postupkom po reviziji do okončanja postupka povodom predloga za ponavljanje postupka, osim ako nađe da postoje ozbiljni razlozi da postupi drugačije.

Odredbe st. 1. i 2. ovog člana shodno će da se primenjuju i ako javni tužilac podigne zahtev za preispitivanje pravnosnažne presude, a stranka pre, istovremeno ili posle toga podnese predlog za ponavljanje postupka.

Član 435.

Rešenje iz člana 434. stav 1. ovog zakona donosi prvostepeni sud ako predlog za ponavljanje postupka stigne prvostepenom sudu pre nego što je predmet povodom revizije upućen Vrhovnom kasacionom sudu. Ako predlog za ponavljanje postupka stigne pošto je predmet povodom revizije upućen Vrhovnom kasacionom sudu, rešenje iz člana 434. stav 1. ovog zakona donosi Vrhovni kasacioni sud.

Rešenje iz člana 434. stav 2. ovog zakona donosi prvostepeni sud, osim ako je predmet, u vreme kada revizija stigne prvostepenom sudu, povodom predloga za

ponavljanje postupka upućen sudu višeg stepena radi donošenja odluke (član 433. stav 1.), u kom slučaju rešenje donosi sud višeg stepena.

Protiv rešenja suda iz st. 1. i 2. ovog člana nije dozvoljena žalba.

Deo treći POSEBNI POSTUPCI

Glava XXIX POSTUPAK U PARNICAMA IZ RADNIH ODNOSA

Član 436.

Ako u odredbama ove glave nije drugačije propisano, u parnicama iz radnih odnosa shodno se primenjuju ostale odredbe ovog zakona.

Član 437.

U parnicama iz radnih odnosa postupak u prvom stepenu sudi sudija pojedinac.

Član 438.

U postupku u parnicama iz radnih odnosa, a naročito prilikom određivanja rokova i ročišta, sud posebno vodi računa o potrebi hitnog rešavanja radnih sporova.

Član 439.

U toku postupka sud može i po službenoj dužnosti da odredi privremene mere u skladu sa zakonom koji uređuje izvršenje i obezbeđenje, radi sprečavanja nasilnog postupanja ili radi otklanjanja nenadoknadive štete.

Sud će odluku o određivanju privremene mere po predlogu stranke da donese u roku do osam dana od dana podnošenja predloga.

Protiv rešenja o određivanju privremene mere nije dozvoljena posebna žalba.

Član 440.

Sud će u presudi kojom nalaže izvršenje neke činidbe da odredi rok od osam dana za njeno izvršenje.

Ako tuženi ne dođe na ročište za glavnu raspravu, a uredno je pozvan, sud će da održi ročište i odluči na osnovu utvrđenog činjeničnog stanja.

O posledici izostanka sa ročišta za glavnu raspravu iz stava 1. ovog člana, sud će da upozori tuženog u pozivu za ročište.

Član 441.

Revizija je dozvoljena u parnicama o sporovima o zasnivanju, postojanju i prestanku radnog odnosa.

Glava XXX POSTUPAK U PARNICAMA POVODOM KOLEKTIVNIH UGOVORA

Član 442.

Ako u odredbama ove glave nije drugačije propisano, u parnicama povodom kolektivnih ugovora shodno se primenjuju ostale odredbe ovog zakona.

Član 443.

U postupku u parnicama povodom kolektivnih ugovora učesnici u zaključivanju kolektivnog ugovora ostvaruju zaštitu prava kada nastane spor o pojedinom spornom pitanju u postupku zaključivanja, odnosno izmena i dopuna zaključenog kolektivnog ugovora, pod uslovom da spor o spornom pitanju nije rešen mirnim putem ili putem arbitraže koju su obrazovali učesnici kolektivnog ugovora u skladu sa odredbama posebnog zakona.

Član 444.

U postupku u parnicama povodom kolektivnih ugovora sud može da zastane sa postupkom najduže do 30 dana da bi stranke pokušale da spor reše mirnim putem.

Sud uvek prilikom određivanja rokova i ročišta u postupku u parnicama povodom kolektivnih ugovora posebno vodi računa o potrebi hitnog rešavanja ovih sporova.

Član 445.

Presudom u parnicama povodom kolektivnih ugovora sud izriče kako glasi odredba u kolektivnom ugovoru kojom se uređuje sporno pitanje iz kolektivnog ugovora. Izreka presude predstavlja sastavni deo kolektivnog ugovora sve dok on važi.

Sud će u presudi kojom nalaže izvršenje neke činidbe da odredi rok za njeno izvršenje.

Član 446.

Rok za izjavljivanje žalbe je osam dana.

Rok za donošenje odluke o žalbi je 60 dana.

Član 447.

U parnicama povodom kolektivnih ugovora revizija je dozvoljena.

Glava XXXI

POSTUPAK U PARNICAMA ZBOG SMETANJA DRŽAVINE

Član 448.

Ako u odredbama ove glave nije drugačije propisano, u parnicama zbog smetanja državine shodno se primenjuju ostale odredbe ovog zakona.

Član 449.

Prilikom određivanja rokova i ročišta po tužbama zbog smetanja državine sud posebno vodi računa o potrebi hitnog rešavanja ovih sporova.

U postupku u parnicama zbog smetanja državine ne primenjuju se odredbe ovog zakona koje se odnose na odgovor na tužbu i zakazivanje i održavanje pripremnog ročišta. U pozivu za glavnu raspravu navešće se, pored ostalog, da će sud, ako tuženi izostane sa ročišta za glavnu raspravu, da donese rešenje zbog izostanka.

Član 450.

Raspravljanje o tužbi zbog smetanja državine ograničiće se samo na raspravljanje i dokazivanje činjenica poslednjeg stanja državine i nastalog smetanja. Isključeno je raspravljanje o pravu na državinu, o pravnom osnovu, savesnosti državine ili o zahtevima za naknadu štete.

Ako tuženi ne dođe na ročište za glavnu raspravu, a uredno je pozvan, sud će da donese rešenje zbog izostanka, pod uslovima iz člana 351. ovog zakona.

Član 451.

U toku postupka sud može po službenoj dužnosti i bez saslušanja protivne stranke da odredi privremene mere u skladu sa zakonom koji uređuje izvršenje i obezbeđenje radi otklanjanja hitne opasnosti protivpravnog oštećenja ili sprečavanja nasilja ili otklanjanja nenaknadive štete.

Sud će odluku o određivanju privremene mere po predlogu stranke da donese u roku do osam dana od dana podnošenja predloga.

Protiv rešenja o određivanju privremene mere nije dozvoljena posebna žalba.

Član 452.

Sud će u odluci kojom nalaže strankama ispunjenje dužnosti da odredi rok za njeno ispunjenje.

Rok za izjavljivanje žalbe protiv odluke suda je osam dana.

Iz opravdanih razloga sud može da odluči da žalba ne zadržava izvršenje rešenja.

U postupku po žalbi protiv prvostepene odluke donete u parnici zbog smetanja državine shodno se primenjuju odredbe člana 383. stav 4. i čl. 384. i 385. ovog zakona.

Protiv rešenja donetih u parnicama zbog smetanja državine revizija nije dozvoljena.

Član 453.

Tužilac gubi pravo da u izvršnom postupku zahteva izvršenje rešenja kojim se tuženom po tužbi zbog smetanja državine nalaže izvršenje određene radnje, ako nije zahtevao izvršenje u roku od 30 dana od proteka roka koji je rešenjem određen za izvršenje te radnje.

Član 454.

Ponavljanje pravnosnažno okončanog postupka zbog smetanja državine dozvoljeno je samo iz razloga propisanih u članu 426. tač. 1) do 3) ovog zakona u roku od 30 dana od pravnosnažnosti rešenja o smetanju državine.

Glava XXXII IZDAVANJE PLATNOG NALOGA

Član 455.

Ako se tužbeni zahtev odnosi na dospelo potraživanje u novcu, a to se potraživanje dokazuje verodostojnom ispravom priloženom tužbi u izvorniku ili overenom prepisu, sud će, pod uslovom da je priložen i dokaz o uručenju opomeni za plaćanje dospelog potraživanja, da izda nalog tuženom da ispuni tužbeni zahtev (platni nalog).

Kao verodostojne isprave smatraju se naročito:

- 1) javne isprave;
- 2) privatne isprave na kojima je potpis obveznika overio organ nadležan za overavanje;
- 3) menice i čekovi sa protestom i povratnim računom ako su oni potrebni za zasnivanje zahteva;

- 4) izvodi iz overenih poslovnih knjiga;
- 5) fakture;
- 6) isprave koje po posebnim propisima imaju značaj javnih isprava.

Platni nalog izdaće sud iako tužilac u tužbi nije predložio izdavanje platnog naloga, a ispunjeni su svi uslovi za izdavanje platnog naloga.

Ako na osnovu verodostojne isprave može da se traži izvršenje u skladu sa zakonom kojim se uređuje izvršenje i obezbeđenje, sud će da izda platni nalog samo ako tužilac učini verovatnim postojanje pravnog interesa za izdavanje platnog naloga. Ako tužilac ne učini verovatnim postojanje pravnog interesa za izdavanje platnog naloga, sud će tužbu da odbaci.

Član 456.

Ako se tužbeni zahtev odnosi na dospelo potraživanje u novcu koje ne prelazi dinarsku protivvrednost 2.000 evra po srednjem kursu Narodne banke Srbije na dan podnošenja tužbe, sud će da izda platni nalog protiv tuženog iako uz tužbu nisu priložene verodostojne isprave, a u tužbi je iznet osnov i iznos dugovanja i naznačeni su dokazi na osnovu kojih može da se utvrdi istinitost tužbenih navoda.

Platni nalog iz stava 1. ovog člana može da se izda samo protiv glavnog dužnika.

Član 457.

Platni nalog se izdaje bez održavanja ročišta.

U platnom nalogu sud će da izrekne da je tuženi dužan u roku od osam dana, a u meničnim i čekovnim sporovima u roku od tri dana, od dana dostavljanja platnog naloga da ispuni zahtev tužbe zajedno sa troškovima koje je sud odmerio ili u istom roku da izjavi prigovor protiv platnog naloga. U platnom nalogu sud će tuženog da upozori da će da odbaci neblagovremeno podnet prigovor.

Platni nalog dostavlja se strankama.

Tuženome se uz platni nalog dostavlja i primerak tužbe sa prilogima.

Član 458.

Ako sud ne usvoji predlog za izdavanje platnog naloga, nastaviće postupak po tužbi u skladu sa odredbama ovog zakona koje važe za opšti parnični postupak.

Protiv rešenja suda kojim se ne usvaja predlog za izdavanje platnog naloga nije dozvoljena žalba.

Član 459.

Platni nalog tuženi može da pobija samo prigovorom. Ako se platni nalog pobija jedino u pogledu odluke o troškovima, ova odluka može da se pobija samo žalbom protiv rešenja.

U delu u kome nije pobijan prigovorom, platni nalog postaje pravnosnažan.

Član 460.

Neblagovremene, nepotpune ili nedozvoljene prigovore odbaciće sud bez održavanja ročišta.

Ako su prigovori podneti blagovremeno, sud će odmah da zakaže ročište za glavnu raspravu.

Stranke mogu da iznose nove činjenice i da predlažu nove dokaze, a tuženi može da ističe i nove prigovore u pogledu pobijanog dela platnog naloga najkasnije do zaključenja prvog ročišta za glavnu raspravu.

U odluci o glavnoj stvari sud će da odluči da li platni nalog u celini ili delimično ostaje na snazi ili se ukida.

Član 461.

Ako tuženi prigovori da nisu postojali zakonski osnovi za izdavanje platnog naloga (čl. 455. i 456.) ili da postoje smetnje za dalji tok postupka, sud će prvo da odluči o tom prigovoru. Ako nađe da je takav prigovor osnovan, ukinuće rešenjem platni nalog i po pravnosnažnosti rešenja otpočeće raspravljanje o glavnoj stvari, ako takvom raspravljanju ima mesta.

Ako sud ne usvoji prigovor iz stava 1. ovog člana, preći će na raspravljanje o glavnoj stvari, a rešenje suda neće se u odluku o glavnoj stvari.

Ako povodom prigovora nedospelosti sud nađe da je zahtev tužbe dospeo posle izdavanja platnog naloga a pre zaključenja glavne rasprave, sud će presudom da ukine platni nalog i odluči o tužbenom zahtevu (član 343. stav 1.).

Član 462.

Sud može po službenoj dužnosti da se oglasi mesno nenadležnim najkasnije do izdavanja platnog naloga.

Tuženi može da istakne prigovor mesne nenadležnosti samo u prigovoru protiv platnog naloga.

Član 463.

Ako se sud posle izdavanja platnog naloga oglasi stvarno nenadležnim, ukinuće platni nalog i po pravnosnažnosti rešenja o nenadležnosti ustupiće predmet nadležnom sudu.

Ako sud posle izdavanja platnog naloga utvrdi da je mesno nenadležan, neće da ukine platni nalog, nego će po pravnosnažnosti rešenja kojim se oglosio nenadležnim da ustupi predmet nadležnom sudu.

Član 464.

Ako sud u slučajevima propisanim ovim zakonom donese rešenje kojim se odbacuje tužba, ukinuće i platni nalog.

Član 465.

Tužilac može da povuče tužbu bez pristanka tuženog samo do podnošenja prigovora. Ako se tužba povuče, sud će rešenjem da ukine platni nalog.

Ako tuženi do zaključenja glavne rasprave odustane od svih podnetih prigovora, platni nalog ostaje na snazi.

Član 466.

U postupku za izdavanje platnog naloga pred privrednim sudovima isprava na osnovu koje se izdaje platni nalog ne mora da bude priložena u izvorniku ili u overenom prepisu.

Prepis ove isprave može da overi ovlašćeni radnik pravnog lica.

Glava XXXIII

POSTUPAK U SPOROVIMA MALE VREDNOSTI

Član 467.

Ako u odredbama ove glave nije drugačije propisano, u postupku o sporovima male vrednosti shodno se primenjuju ostale odredbe ovog zakona.

Član 468.

Sporovi male vrednosti, u smislu odredaba ove glave, jesu sporovi u kojima se tužbeni zahtev odnosi na potraživanje u novcu koji ne prelazi dinarsku protivvrednost 3.000 evra po srednjem kursu Narodne banke Srbije na dan podnošenja tužbe.

Promena kursa iz stava 1. ovog člana nakon podnošenja tužbe ne utiče na primenu pravila ovog postupka.

Kao sporovi male vrednosti smatraju se i sporovi u kojima se tužbeni zahtev ne odnosi na potraživanje u novcu, a tužilac je u tužbi naveo da pristaje da umesto ispunjenja određenog zahteva primi određeni novčani iznos koji ne prelazi iznos iz stava 1. ovog člana (član 33. stav 1.).

Kao sporovi male vrednosti smatraju se i sporovi u kojima predmet tužbenog zahteva nije novčani iznos, a vrednost predmeta spora koju je tužilac u tužbi naveo ne prelazi iznos iz stava 1. ovog člana (član 33. stav 2.).

Član 469.

Ne smatraju se sporovima male vrednosti, u smislu odredaba ove glave zakona, sporovi o nepokretnostima, sporovi iz radnih odnosa i sporovi zbog smetanja državine.

Član 470.

Postupak o sporovima male vrednosti sprovodiće se i povodom prigovora protiv platnog naloga, ako vrednost osporenog dela platnog naloga ne prelazi dinarsku protivvrednost 3.000 evra po srednjem kursu Narodne banke Srbije na dan podnošenja tužbe.

Član 471.

Postupak o sporovima male vrednosti sprovodi se pred nižim sudovima prvog stepena, ako ovim zakonom nije drugačije propisano.

Član 472.

U postupku o sporovima male vrednosti ne dostavlja se tužba tuženom na odgovor.

Uz poziv za glavnu raspravu tuženom će da se dostavi tužba.

U ovim parnicama ne zakazuje se i ne održava se pripremno ročište.

Član 473.

U pozivu za glavnu raspravu navešće se, pored ostalog, da će da se smatra da je tužilac povukao tužbu ako ne dođe na ročište za glavnu raspravu, da će sud, ako tuženi izostane sa ročišta za glavnu raspravu, da donese presudu zbog izostanka (član 351.). Sud će da upozori stranke da u ovom postupku treba da sve činjenice i dokaze iznesu do zaključenja prvog ročišta za glavnu raspravu, da u žalbi protiv presude ne mogu da se iznose nove činjenice i predlažu novi dokazi, kao i da odluka može da se pobija samo zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka iz člana 374. stav 2. ovog zakona i zbog pogrešne primene materijalnog prava.

Član 474.

U postupku o sporovima male vrednosti, zapisnik o glavnoj raspravi, pored podataka iz člana 116. stav 1. ovog zakona, sadrži:

- 1) izjave stranaka koje su od bitnog značaja, a naročito one kojima se, u celosti ili delimično, priznaje tužbeni zahtev, odriče od tužbenog zahteva, preinačava ili povlači tužba, ili odriče od žalbe;
- 2) bitnu sadržinu izvedenih dokaza;
- 3) odluke protiv kojih je dozvoljena žalba i koje su objavljene na glavnoj raspravi;
- 4) da li su stranke bile prisutne objavljivanju presude i ako jesu, da su poučene pod kojim uslovima mogu da izjave žalbu.

Član 475.

Ako tužilac ne dođe na ročište za glavnu raspravu, a uredno je pozvan, smatraće se da je povukao tužbu.

Ako tuženi ne dođe na ročište za glavnu raspravu, a uredno je pozvan, sud će da donese presudu zbog izostanka (član 351.).

Član 476.

Ako tužilac preinači tužbu tako da vrednost predmeta spora prelazi dinarsku protivvrednost 3.000 evra po srednjem kursu Narodne banke Srbije postupak će da se dovrši u skladu sa odredbama ovog zakona o opštem parničnom postupku.

Ako tužilac do zaključenja glavne rasprave koja se vodi u skladu sa odredbama ovog zakona o opštem parničnom postupku smanji tužbeni zahtev tako da više ne prelazi dinarsku protivvrednost 3.000 evra po srednjem kursu Narodne banke Srbije, dalji postupak sprovede se u skladu sa odredbama ovog zakona o postupku o sporovima male vrednosti.

Član 477.

Presuda u postupku o sporovima male vrednosti objavljuje se odmah po zaključenju glavne rasprave.

Prilikom objavljivanja presude sud će ukratko da je obrazloži i pouči stranku o uslovima pod kojima može da izjavi žalbu (član 479.).

Pisano izrađena presuda u obrazloženju sadrži utvrđeno činjenično stanje, navođenje dokaza na osnovu kojih je ono utvrđeno i propise na kojima je sud zasnovao presudu.

Član 478.

U postupku o sporovima male vrednosti dozvoljena je posebna žalba samo protiv rešenja kojim se okončava postupak.

Ostala rešenja protiv kojih je po ovom zakonu dozvoljena posebna žalba mogu se pobijati samo žalbom protiv odluke kojom se postupak okončava.

Rešenja iz stava 2. ovog člana ne dostavljaju se strankama, već se objavljuju na ročištu i unose u pisani sastav odluke.

Član 479.

Presuda ili rešenje kojim se okončava parnica u postupku o sporovima male vrednosti može da se pobija samo zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka iz člana 374. stav 2. ovog zakona i zbog pogrešne primene materijalnog prava.

Povodom žalbe u postupku o sporovima male vrednosti ne primenjuju se odredbe člana 392. ovog zakona.

Protiv prvostepene presude, odnosno rešenja iz stava 1. ovog člana stranke mogu da izjave žalbu u roku od osam dana.

Rok za žalbu računa se od dana objavljivanja presude, odnosno rešenja, a ako je presuda, odnosno rešenje dostavljeno stranci, rok se računa od dana dostavljanja.

U postupku o sporovima male vrednosti, rok iz člana 345. stav 2. i člana 356. stav 1. ovog zakona je osam dana.

Protiv odluke drugostepenog suda nije dozvoljena revizija.

Glava XXXIV POSTUPAK U PRIVREDNIM SPOROVIMA

Član 480.

U sporovima između privrednih subjekata proizišlih iz njihovih međusobnih privrednih odnosa (privredni spor) shodno se primenjuju ostale odredbe ovog zakona, ako u odredbama ove glave nije drugačije propisano.

Član 481.

Za sporove radi utvrđenja postojanja ili nepostojanja ugovora, radi izvršenja ugovora, u sporovima radi naknade štete usled neizvršenja ugovora, pored opšte mesne nadležnosti, mesno je nadležan sud mesta gde je po sporazumu stranaka, tuženi dužan da izvrši ugovor.

Za statusne sporove koji nastanu povodom upisa u registar, odnosno brisanja iz registra, pored opšte mesno nadležnog, mesno je nadležan i sud prema mestu upisa u registar.

Za sporove koji proističu iz upisa u registar, odnosno brisanja u registar mesno je nadležan sud prema mestu upisa u registar.

Član 482.

U prvom stepenu sudi sudija pojedinac.

Kad sudi u drugom stepenu drugostepeno veće čine tri sudije.

Član 483.

Parnična radnja zastupnika stranke po pravilu je neopoziva.

Član 484.

U privrednim sporovima sporne činjenice se isključivo dokazuju ispravama.

Član 485.

Revizija u privrednim sporovima nije dozvoljena ako vrednost predmeta spora pobijanog dela pravosnažne presude ne prelazi dinarsku protivvrednost od 300.000 evra po srednjem kursu Narodne banke Srbije na dan podnošenja tužbe.

Član 486.

U postupku u privrednim sporovima važe sledeći rokovi:

1) rok od 30 dana za podnošenje predloga za vraćanje u pređašnje stanje iz člana 110. stav 3. ovog zakona;

2) rok od osam dana za izvršenje činidbe, a za činidbe koje se ne sastoje u novčanom davanju sud može da odredi duži rok.

Član 487.

U postupku u privrednim sporovima, sporovi male vrednosti su sporovi u kojima se tužbeni zahtev odnosi na potraživanje u novcu koje ne prelazi dinarsku protivvrednosti od 30.000 evra po srednjem kursu Narodne banke Srbije na dan podnošenja tužbe.

Kao sporovi male vrednosti smatraju se i sporovi u kojima se tužbeni zahtev ne odnosi na potraživanje u novcu, a tužilac je u tužbi naveo da pristaje da umesto ispunjenja određenog zahteva primi određeni novčani iznos koji ne prelazi iznos iz stava 1. ovog člana (član 33. stav 1.).

Kao sporovi male vrednosti smatraju se i sporovi u kojima predmet tužbenog zahteva nije novčani iznos, a vrednost predmeta spora koju je tužilac u tužbi naveo, ne prelazi iznos iz stava 1. ovog člana (član 33. stav 2.).

U postupku o sporovima male vrednosti u privrednim sporovima tužba se ne dostavlja tuženom na odgovor.

Glava XXXV

POSTUPAK U POTROŠAČKIM SPOROVIMA

Član 488.

U postupcima u sporovima koji proizlaze iz ugovornog odnosa potrošača i trgovca (potrošački sporovi) shodno se primenjuju ostale odredbe ovog zakona, ako u odredbama ove glave ili posebnim zakonom nije drugačije propisano.

Izuzetno od stava 1. ovog člana, odredbe ove glave neće da se primenjuju na sporove koji nastanu usled smrti, telesne povrede ili narušavanja zdravlja, pružanja zdravstvenih ili pravnih usluga i prenosa prava na nepokretnostima.

Ako se zbog složenosti predmeta postupka, ili predloženih dokaza, potrošački spor ne može raspraviti u skladu sa odredbama ove glave, sud će da donese rešenje da se postupak nastavi po pravilima opšteg parničnog postupka.

Protiv rešenja iz stava 3. ovog člana nije dozvoljena žalba.

Član 489.

U postupku o potrošačkim sporovima tužba se ne dostavlja na odgovor.

Uz poziv za glavnu raspravu tuženom će da se dostavi tužba.

U postupku o potrošačkim sporovima ne zakazuje se i ne održava pripremno ročište.

Ročište za glavnu raspravu zakazuje se i održava najkasnije u roku od 30 dana od dana prijema tužbe u sud.

Član 490.

U pozivu za glavnu raspravu navešće se, pored ostalog, da će da se smatra da je tužilac povukao tužbu ako ne dođe na ročište za glavnu raspravu, da će sud, ako tuženi izostane sa ročišta za glavnu raspravu, da održi ročište i donese presudu na osnovu utvrđenog činjeničnog stanja. Sud će da upozori stranke da u ovom postupku treba da sve činjenice i dokaze iznesu do zaključenja prvog ročišta za glavnu raspravu, da u žalbi protiv presude ne mogu da iznose nove činjenice i predlažu nove dokaze, kao i da odluka može da se pobija samo zbog bitne povrede odredaba

parničnog postupka iz člana 374. stav 2. ovog zakona i zbog pogrešne primene materijalnog prava.

Član 491.

Ako tužilac ne dođe na ročište za glavnu raspravu, a uredno je pozvan, smatraće se da je povukao tužbu.

Ako tuženi ne dođe na ročište za glavnu raspravu, a uredno je pozvan, sud će da održi ročište i odluči na osnovu utvrđenog činjeničnog stanja.

Član 492.

Presuda u potošačkim sporovima objavljuje se odmah po zaključenju glavne rasprave. Prilikom objavljivanja presude sud će ukratko da je obrazloži i pouči stranku o uslovima pod kojima može da izjavi žalbu (član 493.).

Pisano izrađena presuda u obrazloženju sadrži utvrđeno činjenično stanje, navođenje dokaza na osnovu kojih je ono utvrđeno i propise na kojima je sud zasnovao presudu.

U postupku o potrošačkim sporovima dozvoljena je posebna žalba samo protiv rešenja kojim se okončava postupak.

Ostala rešenja protiv kojih je po ovom zakonu dozvoljena posebna žalba mogu da se pobijaju samo žalbom protiv odluke kojom se postupak okončava.

Rešenja iz stava 4. ovog člana ne dostavljaju se strankama, već se objavljuju na ročištu i unose u pisani sastav odluke.

Član 493.

Presuda ili rešenje kojim se okončava parnica u postupku o potrošačkim sporovima može da se pobija samo zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka iz člana 374. stav 2. ovog zakona i zbog pogrešne primene materijalnog prava.

Protiv prvostepene presude, odnosno rešenja iz stava 1. ovog člana stranke mogu da izjave žalbu u roku od osam dana.

Rok za žalbu računa se od dana objavljivanja presude, odnosno rešenja, a ako je presuda, odnosno rešenje dostavljeno stranci, rok se računa od dana dostavljanja.

U postupku o potrošačkim sporovima rok iz člana 345. stav 2. i člana 356. stav 1. ovog zakona je osam dana.

Glava XXXVI

POSTUPAK ZA ZAŠTITU KOLEKTIVNIH PRAVA I INTERESA GRAĐANA

Član 494.

Ako u odredbama ove glave ili posebnim zakonom nije drugačije propisano, u postupku za zaštitu kolektivnih prava i interesa shodno se primenjuju ostale odredbe ovog zakona.

Član 495.

Udruženja, njihovi savezi i druge organizacije, osnovane u skladu sa zakonom, mogu, kad je to zakonom propisano, da pokrenu postupak za zaštitu kolektivnih prava i interesa građana.

Lica iz stava 1. ovog člana mogu da pokrenu postupak za zaštitu kolektivnih prava i interesa prava određenog kruga građana ako je takva zaštita predviđena njihovom registrovanom ili propisima određenom delatnošću, ako se cilj njihovog

udruživanja ili delovanja odnosi na zajedničke interese i prava većeg broja građana i ako su postupanjem tuženog oni povređeni ili teže ugroženi.

Član 496.

U postupku za zaštitu kolektivnih prava i interesa građana na strani tužioca, u svojstvu umešača sa položajem jedinstvenog suparničara, mogu da pristupe i druga lica koja su ovlašćena na podnošenje tužbe.

Na strani tužioca u postupku za zaštitu kolektivnih interesa i prava građana mogu da se umešaju i treća lica čiji su kolektivni interesi i prava povređeni radnjama tuženog.

Član 497.

Za suđenje o sporovima za zaštitu kolektivnih prava i interesa građana stvarno je nadležan sud određen zakonom.

Za suđenje o sporovima za zaštitu kolektivnih prava i interesa građana nadležan je, pored suda opšte mesne nadležnosti, i sud na čijem je području preduzeta radnja kojom se povređuju kolektivni interesi ili prava građana, ako posebnim propisima nije drugačije predviđeno.

Član 498.

U postupcima za zaštitu kolektivnih prava i interesa građana, ako posebnim propisima nije drugačije predviđeno, tužilac može tužbom da traži:

- 1) zabranu preduzimanja aktivnosti od koje prei povreda prava i interesa građana koja je tužilac zakonom ovlašćen da štiti;
- 2) uklanjanje postojeće povrede kolektivnih prava i interesa građana ili štetnih posledica postupanja tuženog i uspostavljanje predašnjeg stanja, stanja u kome takva povreda više ne bi mogla da nastane ili stanja koje približno odgovara stanju koje je postojalo pre povrede;
- 3) utvrđivanje nedopuštenosti radnje kojom su povređeni kolektivni interesi i prava građana;
- 4) objavljivanje presude kojom je usvojen tužbeni zahtev iz razloga navedenih u tač. 1) do 3) ovog člana u sredstvima javnog informisanja, o trošku tuženog.

Član 499.

Ako udruženja, njihovi savezi i druge organizacije iz člana 495. stav 1. ovog zakona tvrde da neko lice obavlja delatnost na način na koji se ugrožavaju kolektivna prava i interesi građana, to lice može da podnese tužbu kojom će da zahteva:

- 1) da se utvrdi da preduzetim radnjama nije ugrozio, odnosno povredio kolektivna prava i interese građana, odnosno da ih nije povredio na nedopušten način;
- 2) da se udruženju, njihovim savezima i drugim organizacijama iz člana 495. stav 1. ovog zakona zabrani određena radnja, a naročito istupanje u javnosti u vezi sa tvrdnjom da tužilac obavlja delatnost na način na koji se ugrožavaju kolektivna prava i interesi;
- 3) naknadu štete pričinjene neistinim iznošenjem ili prenošenjem tvrdnji;
- 4) objavljivanje presude kojom je usvojen tužbeni zahtev u sredstvima javnog informisanja o trošku tuženog.

Tužilac iz stava 1. ovoga člana može zahteve za presudu da istakne i protivtužbom u postupku pokrenutom protiv njega tužbom iz člana 498. ovoga zakona.

Član 500.

Tužbom iz člana 499. ovog zakona tužilac može da obuhvati, kao tužene i lica koja su ovlašćena da zastupaju lice iz člana 495. stav 1. ovog zakona, članove njegovih organa, kao i lica koja u njegovo ime istupaju u javnosti.

Tužilac iz stava 1. ovog zakona može da traži da sud lice iz člana 495. stav 1. ovog zakona i lica iz stava 1. ovog člana osudi na naknadu štete čiju će visinu sud da utvrdi po slobodnoj oceni (član 232.), pod uslovom da je odbijen kao neosnovan tužbeni zahtev istaknut u tužbi iz člana 498. ovog zakona i da je vođenjem tog postupka, a posebno njegovim praćenjem u sredstvima javnog informisanja, teže povređen ugled i poslovni interes tužioca.

Član 501.

Sud može, pre pokretanja i u toku postupka da odredi privremene mere do okončanja postupka u skladu sa odredbama zakona kojim se uređuje izvršenje i obezbeđenje, radi sprečavanja nasilnog postupanja ili radi otklanjanja teško nadoknadive ili nenadoknadive štete, ako tužilac učini verovatnim da je tuženi svojim radnjama povredio ili ugrozio kolektivna prava i interese građana.

Sud je dužan da odluku o određivanju privremene mere donese odmah ili najkasnije u roku od osam dana.

Član 502.

Do okončanja postupka po tužbama iz čl. 498. i 499. ovog zakona ne može da se po istovetnom zahtevu pokrene drugi postupak.

Član 503.

U presudi kojom usvaja zahteve iz tužbe iz čl. 498. i 499. ovog zakona sud može da odluči da žalba ne zadržava izvršenje ili da odredi kraći rok od propisanog roka za ispunjenje činidbe koja je naložena tuženom.

Član 504.

Fizička i pravna lica mogu u posebnim parnicama za naknadu štete da ističu povredu kolektivnih prava i interesa građana koja je utvrđena pravnosnažnom presudom u postupku za zaštitu kolektivnih prava i interesa građana iz člana 498. ovog zakona.

U postupku za naknadu štete iz stava 1. ovog člana, ne može da se osporava povreda kolektivnih prava i interesa građana koja je utvrđena pravnosnažnom presudom.

Član 505.

Odredbe ove glave shodno se primenjuju i kad potrošač pokrene postupak zbog nepravilnih ugovornih odredbi i nepoštenog poslovanja u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita potrošača.

Deo četvrti**PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE****Član 506.**

Postupci započeti pre stupanja na snagu ovog zakona sprovede se po odredbama Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik RS”, br. 125/04 i 111/09).

Ako je u postupcima iz stava 1. ovog člana posle stupanja na snagu ovog zakona presuda, odnosno rešenje kojim se okončava postupak ukinuto i vraćeno na ponovno suđenje, ponovni postupak sprovede se po odredbama ovog zakona.

Član 507.

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o parničnom postupku („Službeni glasnik RS”, br. 125/04 i 111/09).

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi član 203. Porodičnog zakona („Službeni glasnik RS”, broj 18/05).

Član 508.

Ovaj zakon stupa na snagu 1. februara 2012. godine.

O B R A Z L O Ž E N J E

I. USTAVNI OSNOV ZA DONOŠENJE ZAKONA

Ustavni osnov za donošenje Zakona o parničnom postupku sadržan je u članu 97. tačka 2. Ustava Republike Srbije („Službeni glasnik RS”, broj 98/06), prema kome Republika Srbija uređuje i obezbeđuje, između ostalog, ostvarivanje i zaštitu sloboda i prava građana, ustavnost i zakonitost i postupak pred sudovima i drugim državnim organima.

II. RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA

Zakon o parničnom postupku predstavlja jedan od najvažnijih legislativnih akata jedne zemlje. Principi i načela koje sadrži i norme koje ga razrađuju bitno određuju stepen ostvarivanja zaštite u postupku pred sudovima najznačajnijih ljudskih prava i sloboda predviđenih međunarodnim aktima, Ustavom i drugim zakonima Republike Srbije. Od stepena uspešnosti propisanih rešenja u parničnom postupku u velikoj meri zavisi primena materijalnog prava u građanskoj oblasti.

Dosadašnja praksa je pokazala da je neefikasnost sudova u dobroj meri bila uslovljena nekim rešenjima važećeg Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik RS”, br. 125/04 i 111/09).

Između ostalog, primećeno je da su dužnici na račun poverilaca profitirali kroz dugotrajne i skupe parnice. Dužnički profit je, čini se, još jedna od negativnih specifičnosti koja mora biti uklonjena iz naše pravne prakse. Tendencija širenja dužničkog profita vidljiva je, ne samo u materiji klasičnog građanskog prava, već i naročito u trgovinskim, odnosno privrednim odnosima.

Pored toga, praktična primena pojedinih materijalno - pravnih propisa koji su ocenjeni najvišim ocenama od strane teorije i prakse, ali evropskih eksperata, (kao što su na primer Zakon o obligacionim odnosima i Zakon o nasleđivanju) zbog manjkavosti procesnih propisa se pokazala neefikasno.

Važeći Zakon o parničnom postupku donet je 2004. godine i izmenjen i dopunjen 2009. godine, radi usklađivanja sa Ustavom i pravosudnim organizacionim zakonima. Važeći zakon izazvao je brojne, pa i oštre naučne polemike, dok su pojedine njegove odredbe osporene su i u postupcima pred Ustavnim sudom.

Iz navedenih razloga, neophodno je doneti novi Zakon o parničnom postupku, koji će omogućiti efikasniji i ekonomičniji postupak pred sudovima, a samim tim i efikasnije ostvarivanje prava građana predviđena materijalnim zakonima. Takođe, Zakon o parničnom postupku mora da doprinese pravnoj sigurnosti svih pravnih subjekata, što je uslov ekonomskog opstanka, ali i razvoja svake države.

Isto tako, a s obzirom da je u međuvremenu donet i Zakon o javnom beležništvu, Zakon o izvršenju i obezbeđenju, kao i da je izmenjen Zakon o uređenju sudova, neophodno je izvršiti određena usklađivanja sa navedenim zakonima, kako bi se stvorio novi procesni ambijent u građanskoj materiji.

Pored toga, u Zakon o parničnom postupku, neophodno je bilo ugraditi i sve relevantne preporuke Saveta Evrope, kao i presude Evropskog suda za ljudska prava i uporedna zakonodavna rešenja drugih modernih država iz ove oblasti.

III. OBJAŠNJENJE OSNOVNIH PRAVNIH INSTITUTA I POJEDINAČNIH REŠENJA

Zakon je podeljen u četiri dela: Opšte odredbe, Tok postupka, Posebni postupci i Prelazne i završne odredbe.

Deo prvi Zakona – Opšte odredbe podeljen je u 15 glava, i to: Osnovne odredbe, Nadležnost i sastav suda, Isključenje i izuzeće, Stranke i njihovi zastupnici, Punomoćnici, Jezik u postupku, Podnesci, Rokovi i ročišta, Zapisnici, Donošenje odluka, Dostavljanje pismena i razmatranje spisa, Troškovi postupka, Pravna pomoć, Postupak za rešavanje spornog pravnog pitanja i Nepoštovanje procesne discipline.

Odredbe zakona sadržane u Glavi I – Osnovne odredbe uređuju načela postupka. Ovo odredbe su formulisane na način da stranke imaju određeno pravo koje proizilazi iz datog načela, a da sud s druge strane ima odgovarajuću obavezu da stvori uslove za ostvarenje tog prava. U članu 2. Zakona, propisano je da stranke imaju pravo na zakonitu, jednaku i pravičnu zaštitu svojih prava, a sud nema pravo da odbije donošenje odluke o pravnoj stvari za koje je nadležan. Ovo načelo je bliže razrađeno, ne samo kao deklaracija, u većem broju kasnijih odredaba zakona. Ovakvo uređivanje smanjiće broj ustavnih žalbi, kao i broj predstavki pred Evropskim sudom za ljudska prava protiv Republike Srbije, koji se odnose na povredu ovog načela.

U članu 13. stav 2. Zakona predviđeno je da pravosnažna sudska odluka krivičnog suda u parnici ne proizvodi pravno dejstvo prema licu koje nije imalo mogućnost ili pravo da učestvuje u krivičnom postupku u kome je ta odluka doneta. Ovakvo rešenje je uzelo u obzir odluku Ustavnog suda Austrije, koji je utvrdio da bi dejstvo krivične presude na lica koja nisu učestvovala u krivičnom postupku, a ovde se naročito imaju u vidu osiguravajuća društva, predstavlja povredu prava na pristup sudu, odnosno povredu člana 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima.

U Zakonu su u osnovi zadržana sva dosadašnja načela iz važećeg zakona, s tim da su u tekstu Zakona mnogo više razrađena.

Ono što je u materijalnom pravu načelo autonomije volje, odnosno privatne autonomije, to je u procesnom pravu načelo dispozicije stranaka. Ovo načelo je afirmisano tako da je ostvareno pravo stranaka na poravnanje u toku celog postupka, sve do pravosnažnosti, kao i pravo tužioca da povuče tužbu, takođe do pravosnažnosti.

Na toj osnovnoj ideji počivaju neka nova rešenja u dokaznom postupku, gde je na primer veštačenje i svedočenje postavljeno na sasvim nove osnove. U vezi raspravnog načela, član 7. stav 2. Zakona, drugačije je postavljena afirmacija načela raspravnosti i kada je reč o utvrđivanju činjenica i izvođenju dokaza. Na taj način su otklonjene evidentne nedoumice, kako teorije tako i sudske prakse, u vezi rešenja iz važećeg zakona, što je bio rezultat nejasnosti ovog propisa. Naime, važeći zakon predviđa da sud utvrdi sve činjenice od kojih zavisi odluka o osnovanosti tužbenog zahteva, što nije otklonjeno ni izmenama iz 2009. godine, a što je u praksi sudova dovelo do ekstenzivne primene istražnog načela.

Predložena formulacija obavezuje sud da uzme u obzir samo one činjenice koje su stranke predložile, u vezi kojih su izvedeni dokazi, jer stranke se bore za svoje interese. Sud je arbitar koji ceni na osnovu određenih pravila i posebno pravila o teretu dokazivanja.

Zakon posebnu pažnju posvećuje načelu suđenja u razumnom roku. Ovo je izuzetno značajno, jer je uvidom u presude Evropskog suda za ljudska prava utvrđeno

da se najveći broj presuda na štetu Republike Srbije donosi upravo zbog povrede ovog načela. U tom smislu će na početku parničnog postupka sud, zajedno sa parničnim strankama, biti dužan da odredi vremenski okvir za preduzimanje parničnih radnji, čime se odgovornost za ostvarenje suđenja u razumnom roku ravnomerno raspoređuje, kako na sud tako i na parnične stranke.

Na taj način, stranke bi bile lišene prava da se pozivaju na povredu ovog načela od strane suda, jer same učestvuju u vremenskom upravljanju parnicom, pri čemu je i sud vezan utvrđenim vremenskim okvirom..

Umesto dosadašnjih rešenja, propisivanjem kratkih i uniformnih rokova za preduzimanje pojedinih parničnih radnji, predloženo je sistemsko rešenje ovog značajnog problema, time što sud na početku postupka utvrđuje vremenski okvir za održavanje ročišta, izvođenje dokaza i preduzimanje parničnih radnji.

Posebna pažnja je posvećena dužnosti savesnog parničnika i procesne discipline. U tom smislu stranke su dužne da postupaju *bona fide*, a sud ima pravo i obavezu da spreči i kazni svaku zloupotrebu procesnih ovlašćenja (član 9.).

U Glavi II Zakona – Nadležnost i sastav suda precizirano je do kada se najkasnije može podneti prigovor mesne ne nadležnosti, odnosno do kada se sud može oglasiti mesno nenadležnim i time je otklonjena protivurečnost između odredaba važećeg zakona koje uređuju nadležnost sa odredbama o pripremanju glavne rasprave. U sudskoj praksi naročito je bilo sporno da li tuženi može da prigovori na mesnu ne nadležnost i posle odgovora na tužbu, ili je to dužan da učini u samom odgovoru na tužbu. Predloženo je rešenje da je tuženi dužan da istakne prigovor mesne nenadležnosti u odgovoru na tužbu, osim kada se tužba ne dostavlja tuženom na odgovor, u kom slučaju je on dužan da prigovori na mesnu nadležnost najkasnije na pripremnom ročištu, a ako njega nema na prvom ročištu za glavnu raspravu. Na ovaj način se otklanjaju nedoumice u praksi i istovremeno se doprinosi povećanju efikasnosti postupka.

Kao posebna novina zakon je uvedena posebna mesna nadležnost u sporovima za zaštitu prava potrošača, a prema prebivalištu potrošača. Ovakva intervencija je bila nužna, jer je direktivama Evropske unije naložena posebna zaštita potrošača, i to kako u materijalnom pravu Zakona o zaštiti potrošača, tako i u procesnom pravu (član 45.).

U materiji nasleđivanja nadležnost je vezana za sporove iz nasledno pravnih odnosa, naravno do donošenja pravosnažnog ostavinskog rešenja, i to za onaj sud pred kojim se vodi ostavinski postupak.

Kod delegacije nadležnosti sudova sužena je dosadašnja mogućnost za zloupotrebu instituta svrsishodne delegacije propisivanjem trenutka do kada može da se podnese predlog za delegaciju. Predlog za delegaciju podnosi stranka, a ako sud smatra da je takav predlog osnovan, podneće zahtev za delegaciju najvišem sudu određene vrste u Republici Srbiji. Prvostepeni sud može da podnese zahtev za delegaciju i po službenoj dužnosti.

Sporazum o mesnoj nadležnosti je definisan u pogledu forme, koja je sada istovremeno i forma *ad solemnitatem* i *ad probationem* (član 65.).

U pogledu odredaba koje uređuju sastav suda, Zakon je pošao od ustavnih odredbi da je pravilo suđenje u zbornom sastavu, ali i od činjenice da Ustav predviđa i mogućnost izuzetaka od tog pravila. U tom smislu, Zakonom je predloženo, u skladu sa preporukama Saveta Evrope, da u prvostepenom postupku sudi sudija pojedinac. Međutim, Zakon nije ugrozio ustavno pravo na zorno suđenje, jer stranke imaju pravo da zahtevaju da im u konkretnom slučaju sudi veće. U postupku pred drugostepenim sudom i po vanrednim pravnim lekovima uvek sudi veće.

U pojedinim posebnim postupcima, kao što su porodični sporovi, uvek sudi veće, budući da je ta materija uređena posebnim zakonom.

Glavom III Zakona - Isključenje i izuzeće precizirane su dosadašnje odredbe koje uređuju razloge za isključenje. Članom 67. stav 1. tačka 2) Zakona, kao razlog za isključenje određen je uslov da sudija ne može da sudi ako je kao akcionar više od 3% akcija ukupnog kapitala parnične stranke, što je u skladu sa odredbama Zakona o Agenciji za boru protiv korupcije. Ovo preciziranje je bilo i nužno, jer nijedan sudija privrednog suda ne bi mogao da sudi u postupku u kome je stranka neko od javnih preduzeća, čije su akcije podeljene svim građanima.

U članu 67. stav 1. tačka 7) Zakona precizirani su razlozi za isključenje sudija u postupcima proizašlim iz stečaja, jer važeće rešenje gotovo onemogućava postupanje, budući da ni jedan sudija koji je bio na bilo koji način učesnik u stečaju, ne može da sudi u sporovima povodom tog stečaja.

U čl. 69. i 70. Zakona definisani su rokovi i sadržina zahteva za izuzeće ili isključenje, a u cilju sprečavanja zloupotrebe ovog instituta. Propisano je i do kog trenutka se može zahtevati izuzeće i isključenje u postupku po pravnim lekovima (član 69. stav 4).

U Glavi IV Zakona – Stranke i njihovi zastupnici izvršene su izmene u odnosu na važeće odredbe, a polazeći od činjenice da je u praksi bilo problema oko razgraničenja zakonskog zastupnika i zastupnika pravnog lica. Precizno je definisan pojam zastupnika pravnog lica (član 77), tako što je utvrđeno da je zastupnik pravnog lica u parničnom postupku, lice upisano u odgovarajući registar, a koje je određeno posebnim propisom, opštim aktom pravnog lica ili odlukom suda.

U Glavi V Zakona – Punomoćnici posebnu novinu u Zakonu predstavlja rešenje koje se odnosi na punomoćnika stranke. Prema važećem zakonu punomoćnik može biti svako poslovno sposobno fizičko lice. Zakonom se predviđa da u postupku stranka može da učestvuje samostalno ili preko punomoćnika, koji može biti isključivo advokat. Na taj način omogućava se dosledno sprovođenje ustavne odredbe, prema kojoj pravnu pomoć može pružati samo advokatura. Rešenje iz važećeg zakona kojim je izjednačen advokat i svako drugo lice koje ne mora da poseduje pravničko znanje, pre svega je neprihvatljivo sa stanovišta advokature, kao profesije, koja podrazumeva višestruku pravnu kvalifikaciju: završen pravni fakultet, odgovarajuću praksu, pravosudni i advokatski ispit, kao i posebne kriterijume za prijem u advokaturu, a takođe nije ni u skladu sa Ustavom. Predloženo rešenje garantuje dignitet postupka i samog suda, kao i pravičnu, zakonitu i efikasnu zaštitu prava stranaka, a u krajnjoj liniji i ekonomičnost samog postupka. Pored toga, predloženo je da stranku u svakom slučaju mora da zastupa advokat u postupku po pravnim lekovima.

Glavom VI Zakona je uređeno pravo na upotrebu jezika u postupku. Odredbama ove glave garantovano je pravo na upotrebu jezika u postupku u skladu sa Ustavom, Zakonom o službenoj upotrebi jezika i pisma, Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava, kao i Evropskom poveljom o regionalnim i manjinskim jezicima, dok je sa druge strane onemogućena zloupotreba ovog prava u postupku. Takođe, garantuje se pravo na besplatnog tumača licima koja ne mogu da opšte neposredno pred sudom.

U Glavi VII Zakona – Podnesci predviđena je, u skladu sa razvojem savremenih tehnologija i odgovarajuće prakse u evropskim i drugim razvijenim zemljama, a prateći domaća iskustva sa primenom elektronske komunikacije, veća primena informacionih tehnologija u parničnom postupku. Ovakvo rešenje već postoje u drugim važećim zakonima, recimo Zakoniku o krivičnom postupku. Mogućnost upućivanja podnesaka u elektronskom obliku, predviđena Zakonom podrazumeva primenu posebnih novih zakona u oblasti elektronske komunikacije, kao što su Zakon o elektronskom potpisu, Zakon o elektronskom dokumentu i dr.

Glava VIII Zakona - Rokovi i ročišta donosi jednu od najvećih novina u odnosu na važeće rešenje, budući da se ročišta mogu odrediti i održati samo u skladu sa vremenskim okvirom, koji rešenjem utvrđuje sud, nakon razmatranja predloga parničnih stranaka. Sud i stranke su dužni da se pridržavaju utvrđenog vremenskog okvira, a ročište može da se odloži samo izuzetno, i to samo zbog izvođenja dokaza ili sprečenosti sudije. U slučaju da se ročište odloži sud mora da utvrdi novi vremenski okvir za sprovođenje postupka. Na ovaj način se doprinosi ekonomičnosti i efikasnosti postupka, a takođe stranke u postupku imaju izvesnost u vezi sa dužinom trajanja parnice.

Glava IX Zakona – Zapisnici sadrži novine u pravcu pojednostavljivanje vođenja zapisnika. Previđa se da se, pored klasičnog načina vođenja zapisnika, isti može sačiniti na osnovu tonskog i optičkog zapisa, ako u sudu postoje tehničke mogućnosti za to. Takođe, strankama je dato pravo uvida u naveden zapise, što je u skladu sa rešenjima u uporednom pravu. Zakon takođe predviđa da se tonski i optički zapis prenese u pisani oblik, koji predstavlja zapisnik koji se priključuje spisima predmeta. Na ovaj način se omogućava brže sprovođenje ročišta i obavljanje parničnih radnji o kojima se vodi zapisnik, budući da se oslobađa obaveze diktiranja navoda stranaka i izvođenja drugih parničnih radnji zapisničaru.

U Glavi X Zakona – Donošenje odluka zadržavna su rešenja iz važećeg zakona, budući da u vezi sa tim odredbama nije bilo problema u praksi, niti zahtevaju poboljšanje.

Glava XI Zakona – Dostavljanje pismena i razmatranje spisa sadrži značajne novine koje se tiču načina dostavljanja. Odredbe važećeg zakona o dostavljanju gotovo su identične sa odredbama Zakona o parničnom postupku iz 1957. godine. Pored toga što su te odredbe prevaziđene, predstavljaju i veliki problem za odvijanje parničnog postupka i omogućavaju zloupotrebu procesnih prava stranaka. Imajući to u vidu, Zakon je posvetio posebnu pažnju dostavljanju, a predložena rešenja su u skladu sa rešenjima iz uporednopravnog zakonodavstva, naročito Austrije i Švajcarske, gde je dostavljanje izuzetno efikasno. Zakon predviđa da se pismena koja se moraju lično dostaviti, dostavljaju na adresu iz evidencije o prebivalištu, odnosno na adresu iz registra pravnih lica, a ako se lice kome se pismo mora uručiti ne zatekne na adresi, ostavlja se pismo obaveštenje da pismo može podići u sudu u roku od 30 dana, nakon čega se smatra da je dostavljanje uredno izvršeno. Na ovaj način isključuje se mogućnost bezuspešnog dostavljanja, čime će se omogućiti nastavak postupka i značajno smanjiti trajanje parnice. Novinu predstavlja i rešenje da

stranke mogu neposredno jedna drugoj dostavljati podneske, pri čemu su dužne da dokaz o dostavljanju podnesu sudu.

U Glavi XII Zakona - Troškovi postupka u osnovi su zadržana rešenja iz važećeg zakona, ali su stvorene mogućnosti da se pitanje besplatne pravne pomoći uredi posebnim zakonom na jedinstveni način za sve sudske postupke, što je u skladu i sa ustavnom odredbom koja utvrđuje da se zakonom uređuje kada je pravna pomoć besplatna.

Glava XIII Zakona sadrži odredbe o pravnoj pomoći koju u parničnom postupku međusobno pružaju sudovi, kao i odredbe koje se odnose na pružanje pravne pomoći inostranim sudovima, ako međunarodnim ugovorom nije drugačije predviđeno.

Glavom XIV Zakona - Postupak rešavanja spornog pravnog pitanja precizira se navedeni postupak, imajući u vidu da je izazivao određene probleme u praksi. Dosadašnja sudska praksa je pokazala da su prvostepeni sudovi, u određenim slučajevima koristili ovaj insitut i kada za to nisu postojali propisani uslovi, kako bi o određenom pitanju unapred pribavili stav najvišeg suda. Iz navedenog razloga, Zakonom je predloženo da Vrhovni kasacioni sud, koji je nadležan za rešavanje spornog pravnog pitanja, je dužan da odbije da reši sprono pravno pitanje, ako ono nije od značaja za odlučivanje u većem broju predmeta u postupcima koji se vode pred prvostepenim sudovima. Navedeno rešenje je u skladu i sa praksom Evropskog suda za ljudska prava.

Glavom XV Zakona - Nepoštovanje procesne discipline propisane su kazne za vređanje u postupku, zloupotrebu procesnih ovlašćenja i ometanja preduzimanja parničnih radnji i dostavljanja pismena. Imajući u vidu da su prava parničnih stranaka priznata radi zaštite njihovih prava u postupku nužno je propisati i sankcije za korišćenje ovih prava suprotno svrsi zbog koje su priznata, odnosno njihovu zloupotrebu.

Pored toga, u odredbama ove glave preciziran je postupak izvršenja izrečenih novčanih kazni, budući da su se pojavili problemi u praksi u vezi sa tim. Stoga je, predloženo rešenje da se, u slučaju neplaćene novčane kazne, primenjuju odredbe Zakona o izvršenju kričnih sankcija koje se odnose na izvršenje novčane kazne.

Deo drugi Zakona – Tok postupka podeljen je u 13 glava, i to: Tužba, Suparničari, Učešće trećih lica u parnici, Prekid i zastoje u postupku, Dokazivanje, Obezbeđenje dokaza, Pripremanje glavne rasprave, Glavna rasprava, Sudsko poravnanje, Presuda, Rešenje, Redovni pravni lekovi i Vanredni pravni lekovi.

U Glavi XVI Zakona – Tužba posebnu novinu predstavlja proširenje slučajeva kada se može podneti tužba za utvrđenje, a što je u skladu i sa rešenjima iz zakona koji su doneti u skorije vreme, kao što su Zakon o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar i Zakon o zabrani diskriminacije. Predloženo je rešenje po kome se tužba za utvrđenje može podneti i radi utvrđenja postojanja, odnosno nepostojanja činjenice.

U skladu sa izmenjenim načelom dispozicije stranaka, data je mogućnost da se tužba povuče sve do pravnosnažnog okončanja postupka, ako tuženi na to pristane,

dok je prema važećem zakonu ta mogućnost postojala samo do zaključenja glavne rasprave.

U Glavi XVII Zakona – Suparničari novinu predstavlja uvođenje nužnog suparničarstva (član 211.), koje postoji u slučaju kada je to zakonom propisano ili kada zbog prirode pravnog odnosa tužbom moraju da se obuhvate sva lica koja su učesnici materijalnopravnog odnosa. Ovakvo rešenje je u skladu sa uporednopravnim zakonodavstvom.

Glava XVIII Zakona – Učešće trećih lica u osnovi zadržava važeća zakonska rešenja, ali je predložena novina sadržana u članu 218. Zakona, kojim se uređuje intervencijsko dejstvo presude, na taj način što se precizira dejstvo pravnosnažne presude u pogledu utvrđenog činjeničnog stanja i pravne kvalifikacije i u kasnijoj parnici koja se vodi između stranke i umešaća koji joj se pridružio u pravnosnažno okončanoj parnici.

U Glavi XIX Zakona – Prekid i zastoj u postupku novinu predstavlja rešenje da sud može zastati sa postupkom samo kada je to izričito propisano zakonom, a ne i kada oceni da je to celishodno, čime se dodatno ubrzava postupak i pojačava načelo dispozicije stranaka.

Glava XX Zakona – Dokazivanje predviđena sledeća dokazna sredstva u parničnom postupku: uviđaj, isprave, svedoci, veštaci i saslušanje stranaka.

Novinu u Zakonu predstavljaju odredbe koje se odnose na izvođenje dokaza saslušanjem svedoka. Članom 245. Zakona predviđeno je da izuzetno, ako bi saslušanje svedoka bilo onemogućeno ili znatno otežano, sud može izvesti dokaz čitanjem pisane izjave svedoka koja mora biti overena u sudu ili od lica koje vrši javno ovlašćenje (javni beležnik). Takođe, novinu predstavlja i mogućnost saslušanja svedoka putem video linka, odnosno korišćenjem uređaja za tonsko ili optičko snimanje, što je u skladu i sa odgovarajućim rešenjima u uporednom pravu.

U pogledu izvođenja dokaza veštačenjem, Zakon predviđa drugačija rešenja u odnosu na važeći zakon. Prema važećem zakonskom rešenju veštaka isključivo određuje sudija, što je u praksi često dovodilo do toga da od nalaza i mišljenja veštaka u potpunosti zavisi presuđenje, a pojedinim slučajevima su veštaci davali mišljenje i o pravnim pitanjima. U skladu sa doslednom primenom raspravnog načela u Zakonu, odnosno u skladu sa prevashodnom odgovornošću stranaka za formiranje činjenične građe kao osnova za presuđenje, predloženo je rešenje da stranke mogu angažovati veštake, iz registra sudskih veštaka i predložiti njihov nalaz i mišljenje, pri čemu sud ceni sve dokaze i zaključuje u skladu sa pravilom o teretu dokazivanja.

Kao i kod izvođenja dokaza saslušanjem svedoka, Zakon predviđa da se i izvođenje dokaza saslušanjem stranaka može sprovesti putem konferencijske veze, odnosno korišćenjem uređaja za tonsko ili optičko snimanje.

Glava XXI Zakona – Obezbeđenje dokaza ne sadrži bitnije novine u odnosu na važeći zakon.

Glava XXII Zakona - Pripremanje glavne rasprave sadrži značajne novine u odnosu na rešenja iz važećeg zakona. Najvažnija novina je obaveza suda da, zajedno sa strankama, na pripremnom ročištu, utvrdi koje su sve činjenice sporne, odredi dokaze koji treba da se izvedu, kao i da utvrdi vremenski okvir za sprovođenje

postupka, čime se uvodi izvesnost u dužinu trajanja postupka, što doprinosi poštovanju prava na suđenje u razumnom roku.

U skladu sa principom koncentracije glavne rasprave koji je predviđen u Zakonu, sud po pravilu zakazuje jedno ročište za glavnu raspravu, a ako oceni da je to nužno, ono se može održati i u više dana uzastopno ili u određenim razmacima, u skladu sa utvrđenim vremenskim okvirom.

U Glavi XXIII Zakona - Glavna rasprava najznačajniju novinu predstavlja da su radi ostvarivanjem prava na suđenje u razumnom roku, stranke su dužne da na prvom ročištu za glavnu raspravu iznesu sve činjenice i predlože sve dokaze za njihovo utvrđenje, ukoliko pripremno ročište nije održano. Do zaključenja glavne rasprave stranke mogu da iznesu nove činjenice i predlažu nove dokaze samo ako bez svoje krivice nisu mogle da ih iznesu, odnosno predlože na prvom ročištu za glavnu raspravu.

Glava XXIV Zakona - Sudsko poravnanje predviđa, u skladu sa načelom dispozicije, proširena je mogućnost da se zaključi poravnanje, pa je tako članom 336. Zakona predviđeno da se sudsko poravnanje može zaključiti sve do pravosnažnog okončanja postupka, za razliku od važećeg rešenja da se poravnanje može zaključiti samo do okončanja prvostepenog postupka, a što je u skladu i sa načelom mirnog rešavanja sporova.

U Glavi XXV Zakona – Presuda precizirana je definicija međupresude, kao i predmet međupresude, izreku i njenu pravnu prirodu, a imajući u vidu potrebe prakse. Predviđeno je da međupresuda može imati samo pozitivnu izreku, budući da nisu bile retke međupresude kojima su sudovi odbijali tužbene zahteve. Dakle, ovom vrstom presude se odlučuje samo o osnovu tužbenog zahteva i ona je po svojoj pravnoj prirodi utvrđujuća presuda, što otklanja sporna pitanja u sudskoj praksi.

U cilju jačanja procesne discipline Zakon sadrži rešenje kojim se vraća presuda zbog izostanka, u opšti parnični postupak, koja je postojala u prethodnom Zakonu o parničnom postupku.

Glava XXVI Zakona – Rešenje ne sadrži bitnije novine u odnosu na vežeći zakon.

Glava XXVII Zakona - Redovni pravni lekovi sadrži odredbe o žalbi, kao redovnom pravnom leku. Žalba je po svojim osobinama u osnovi ostala ista, a predloženo je da žalba protiv prvostepene presude, kojom je naložena isplata iznosa koja ne prelazi 300 evra za fizička ili 1000 za pravna lica u dinarskoj protivvrednosti, nema suspenzivno dejstvo, što je u skladu sa preporukom Saveta Evrope, kojom je sugerisano da se u takvim slučajevima pravo na žalbu ograniči ili da se uvede sudsko odobrenje za žalbu, odnosno nesuspenzivno dejstvo žalbe, što je u Zakonu i učinjeno.

Zakon je uredio i obavezu otvaranja glavne rasprave pred drugostepenim sudom u cilju otklanjanja protivrečne sudske prakse, a imajući u vidu pozitivne efekte zabrane dvostrukog ukidanja prvostepene presude propisane u važećem zakonu.

Glava XXVIII Zakona - Vanredni pravni lekovi sadrži značajne novine koje se odnose kako na broj, tako i na mogućnost izjavljivanja vanrednih pravnih lekova.

U nekim evropskim pravnim sistemima, kao što je npr. Nemačka, pravni lekovi su isključivo redovni, dok se vanredni pravi lek, ponavljanje postupka, u stvari tretira kao tužba kojom se pokreće novi poseban postupak. U važećem zakonu

vanrednih lekova ima četiri - revizija, direktna revizija, zahtev za zaštitu zakonitosti, predlog za ponavljanje postupka.

U skladu sa navedenim, u važećem zakonu, postoji očigledna nesrazmera broja redovnih u odnosu na vanredne pravne lekove. Imajući u vidu rešenja u uporednom pravu, posebno Austrije i Nemačke, kao zemalja koje imaju sličnu pravnu tradiciju, gde direktna revizija postoji samo ako je revizija redovan pravni lek, kao i činjenicu da je za vreme primene važećeg rešenja bilo svega 26 direktnih revizija u odnosu na 4000 redovnih revizija, predloženo je brisanje direktne revizije kao vanrednog pravnog leka.

Revizija je u osnovnim osobinama ostala ista, s tim što je predloženo sužavanje kruga apsolutno bitnih povreda parničnog postupka, zbog kojih se može izjaviti revizija, kao i obavezivanje stranke da se na ove povrede poziva u žalbenom postupku.

Zakonom su precizirani i uslovi pod kojima se može izjaviti revizija protiv rešenja, a imajući u vidu postojeće nedoumice u sudskoj praksi.

Umesto zahteva za zaštitu zakonitosti Zakon predviđa novi pravni lek – zahtev za preispitivanje pravnosnažne presude, koji može podneti isključivo Republički javni tužilac, za razliku od postojećeg zahteva za zaštitu zakonitosti, koji je mogla da podnese i stranka, ukoliko ga javni tužilac ne podnese. Zahtev za preispitivanje pravnosnažne presude može da se podnese samo protiv presude kojom je povređen zakon na štetu javnog interesa.

Zakon predviđa da je predlog za ponavljanje postupka najvažniji vanredni pravni lek, pa je zbog toga predloženo i proširenje razloga, kao i produženje roka za izjavljivanje ovog pravnog leka. Takvo rešenje je u skladu sa materijalno pravnih propisima o opštem roku zastarelosti, kao i činjenicom da potraživanje, koje je utvrđeno pravosnažnom sudskom odlukom, takođe zastareva u roku od deset godina.

Deo treći Zakona – Posebni postupci podeljen je u osam glava, i to: Postupak u parnicama iz radnih odnosa, Postupak u parnicama povodom kolektivnih ugovora, Postupak u parnicama zbog smetanja državnine, Izdavanje platnih naloga, Postupak u sporovima male vrednosti, Postupak u privrednim sporovima, Postupak u potrošačkim sporovima i sporovima radi zaštite prava po osnovu garancije i Postupak za zaštitu kolektivnih prava i interesa građana.

U ovom delu Zakona najzačajniju novinu predstavljaju uvođenje dva nova posebna postupka, i to: Postupak u potrošačkim sporovima i Postupak za zaštitu kolektivnih prava i interesa građana. Uvođenje navedenih postupaka predstavlja usklađivanje sa standardima Evropske unije i zakonima drugih evropskih zemalja, koji posebnu pažnju posvećuju zaštiti potrošača, kao i zaštiti kolektivnih prava, pa je stoga bilo neophodno da Zakon predvidi i posebne odredbe koje će se primenjivati u ovim vrstama sporova zbog njihove specifičnosti.

Deo četvrti Zakona sadrži prelazne i završne odredbe.

Članom 506. Zakona propisano je, iz razloga pravne sigurnosti, da će se postupci započeti pre stupanja na snagu ovog Zakona sprovesti u skladu sa važećim zakonom. Jedino ako se u tim postupcima ukine presuda i vrati na ponovno suđenje novi postupak se sprovodi u skladu sa predloženim Zakonom.

Članom 508. Zakona predviđeno je da zakon stupi na snagu 1. februara 2012. godine, kako bi se u međuvremenu, zbog lakše primene, sa njegovim rešenjima upoznali sudije, advokati i druga zainteresovana lica i građani.

IV. FINANSIJSKA SREDSTVA POTREBNA ZA SPROVOĐENJE ZAKONA

Za sprovođenje ovog zakona nisu potrebna dodatna sredstva iz budžeta Republike Srbije.

V. RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA PO HITNOM POSTUPKU

Donošenje ovog zakona po hitnom postupku, predlaže se radi ispunjenja međunarodnih obaveza i usklađivanja propisa sa propisima Evropske unije.